

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย
TCI (Thai-Journal Citation Index Center) กลุ่มที่ 2

วารสาร

ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

Journal of Public Administration and Politics

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2567

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

เวลาเผยแพร่ วารสารเผยแพร่เป็นประจำทุกปีๆ ละ 2 ฉบับ คือ มกราคม-มิถุนายน
และกรกฎาคม-ธันวาคม

สถานที่ติดต่อ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20131

เบอร์โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 122 หรือ 123

Homepage: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

เจ้าของวารสาร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการเมืองการปกครอง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลงานวิชาการได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการโดยเป็นวารสารทางวิชาการที่มีการพิจารณา กลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review) ทั้งนี้ บทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้อง ศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบันและไม่ได้อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เขียนบทความ วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง เปิดรับพิจารณาบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งในรูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เนื้อหาของบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหรือเห็นด้วย

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรตน์ อนันทนาธร

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.จิระ ประทีป

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียวอิสเรศ

ข้าราชการบำนาญ อดีตอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นประจำศาลปกครองสูงสุด

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรมย์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ธีระพงษ์ ภูมิปานิก

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

ดร.ณปภา จิรมงคลเลิศ

ดร.สุทธาทิพย์ จับใจเหมา

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ดร.ชนิสรา แก้วสวรค์	วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ดร.มาลัย ลีสังสิทธิ์ลาชัย	นักวิชาการอิสระ
3. รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
4. รองตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ กุลสวัสดิ์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
8. ดร.กานติมา พงษ์นัยรัตน์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิทธเดช จินตนา	คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
10. ดร.ธงชัย ทองมา	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
11. รองศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร.ณัฐกริช เปาอินทร์	คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.ไวยพจน์ กุลาชัย	วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
13. ดร.ชริตา พลพานิชย์	นักวิชาการอิสระ
14. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง	นักวิชาการอิสระ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโขทัย	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการแถลง

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2567) มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางให้คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้ที่มีความสนใจเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการเมือง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสำหรับฉบับนี้กองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความที่มีคุณภาพ จำนวน 6 บทความ โดยเริ่มที่ **บทความแรก** เรื่อง **จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน: กรณีศึกษา สถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลจำปาลือ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง** โดย นางสาวศรัณย์รัชต์ รัตนพันธ์ ปี พ.ศ. 2558 กระทรวงการคลัง โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนให้มีความชัดเจน สร้างความเข้มแข็งขององค์กรการเงินชุมชนให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างยั่งยืน ยกย่องเป็นสถาบันการเงินที่มีความมั่นคง จนในปี พ.ศ. 2562 ได้มีกฎหมายเพื่อยกระดับองค์กรการเงินชุมชนสำเร็จเกิดขึ้นภายใต้ชื่อ “พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน” เป็นกฎหมายเพื่อยกระดับสถาบันการเงินฐานรากเป็นนิติบุคคล มีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 สิงหาคม 2562 กลไกการกำกับดูแล มีกระทรวงการคลังเป็นผู้ดำเนินการ และมีธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเชื่อมโยงระบบการดำเนินงานเข้าด้วยกัน กลุ่มที่ขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสถาบันการเงินชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเรียกโดยรวมว่า “กลุ่มองค์กรการเงินชุมชน” แต่ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มีองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จเพียง 12 แห่ง จากองค์กรการเงินชุมชนทั้งหมด 13,025 แห่ง และงานวิจัยในเรื่องสถาบันการเงินประชาชนที่ผ่านมามีน้อย มีเพียงงานของอนุธิดา หัตถาพันธ์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มีองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จเพียง 12 แห่ง จากองค์กรการเงินชุมชนทั้งหมด 13,025 แห่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า องค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ มีวิธีการเตรียมการและดำเนินงานอย่างไร

บทความที่ 2 เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม กรณีศึกษา: พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก โดย นางสาวจิตาภา ธรรมรักษกุล และ ดร.อนิรุทธิ์ อัสวสกุลสร เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) เป็นเทคโนโลยีใหม่ ที่นำโลกแห่งความจริง (Real) ผสานเข้ากับโลกเสมือน (Virtual) โดยใช้เทคนิคการแทนที่วัตถุด้วยภาพ 3 มิติลอยอยู่เหนือความเป็นจริง ทำให้ภาพที่เห็นน่าสนใจยิ่งขึ้น เหมือนได้สัมผัสกับ

วัตถุชิ้นนั้นจริง ๆ เทคโนโลยีเสมือนยังให้ความรู้สึกเหมือนได้เข้าไปร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยตรง เป็นการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอในรูปแบบใหม่ และในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน รวมถึงการประยุกต์ใช้ในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การแสดงงานในพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่มีความมุ่งหวังให้ผู้ชมงาน เกิดความเข้าใจในเนื้อหางานได้อย่างลึกซึ้ง ลุ่มลึก และเข้าใจได้ง่าย การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ในความทรงจำโดยทั่วไป คือ การเดินชมสิ่งของที่นำมาจัดแสดงพร้อมกับการหยุดอ่านป้ายคำอธิบายที่เป็นข้อมูลประกอบ ซึ่งส่วนใหญ่นั้นจะมีแต่ห้องเขียนและมีวัตถุสิ่งของต่าง ๆ อยู่ในตู้กระจก หากต้องการทราบข้อมูลของวัตถุที่จัดแสดงด้านคุณค่าที่ลึกซึ้ง ต้องอาศัยการหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือสอบถามเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ของทางพิพิธภัณฑ์ ทำให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสิ่งน่าเบื่อ ลำบาก หากพิพิธภัณฑ์มีภาพลักษณ์ที่น่าเบื่อหน่ายแล้ว มักจะเกิดความตายด้านของพิพิธภัณฑ์และส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์นั้น ปัญหาเร่งด่วนที่พิพิธภัณฑ์เหล่านี้เผชิญอยู่ก็คือ วัตถุที่มีคุณค่าจำนวนมากไม่น้อยที่เก็บรวบรวมไว้กำลังอยู่ในสถานะเสื่อมสภาพ เพราะการจัดเก็บหรือจัดแสดงไม่ถูกวิธีและขาดการดูแลเอาใจใส่ ปัญหาการโจรกรรม และการขาดงบประมาณสนับสนุนและบุคลากรที่จะดูแลและดำเนินงานให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ทั้งที่หลายแห่งสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่นได้ไม่น้อย แม้ว่าประเทศไทยมีประวัติการเริ่มต้นของงานพิพิธภัณฑ์สถานที่เก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชีย และอาจกล่าวได้ว่ามีจำนวนพิพิธภัณฑ์สถานมากที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เมื่อมองในแง่ของการพัฒนาให้เป็นไปตามแนวทางที่เป็นมาตรฐานงานพิพิธภัณฑ์แล้ว เราคงต้องยอมรับว่า ประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่เริ่มต้นงานพิพิธภัณฑ์ช้ากว่าเรา มีการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่รู้หน้าไปอย่างมาก

จากปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสำหรับพิพิธภัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำพวกจังหวัดพิษณุโลก เพื่อที่จะผลักดันให้พิพิธภัณฑ์ดำเนินไปอย่างประสบผลสำเร็จ เป็นการต่อยอด ตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 เน้นการให้บริการแก่สังคมทั้งในด้านการให้ความรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย และการทำนุบำรุงวัฒนธรรมมุ่งสู่เป้าหมายสำคัญคือการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลังในการขับเคลื่อนสังคมให้สมกับที่พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันถาวรที่สร้างขึ้นเพื่อสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง

บทความที่ 3 เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุบัติเหตุจากรถปี พ.ศ. 2565 ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลภูควาสัมพันธ์ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ เจริญม ออุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจสำคัญที่สุดในประเทศ เช่น การเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลในวัยทำงานจากอุบัติเหตุทางถนนทำให้ประเทศสูญเสียแรงงานที่มีศักยภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนมีค่าใช้จ่ายสูง

รวมถึงการรักษาในระยะยาวสำหรับผู้ที่มีภาวะทุพพลภาพ ซึ่งเพิ่มภาระทางการเงินทั้งต่อบุคคล ครอบครัว และรัฐ ถนนในประเทศไทยถือเป็นพื้นที่ที่มีการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุสูงสุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นอันดับหนึ่งในโลกตามรายงานขององค์การอนามัยโลก โดยในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนอุบัติเหตุ 29,319 ครั้ง และมีคนเสียชีวิตในอุบัติเหตุทางถนน 8,673 รายหรือประมาณ 723 รายต่อเดือน ในขณะที่มีมาตรการจำนวนมากจากรัฐบาลเพื่อลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน แต่สถานการณ์ก็ยังไม่แสดงให้เห็นถึงการดีขึ้น หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่ระบบและครอบคลุมเพื่อตัดสินใจถึงสาเหตุของอุบัติเหตุทางถนนอย่างแม่นยำ จำนวนอุบัติเหตุในประเทศไทยปีพุทธศักราช (พ.ศ.) 2562 ถึงปีพุทธศักราช 2565 โดยปี พ.ศ. 2562 เกิดอุบัติเหตุ 29,319 ครั้ง ปี พ.ศ. 2563 เท่ากับ 33,097 ครั้ง ปี พ.ศ. 2564 เท่ากับ 31,083 ครั้งและปี พ.ศ. 2565 เท่ากับ 32,372 ครั้งตามลำดับ ข้อมูลนี้แสดงข้อมูลอุบัติเหตุที่มีในประเทศไทยโดยมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้มาตรการด้านความปลอดภัยหรือการปรับปรุงการสื่อสารที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความพยายามในการลดอุบัติเหตุในแต่ละปี โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง โดยข้อมูลแสดงจำนวนอุบัติเหตุในปี พ.ศ. 2563 มีการเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2562 จำนวนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3,378 ครั้ง แต่กลับลดลงในปี พ.ศ. 2564 มีอุบัติเหตุลดลงจาก 33,097 ครั้ง เป็น 31,083 ครั้ง จำนวนที่ลดลงเท่ากับ 2,014 ครั้ง และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2565 มีอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอีกครั้งจาก 31,083 ครั้ง เป็น 32,372 ครั้ง จำนวนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1,289 ครั้ง ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นว่ามีความท้าทายในการลดอุบัติเหตุในการจัดการความปลอดภัยและวิเคราะห์หาสาเหตุเกี่ยวกับ กลยุทธ์การป้องกันและลดอุบัติเหตุในอนาคตจากข้อมูลเชิงลึกโดยเทคนิคการทำเหมืองข้อมูล โดยทั่วไปอุบัติเหตุทางถนนเกิดขึ้นจากสาเหตุ 3 ประการ คือความผิดพลาดของมนุษย์ ยานพาหนะ และท้องถนนจากการศึกษา 833 กรณีพบว่าสาเหตุหลักของอุบัติเหตุทางถนนเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางถนน เช่น อุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยทางถนน ทางลาด ป้ายเตือน และป้ายจราจร ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ที่ไม่ดีและสภาพอากาศเลวร้ายก็เป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ทำให้อุบัติเหตุทางถนนมีความรุนแรงมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมออพริออริ (Apriori Algorithm) เพื่อการทำความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของอุบัติเหตุที่แท้จริง จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงด้านหนึ่ง หรือการค้นหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

บทความที่ 4 เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุทธิชัย ลิ้มอรุณทัย, รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก, ดร.วิชราภรณ์ จีระว่องวิทย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระ กุลสวัสดิ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัสรินทร์ พ่วงเถื่อน, ดร.ธัญพิชชา สามารอด และอาจารย์สมคิด เพชรประเสริฐ พื้นที่ย่านเกาะรัตนโกสินทร์เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทั้งในด้านพื้นที่ ชุมชน และเศรษฐกิจ โดยพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีเอกลักษณ์ภูมิปัญญา ความหลากหลายของกิจกรรมและสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจ รวมถึงความพร้อมในการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ชุมชนมีความสามารถในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวัฒนธรรม มีศักยภาพด้านองค์ความรู้และทักษะในแนวทางการพัฒนามรดกทางภูมิปัญญา และความสามารถในการนำเสนอวิถีชีวิต มรดกภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันนำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อันเป็นหัวใจสำคัญในแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพื้นที่ย่านเกาะรัตนโกสินทร์จะมีศักยภาพในแง่เศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ชุมชนต่าง ๆ ในย่านเกาะรัตนโกสินทร์กับพบปัญหาความเหลื่อมล้ำจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้การเกิดความไม่สมดุลระหว่างแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองและชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบ โดยที่เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองเติบโตอย่างรวดเร็ว มีแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สถานบริการ อุตสาหกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่งผลให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ในขณะที่ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ปรับตัวตามไม่ทัน และยังคงประกอบอาชีพดั้งเดิมแต่ต้องเผชิญกับค่าครองชีพที่สูง จากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมโดยรอบ อีกทั้งการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในแง่เศรษฐกิจนี้ก็ทำให้เกิดการบริโภครถพายุที่ทำให้เกิดความเสื่อมลงหรือมีต้นทุนเกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือชุมชนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นเจ้าบ้าน ที่มีส่วนร่วมในฐานะการเป็นเจ้าของทรัพยากรพื้นที่ ที่ต้องแบกรับภาระต้นทุนในการดูแลรักษาพื้นที่ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ชุมชนจึงสมควรอย่างยิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งผลประโยชน์ของชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในพื้นที่ของตนเอง โดยการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่เพื่อให้ชุมชนได้ประโยชน์และสร้างรายได้ให้ชุมชนนั้น ภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ วิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน และพัฒนาแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

บทความที่ 5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี โดย อาจารย์อ้อต โนนกระยอม และอาจารย์พรพิทักษ์ เข็มบาศัตย์ ในปี 2563 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 166,900 คน ซึ่งสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในขณะที่ปี 2571 จังหวัดกาฬสินธุ์จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 219,000 คน ซึ่งสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่นับเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ส่วนคนวัยหนุ่มสาวย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นหรือต่างจังหวัด ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในชุมชนอย่างโดดเดี่ยว แม้จะมีโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เอื้ออำนวยให้กับผู้สูงอายุ แต่ผู้สูงอายุยังประสบปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การเดินทางไปยังสถานพยาบาล ค่าเดินทางและการขาดแคลนผู้ดูแลผู้สูงอายุ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ส่งผลต่อภาวะร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ทั้งนี้ หากผู้สูงอายุได้รับการพัฒนา การกระตุ้นในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของช่วงวัยของตนจะส่งผลต่อสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตลอดจนเพื่อวิเคราะห์ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในอนาคตและชุมชน รวมถึงได้แนวทางสำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพในการดำเนินชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหรือในท้องถิ่นและเพื่อส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

และบทความสุดท้ายของฉบับนี้ บทความที่ 6 การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: จากความคาดหวังสู่อนาคต โดย นายโสภณ ลือด้ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ บทความนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากต่างประเทศและ การประยุกต์ใช้สู่การจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา การพัฒนาที่ยั่งยืนและการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนรูปแบบและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: บทเรียนจากประเทศอังกฤษสู่ประเทศไทย และ บทสรุป เพื่อปูทางการปฏิรูปการศึกษาไทยไปสู่อนาคตที่ยั่งยืนมากขึ้นในการก้าวเข้าสู่เวที

ระดับโลก ประเด็นที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบันคือการรักษาทรัพยากรของโลกไว้อย่างไร ขณะเดียวกันก็พัฒนาความมั่งคั่งและความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ถูกกำหนดไว้ในแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ประชาคมโลกได้ตกลงที่จะจัดการกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการตอบสนองสนธิสัญญาดังกล่าวการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้มีการเปิดตัวเพื่อเป็นคำตอบในการรับมือกับความยั่งยืน ซึ่งโครงสร้างผลลัพธ์ของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถถ่ายทอดผ่านผลลัพธ์ของนักเรียนได้อย่างแท้จริงในแง่ของจิตสำนึกด้านความยั่งยืน

ขอขอบคุณอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร

บรรณาธิการ

สารบัญ

1 – 15

บทที่ 1

จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน: กรณีศึกษา สถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

From a Community Financial Organization to a Public Financial Institution: Case study: People's Financial Institution, Nam Khao Subdistrict, Chana District, Songkhla Province and the Champa Lor Subdistrict People's Financial Institution Mueang Ang Thong District Ang Thong Province

ศรัณย์รัชต์ รัตนพันธ์ (Saranrat Rattanapan)

16 - 25

บทที่ 2

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม กรณีศึกษา: พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก

The Study on Sustainable Tourism the use of Information Technology with Augmented Reality Technology: A Case Study of Sgt. Maj. Thawee Folk Museum Phitsanulok Province

จิตาภา ธรรมรักษ์กุล (Jidapa Tammarakkul)

อนิรุทธิ์ อัสวสกุลสร (Anirut Asawasakulsorn)

บทที่ 3

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุบัติเหตุจราจรปี พ.ศ. 2565 ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูล
กฎความสัมพันธ์

**Analysis of Factors Influencing Traffic Accidents in 2022: A Data Mining Approach
Using Apriori Algorithm**

ประจักษ์ เชิดโฉม (Prajak Chertchom)

บทที่ 4

แนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

**Government Participation in Promoting Cultural Wisdom for Sustainable Community
Development: A Case Study of Rattanakosin District**

วุทธิชัย ลิ้มอรุณทัย (Wutthichai Limarunothai)

ธีระวัฒน์ จันทิก (Thirawat Chantuk)

วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ (Vachiraporn Chiravongvit)

ธีระ กุลสวัสดิ์ (Teera Kulsawat)

ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน (Passanan Phuangthuean)

ธัญพิชชา สามารต (Thanpitcha Sarmart)

สมคิด เพชรประเสริฐ (Somkid Petchprasert)

62 - 75

บทที่ 5

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี

The Life Quality Development of the Elderly in Kalasin Province: A Case Study of Khok Sri Subdistrict Municipality Community

อ้อต โนนกระยอม (Aot Nongrayom)

พรพิทักษ์ เหมบาสัย (Ponpitak Hembasat)

76 - 93

บทที่ 6

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: จากความคาดหวังสู่อนาคต

Education Management for Sustainable Development: From Expectations to the Future

โสภณ ลือดัง (Sopon Leudang)

ชยากรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ (Chayaporn Chaturapornprakit)

จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน:
กรณีศึกษา สถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง
จังหวัดอ่างทอง

**From a Community Financial Organization to a Public Financial Institution:
Case study: People's Financial Institution, Nam Khao Subdistrict, Chana
District, Songkhla Province and the Champa Lor Subdistrict People's Financial
Institution Mueang Ang Thong District Ang Thong Province**

ศรัณย์รัชต์ รัตนพันธ์ (Saranrat Rattanapan)

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Doctor of Philosophy students in the Doctor of Public Administration Program Department of Public
Administration Institute of Public Administration and Public Policy Rangsit University

E-mail: Saranrat.sod@gmail.com

Received: 16 December 2023

Revised: 31 January 2024

Accepted: 6 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง จากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน: กรณีศึกษา สถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และสถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ และมีวิธีการเตรียมการและดำเนินงานอย่างไร จึงสามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารออมสิน สถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาหล่อ และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว ครู ทหาร ตำรวจ พระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า แม่ค้า และประชาชนโดยรอบในแต่ละพื้นที่ จำนวน 40 คน

ผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 เมื่อนำแนวคิดทฤษฎีเรื่องการบริหาร การเปลี่ยนแปลง ของคุชชัย ยาวะประภาส ของบัณธ มาลากุล ณ อุรุยา และ Johns and Saks แนวคิด เกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ของ Jame M. Burns แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ของโกวิท พวงงาม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2551) มาวิเคราะห์พบว่า องค์การ การเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ มาจากความสามารถของ ผู้บริหารระดับกลาง คือคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน ที่สามารถดึงความร่วมมือของผู้บริหารระดับสูง คือ ประธานกรรมการองค์กรการเงินชุมชนและลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการคือสมาชิก องค์กรการเงินชุมชน โดยเฉพาะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้าน เอกสารขององค์กรการเงินชุมชนเป็นหลัก เป็นผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่มคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชนอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับว่าในกลุ่มคณะกรรมการทั้งหมดใครจะเป็นคนทำเอกสาร และยินดีทำด้วยความเต็มใจ ไม่ได้มา จากการบังคับจากกรรมการในกลุ่มแต่อย่างใด อีกทั้งวิธีการเตรียมการและดำเนินงานจดทะเบียนยกระดับ เป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ องค์กรการเงินชุมชนต้องมีพื้นฐานที่ดีมาตั้งแต่การเป็นองค์กร การเงินชุมชน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสถาบันการเงินประชาชน การเปลี่ยนแปลงก็จะใกล้เคียงสภาพปกติ ที่เป็นอยู่ ทุกคนในชุมชนยินดีมีส่วนร่วมไม่รู้สึกรู้สีกต่อต้านว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ทุกอย่าง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีความพร้อมเพียงในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุมเพื่อขอมติเห็นชอบ ที่จะจดทะเบียนยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน การเตรียมเอกสารประกอบการ ยื่นขอจดทะเบียน การลงลายมือชื่อ การประสานงาน ความรวดเร็วในการให้ความร่วมมือหลังได้รับแจ้ง แก่จากธนาคารผู้ประสานงาน เป็นต้น

คำสำคัญ: องค์กรการเงินชุมชน, สถาบันการเงินประชาชน

Abstract

Research on From a community financial organization to a people's financial institution: a case study of the people's financial institution, Nam Khao Subdistrict, Chana District, Songkhla Province, and the Champa Lor Sub-district People's Financial Institution. Mueang Ang Thong District Ang Thong Province The objective is to find a community financial organization that can successfully register and upgrade to a public financial institution. And what are the preparation and operation methods? Therefore, it was able to successfully register as a people's financial institution. This research is qualitative research. The main informants used in this study were representatives from the Fiscal Policy Office, Government Savings Bank, Champa Lor Subdistrict People's Financial Institution. and the Nam Khao Subdistrict People's

Financial Institution, teachers, soldiers, police, monks, kamnans, village headmen, merchants, and surrounding people in each area, totaling 40 people.

The results of the study found that Since there was a policy to upgrade community financial organizations to people's financial institutions according to the People's Financial Institutions Act 2019, when using the theoretical concepts of change management of Supachai Yavaprapas, Panaros Malakul Na Ayutthaya, and Gary Johns and Alan Michaels Saks. The concepts of leadership and change management by James M. Burns, the concept of strong communities by Kowit Puangngam, and the concept of public participation by Paiboon Wattanasiritham were analyzed and found that Community financial organizations that can successfully register as people's financial institutions It comes from the ability of middle management. It is the community financial organization committee. That can draw the cooperation of senior executives, namely the chairman of the community finance organization, and reduce opposition from operational personnel, namely members of the community finance organization. Especially the community financial organization committee members. A person who acts primarily as a documentation worker for a community finance organization. who is already on the board of the community financial organization It depends on who in the entire committee will prepare the documents. and willing to do it wholeheartedly It did not come from any compulsion from the group directors. Moreover, the methods for preparing and carrying out the registration work to upgrade to a public financial institution were successful. Community financial organizations must have a good foundation since becoming a community financial organization. When there was a change to a public financial institution The change will be close to the normal status quo. Everyone in the community was happy to participate, but did not feel that the change made everything different. There is readiness in every process. Moreover, the methods for preparing and carrying out the registration work to upgrade to a public financial institution were successful. Community financial organizations must have a good foundation since becoming a community financial organization. When there was a change to a public financial institution The change will be close to the normal status quo. Everyone in the community was happy to participate, but did not feel that the change made everything different. There is readiness in every process. Since attending the meeting to request approval to register and upgrade the community financial organization to a people's financial institution. Preparing supporting documents for registration application Signatures, coordination, speed of cooperation after receiving corrections from the coordinating bank, etc.

Keywords: Community Financial Organization, Public Financial Institution

บทนำ

ปัญหา “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ในประเทศไทยไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นคำที่คุ้นหูและถูกนำมากล่าวถึงทุกครั้งในเวทีการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาลหลายยุคสมัย เริ่มตั้งแต่นโยบายพรรคกิจสังคม เมื่อปี 2518 ของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ภายใต้ชื่อ “นโยบายเงินผัน” ที่รัฐบาลจัดสรรเงินให้สภาตำบลทั่วประเทศ ให้คนในชุมชนบริหารจัดการกันเอง หรือที่รู้จักกันโดยสากว่า ไมโครไฟแนนซ์ แปลเป็นไทยได้หลายความหมาย อาทิ สถาบันการเงินระดับชุมชน ระบบการเงินในระดับจุลภาค ไมโครไฟแนนซ์ เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1977 โดยนายอัมหมัด ยูนุส ชาวบังกลาเทศ ผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีน ธนาคารเพื่อคนจนแห่งแรกของโลก ใช้วิธีการปล่อยกู้ โดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันและโมเดลกรามีน หรือโมเดลไมโครเครดิตของยูนุส สามารถปรับใช้ในระดับสากลช่วงปลายทศวรรษ 1980 บนฐานความคิดว่าการบริการทางการเงินพื้นฐาน เช่น บริการด้านเงินฝาก ด้านสินเชื่อ ที่ประชาชนทุกกลุ่มควรมี โดยประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนหรือองค์กรการเงินระดับฐานรากแบบพึ่งตนเองขึ้นในปี พ.ศ. 2520 เพื่อให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือยากจน ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่จำเป็นและสอดคล้องกับการดำรงชีวิต จากข้อมูล ปี 2566 ประเทศไทย มีจำนวน 4,600 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.0 จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าปัจจุบันมีประชากรบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน แม้รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยจะพยายามออกนโยบายเพื่อแก้ปัญหา ก็ยังไม่สามารถสร้างความยั่งยืนที่แท้จริงให้กับชุมชนได้ เพราะสังคมไทยมีความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เชื้อพังผู้อาวุโสและผู้มีตำแหน่งทางวิชาการ การจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข บนความถูกต้องที่ควรจะเป็นจึงไม่ใช่เรื่องง่าย การสร้างกรอบการบริหารงานที่ชัดเจนมีกฎหมายรองรับจึงมีความจำเป็น

ปี พ.ศ. 2558 กระทรวงการคลัง โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนให้มีความชัดเจน สร้างความเข้มแข็งขององค์กรการเงินชุมชนให้สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างยั่งยืน ยกย่องเป็นสถาบันการเงินที่มีความมั่นคง จนในปี พ.ศ. 2562 ได้มีกฎหมายเพื่อยกระดับองค์กรการเงินชุมชนสำเร็จเกิดขึ้นภายใต้ชื่อ “พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน” เป็นกฎหมายเพื่อยกระดับสถาบันการเงินฐานรากเป็นนิติบุคคล มีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 สิงหาคม 2562 กลไกการกำกับดูแล มีกระทรวงการคลังเป็นผู้ดำเนินการ และมีธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเชื่อมโยงระบบการดำเนินงานเข้าด้วยกัน กลุ่มที่ขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสถาบันการเงินชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเรียกโดยรวมว่า “กลุ่มองค์กรการเงินชุมชน” แต่ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มีองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จเพียง 12 แห่ง จากองค์กรการเงินชุมชนทั้งหมด 13,025 แห่ง และงานวิจัยในเรื่องสถาบันการเงิน

ประชาชนที่ผ่านมามีน้อย มีเพียงงานของอนุธิดา หัตถาพันธ์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มีองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จเพียง 12 แห่ง จากองค์กรการเงินชุมชนทั้งหมด 13,025 แห่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า องค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ มีวิธีการเตรียมการและดำเนินงานอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งใจศึกษาเพื่อค้นหว่าองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ ซึ่งมีเพียง 12 แห่ง จากทั้งหมด 13,025 แห่ง มีวิธีการเตรียมการและดำเนินงานอย่างไร จึงสามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ

แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่จริง เบื้องต้นพบว่า การพัฒนาจากการเป็นองค์กรการเงินชุมชนยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้นั้น เปรียบคล้ายการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งผู้นำและสมาชิกคนสำคัญน่าจะมีบทบาทในการขับเคลื่อน โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องกล้าชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองไปไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า มีประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า คือเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ และภายใต้ชุมชนที่เข้มแข็งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันสร้างการเปลี่ยนแปลงจนเป็นวิถีของชุมชน ผ่านการขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรการเงินชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส และมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้จากสมาชิกทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดและทฤษฎีที่น่าจะเป็นฐานในการทำความเข้าใจได้ น่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎีเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง ตามด้วยแนวคิดทฤษฎีเรื่องผู้นำกับการเปลี่ยนแปลง เรื่องชุมชนเข้มแข็ง และ เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์และกรอบการศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง ของศุภชัย ยาวะประภาส (2544) ปันรสมาลากุล ณ อยุธยา (2552) Johns and Saks (2001) กล่าวว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นการวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนให้บุคคลหรือองค์กรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายรูปแบบและเกิดการยอมรับเพื่อลดผลกระทบที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งสร้างศักยภาพใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการเปลี่ยนแปลงบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งใจไว้ ซึ่งการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นความสามารถของผู้บริหารระดับกลางในการดึงความร่วมมือของผู้บริหารระดับสูงและลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลาง จะเป็นผู้ที่ถูกกดดันมากที่สุด เพราะต้องผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต้องให้อยู่ในภาวะที่ใกล้เคียงสภาพ

ปกติมากที่สุด เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผ่านผู้นำที่เข้มแข็งและตั้งใจจริง บุคลากรที่มีศักยภาพแฝง และชุมชนที่มีการเอาใจใส่

2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ของ Burns (2003) ผู้ริเริ่มแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดย Burns พยายามเชื่อมโยงบทบาทความเป็นผู้นำกับผู้ตามว่าผู้นำเป็นบุคคลที่กระตุ้นแรงจูงใจผู้ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งของผู้นำและผู้ตาม ซึ่งเป็นทักษะของความเป็นผู้นำแตกต่างจากการใช้อำนาจอย่างเดียว ต้องเป็นสิ่งที่ผู้ตามต้องการด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ Johannsen (2014) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำก็มีความสำคัญ มีการพิจารณา 5 ไตรลักษณ์การเป็นผู้นำ ว่าผู้นำแบบใดดีที่สุดสำหรับองค์กร เชื่อว่าผู้นำมีหลายแบบให้เลือก แต่ต้องเลือกแบบที่เหมาะสม ในเวลา และสถานการณ์ที่เหมาะสมด้วย โดยประเภทของรูปแบบความเป็นผู้นำ แบ่งออกเป็น 20 ประเภท ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบราชการ ผู้นำที่ชอบสอนงาน ผู้นำแบบข้ามวัฒนธรรม ผู้นำแบบลูกเงิน ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำตามสถานการณ์ ผู้นำแบบมีกลยุทธ์ ผู้นำที่มึนงาน ผู้นำแบบอำนวยความสะดวก ผู้นำแบบมีอิทธิพล ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบผู้รับใช้ ผู้นำความเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบมีเสน่ห์ มีความสามารถพิเศษ ผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้นำในการทำธุรกรรม ผู้นำแบบ 5 ระดับ และผู้นำแบบอารมณ์ความรู้สึกที่มึนงาน

3. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ของโกวิท พวงงาม (2545) โดยลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ควรมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่น เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้มีทุน มีแรงงาน มีทรัพยากร เป็นชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง และเป็นชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม (2551) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีการการรับรู้ข่าวสาร มีการปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการใช้กลไกทางกฎหมาย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มุฮัมหมัด ยูनुส (2553) ศึกษาแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม บนความไม่เห็นแก่ตัวของมนุษย์ ไม่แสวงหากำไรวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองเป้าหมายทางสังคม แก้ปัญหาความยากจน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากคนที่ประกอบอาชีพอิสระ ค้าขาย แรงงานรายวัน ในประเทศบังกลาเทศ ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมสามารถสนองเป้าหมายทางสังคมได้ สามารถช่วยเหลือคนไม่รู้หนังสือ ขาดแคลน สาธารณูปโภค หิวโหย ขาดการศึกษา ผ่านการลงทุนที่ไม่ได้กำไรใด ๆ นอกเหนือจากต้นทุนที่ลงไปแรกเริ่มกิจการ หากจะได้รับคืนก็ต่อเมื่อกิจการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน และกำไรที่ได้มาจะถูกนำไปต่อยอดการช่วยเหลือต่อไป ตัวอย่างแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม ของมุฮัมหมัด ยูनुส เช่น ธนาคารกรามีนธนาคารที่ปล่อยเงินกู้สินเชื่อย่อยยอให้กับคนจน โดย ไม่ต้องมีหลักประกัน ภายใต้กฎของกลุ่ม คือ สมาชิกในกลุ่มต้องมีสภาพการเงิน สังคมที่คล้ายกัน สามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ กรณีที่สมาชิกรายใดไม่สามารถชำระหนี้

ได้ เพราะหากสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ สมาชิกที่เหลือก็จะไม่ได้รับสิทธิในการกู้ครั้งต่อไป จนกว่าสมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันชำระหนี้เป็นปกติ และพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมไปตามสถานการณ์ เช่น เมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน

ปาสาละ (2557) ศึกษาธนาคารเพื่อความยั่งยืนในประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อหาเหตุผลทางธุรกิจของธนาคารที่ยั่งยืนในประเทศไทย บนพื้นฐานการปล่อยสินเชื่อรายย่อยอย่างรับผิดชอบ การสร้างการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มคนที่ยังเข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากองค์การธนาคารพาณิชย์ในเครือที่ปล่อยสินเชื่อให้กับภาคเอกชน ผลการศึกษาพบว่า การปล่อยสินเชื่ออย่างรับผิดชอบแล้วไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนมาจากธนาคารที่ทำหน้าที่ปล่อยสินเชื่อยังไม่เข้าใจแนวคิด วิธีปฏิบัติของการปล่อยสินเชื่อ “ที่รับผิดชอบ” อาทิ การประเมินความเสี่ยง การกลั่นกรองลูกค้า การปฏิบัติต่อลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียม ซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส ใช้ปัญหาเข้าใจง่าย แต่ธนาคารจะเน้นเพียงการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศต่าง ๆ จากธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลเท่านั้น

อนุธิดา หัตถาพันธ์ (2563) ศึกษาปัญหาวิธีการจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 วัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิธีการจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 (2) เพื่อศึกษากฎหมายของสถาบันการเงินประชาชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 (3) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินประชาชนในประเทศไทย และ (4) เพื่อวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิธีการจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้คือทฤษฎีตัวแทน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากนักกฎหมาย ธนาคารผู้ประสานงาน ผลการศึกษา พบว่าการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มีข้อจำกัดประเภทองค์กรการเงินชุมชน โดยมีเงื่อนไข หลักเกณฑ์ที่เลือกปฏิบัติ ไม่เป็นธรรมแก่กลุ่มทางการเงินอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติไม่ครบตามเงื่อนไข และหลักเกณฑ์ จึงไม่สามารถแก้ปัญหาของการไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลของกลุ่มทางการเงิน หรือองค์กรการเงินชุมชนได้ตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562

Bill (2011) ศึกษาบริการทางการเงินระดับฐานรากในประเทศอินเดีย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญและค้นหาปัญหาการที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน แนวคิดทฤษฎีที่ใช้คือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบ Keynesian การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารของรัฐ บริษัทสินเชื่อ สหกรณ์ ผลการศึกษา Bill ให้ข้อมูลว่าบริการทางการเงินระดับฐานรากในประเทศอินเดียเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2513 เพื่อตอบสนองความต้องการทางการเงินของผู้มีรายได้น้อย ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ถูกมองว่ามีความเสี่ยงสูง ไม่มีหลักประกันในการกู้ยืม ผู้ให้บริการทางการเงินในระดับฐานรากจึงยื่นมือมาช่วย จัดให้มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ

แล้วเริ่มให้กู้จำนวนน้อย ๆ วงเงินไม่เกิน 60,000 รูปี (31,400 บาท) ก่อน เพื่อทดสอบวินัยการกู้ ใช้วิธีการกลุ่มในความคิดชอบร่วมแทนหลักประกัน ระยะเวลาผ่อนชำระไม่ต่ำกว่า 24 เดือน ฟรีค่าธรรมเนียมกรณีชำระหนี้ก่อนกำหนด ลักษณะสัญญาต้องเป็นแบบเดียวกัน ก่อนลงนามในสัญญา ผู้ให้กู้ต้องชี้แจงดอกเบี้ยจำนวนเงินที่ชำระแต่ละงวดโดยละเอียด และต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย

กรอบแนวความคิด

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎี แนวคิด ความเป็นไปของการยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนจากนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศ ร่วมกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเลือกศึกษายึดตามกรอบการศึกษาการบริหารการเปลี่ยนแปลงของศุภชัย ขาวะประภาส ว่าด้วยปัจจัยด้านผู้นำ บุคลากรในองค์กร และชุมชน ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง 20 ประเภทของ Murray Johannsen (ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบราชการ ผู้นำที่ชอบสอนงาน ผู้นำแบบข้ามวัฒนธรรม ผู้นำแบบฉุกเฉิน ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำตามสถานการณ์ ผู้นำแบบมีกลยุทธ์ ผู้นำที่มั่งคั่ง ผู้นำแบบอำนวยความสะดวก ผู้นำแบบมีอิทธิพล ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบผู้รับใช้ ผู้นำความเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบมีเสน่ห์ ผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้นำในการทำธุรกรรม ผู้นำแบบ 5 ระดับ และผู้นำแบบอารมณ์ความรู้สึกที่มั่งคั่ง) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ของโกวิทย์ พวงงาม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม มาเป็นกรอบในการศึกษา เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามที่ว่าองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ มีวิธีการเตรียมการและดำเนินการอย่างไรและวัตถุประสงค์การศึกษาวิธีการเตรียมการและการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ และแนวทางเตรียมความพร้อมขององค์กรการเงินชุมชนที่สนใจจะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนนั้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแบบกรณีศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยศึกษาย้อนไป ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อจะได้ข้อมูลความเป็นไปในแต่ละช่วงเวลาชัดเจน และเลือกศึกษาองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ จำนวน 2 แห่ง จากองค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ 12 แห่ง คือ สถาบันการเงินประชาชน ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 40 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารออมสิน สถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาหล่อ และสถาบันการเงินประชาชนตำบลน้ำขาว ครู ทหาร ตำรวจ พระ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า แม่ค้า และประชาชนโดยรอบในแต่ละพื้นที่

ผลการศึกษา

ตั้งแต่มีนโยบายยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 องค์กรการเงินชุมชนที่สนใจจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนต้องเตรียมการและดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 ส่วนที่ 1 การจัดตั้งและจดทะเบียน มาตราที่ 16 ว่าด้วยองค์กรการเงินชุมชนที่จะยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนเหมือนกันทุกแห่ง แต่องค์กรการเงินชุมชนที่สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารระดับกลาง คือคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน สามารถดึงความร่วมมือของผู้บริหารระดับสูงคือประธานกรรมการองค์กรการเงินชุมชนและลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการคือสมาชิกองค์กรการเงินชุมชน โดยเฉพาะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านเอกสารขององค์กรการเงินชุมชนเป็นหลัก เป็นผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่มคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชนอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับว่าในกลุ่มคณะกรรมการทั้งหมดใครจะเป็นคนทำเอกสาร ถ้าเป็นสถาบันการเงินประชาชนตำบลน้ำขาว กรรมการทุกคนจะช่วยกันทำ แต่ที่สถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาหล่อกรรมการที่ทำเอกสารจะมีเพียงคนเดียว และยินดีทำด้วยความเต็มใจ ไม่ได้มาจากการบังคับจากกรรมการในกลุ่มแต่อย่างใด โดยขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผน ณ เดือนพฤษภาคม ปี 2561 ก่อนที่พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 สิงหาคม 2562 ธนาคารออมสินในฐานะเป็นธนาคารพี่เลี้ยงเชื่อมโยงระบบการดำเนินงานเข้าด้วยกัน ทั้งฝั่งขององค์กรการเงินชุมชน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และฝั่งของธนาคารออมสินเอง เพื่อนำไปสู่ระบบการดำเนินงานจนจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ เริ่มจากธนาคารออมสินได้ติดต่อองค์กรการเงินชุมชนทั่วประเทศ เพื่อสำรวจความสนใจเข้าร่วมยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชน เมื่อได้ข้อมูลว่าองค์กรการเงินชุมชนใดที่สนใจ จำนวน 260 แห่ง ณ เดือนมกราคม 2563 เริ่มจากการที่ธนาคารออมสินส่วนกลางติดต่อไปยังธนาคารออมสินสาขาที่ดูแลแต่ละพื้นที่ เพื่อส่งแบบสำรวจความสนใจ ในการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนให้กับองค์กรการเงินชุมชนที่อยู่ใน การดูแลของธนาคารออมสินและปัจจุบันยังเปิดให้บริการอยู่ จำนวน 572 แห่ง ซึ่งจากแบบสำรวจ จำนวน 572 แห่ง มีองค์กรการเงินชุมชนที่สนใจจะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน จำนวน 260 แห่ง ไม่สนใจที่จะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน จำนวน 312 แห่ง จากนั้นธนาคารออมสินก็ได้จัดประชุมโดยการเชิญคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน ทั้ง 260 แห่ง เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการเตรียมความพร้อมองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน วิธีการจดทะเบียน เอกสารที่ต้องเตรียมเพื่อประกอบการจดทะเบียน ตาม พ.ร.บ. มาตรา 16 ศักยภาพของกลุ่มที่พร้อมจะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน และประโยชน์ที่กลุ่มและสมาชิกจะได้รับหลังจากการจดทะเบียนเป็นสถาบัน

การเงินประชาชนได้สำเร็จ เช่น การจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน จะทำให้กลุ่มมีสถานะเป็นนิติบุคคล การทำงานเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การถือครองที่ดิน เพื่อตั้งเป็นสำนักงานก็จัดตั้งในนามกลุ่ม ไม่ใช่ถือครองโดยคนใดคนหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิการลดหย่อนภาษีหลังดำเนินงานแปรรูปเป็นสถาบันการเงินประชาชน มีงบการเงินที่ถูกต้อง ผ่านการตรวจสอบจากผู้ตรวจสอบบัญชี ทำให้กลุ่มมีความน่าเชื่อถือ เมื่อธนาคารเชื่อถือในความมั่นคงของกลุ่ม ก็จะมั่นใจในตัวสมาชิกที่ได้รับการการันตีจากกลุ่มด้วย ทำให้สมาชิกสามารถใช้บริการทางการเงินในระบบได้ และอาจได้รับสิทธิพิเศษจากการใช้บริการกับธนาคารเพิ่มเติมจากประชาชนทั่วไป เพราะการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้ องค์กรการเงินชุมชนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกขององค์กรการเงินชุมชนด้วยมติไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ขององค์กรการเงินชุมชนนั้น และต้องมีคุณสมบัติ ตามมาตรา 16 ที่จะต้องมีการจัดทำงบการเงินประจำปีต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีทุนที่ชำระแล้วเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท มีผลการดำเนินงานเป็นกำไรต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน และในวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนต้องไม่มีผลการดำเนินงานขาดทุนสะสม และสมาชิกต้องเป็นบุคคลธรรมดา และมีภูมิลำเนาหรือประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในพื้นที่ที่ดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนนั้นเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี หลังจากจบการประชุม กลุ่มที่ไม่มีความพร้อมก็ถอยตัวยังคงสถานภาพเป็นองค์กรการเงินชุมชนต่อไป ส่วนกลุ่มที่มีความพร้อมและสนใจที่จะจดทะเบียน ทุกกลุ่มต้องดำเนินการโดยเริ่มจากการนำข้อมูลที่ได้รับการเข้าร่วมการประชุม กลับไปประชุมถ่ายทอดข้อมูลให้กับคณะกรรมการและสมาชิกเพื่อขอมติจากที่ประชุม ซึ่งการประชุมขอมติเป็นไปโดยราบรื่น เนื่องจากก่อนที่คณะกรรมการจะไปประชุมก็ได้แจ้งกรรมการและสมาชิกในกลุ่มไว้แล้วว่าจะไปประชุมเรื่องอะไร ที่ไหน การบอกกล่าวจะเป็นการสนทนาระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การไปทำบุญที่วัดในวันพระ วิธีการบอกกล่าวระหว่างการทำกิจกรรมจักสานตะกร้าที่สมาชิกและคนในชุมชนมาช่วยกันทำ

2. การนำแผนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า ในกระบวนการรวบรวมเอกสาร ประกอบคำขอการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน หลังจากที่ได้รับมติจากที่ประชุมแล้ว ซึ่งนอกจากความสามารถของผู้บริหารระดับกลางหรือคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชนจะต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ ในการดึงความร่วมมือของผู้บริหารระดับสูงและลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการแล้ว ผู้บริหารระดับกลางก็ต้องรับแรงกดดันจากนายทะเบียนคือสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และธนาคารพี่เลี้ยงด้วย เพราะเมื่อมีการแสดงความจำนงค์ที่จะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน ก็ต้องมีการเตรียมเอกสาร การประสานงาน การตรวจสอบแก้ไขเอกสาร ระหว่างกลุ่มที่ต้องการจะจดทะเบียน กับธนาคารพี่เลี้ยง กับนายทะเบียน เช่น เมื่อกลุ่มส่งเอกสารไปให้ธนาคารพี่เลี้ยง ธนาคารพี่เลี้ยงแจ้งแก้ไข หากกลุ่มมีความล่าช้าในการแก้ไข ธนาคารพี่เลี้ยงก็ต้องติดตามความคืบหน้าจนกว่าการแก้ไขเอกสารจะแล้วเสร็จ หรือจนกว่ากลุ่มจะท้อถอยและถอนตัวไม่สนใจที่จะขอจดทะเบียนแล้ว ซึ่งก็เป็นภาวะกดดันที่

ผู้บริหารระดับกลางต้องแบกรับไว้ทั้ง 2 บ่า บ่าหนึ่งต้องดำเนินเรื่องจดทะเบียนให้สำเร็จ บ่าหนึ่งต้องทำให้ได้ตามที่ได้ขอมติจากสมาชิกไว้ ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผลดีกับสมาชิกมากที่สุดมีความพร้อมเพื่อเตรียมเอกสารตามคุณสมบัติดังกล่าวประกอบการจดทะเบียน ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ง่าย ไม่ยุ่งยาก กลุ่มมีความพร้อมตรงตามคุณสมบัติตามที่ พ.ร.บ. กำหนด อยู่แล้ว การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นใกล้เคียงกับสภาพปกติมากที่สุด โดยสถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาหล่อ มีมติที่ประชุม ณ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2562 และสถาบันการเงินประชาชนน้ำขาว มีมติที่ประชุม ณ วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 การจัดประชุมสมาชิกก็มาประชุมโดยพร้อมเพรียง มีรายงานการประชุม มีรายชื่อพร้อมลายมือชื่อสมาชิกทุกคน มีรายงานงบการเงินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี นับถึงวันขึ้นของจดทะเบียน มีผลการดำเนินงานเป็นกำไรต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เมื่อกลุ่มรวบรวมเอกสารครบแล้ว ก็ยื่นเอกสารทั้งหมดประกอบคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนกับธนาคารพี่เลี้ยง (ธนาคารออมสินสาขา) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร และขอความเห็นจากธนาคารพี่เลี้ยงหากมีประเด็นแก้ไข ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะแจ้งมายังกลุ่ม กลุ่มก็จะแก้ไขแล้วส่งกลับไปยังธนาคารพี่เลี้ยง การแก้ไขมีหลายวิธีทั้งการโทรศัพท์ การส่งไลน์ ส่งเมล ส่งไปรษณีย์ ส่งโทรสาร ขึ้นอยู่กับรูปแบบเอกสาร และความสะดวกของกลุ่ม เช่น รายงานการประชุมที่ต้องมีรายชื่อสมาชิกพร้อมลายมือชื่อสมาชิก ต้องเป็นเอกสารตัวจริง กลุ่มก็จะจัดส่งทางไปรษณีย์ แต่หากมีการแก้ไขสมาชิกลงลายมือชื่อแล้วมีการขีดฆ่า เพราะลงลายมือชื่อผิดช่อง เขียนชื่อผิดจาก “พ” เป็น “ฟ” ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะแจ้งให้กลุ่มลงลายมือชื่อใหม่ แล้วถ่ายรูปส่งไลน์ มาให้ธนาคารพี่เลี้ยงตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งตัวจริงมาอีกครั้ง แต่ทั้ง 2 กลุ่มมีการแก้ไขเพียงเล็กน้อย เพราะกลุ่มมีความพร้อมด้านคุณสมบัติ ด้านข้อมูลด้านเอกสารอยู่ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชนแล้ว เมื่อกลุ่มรวบรวมเอกสารที่แก้ไขถูกต้องแล้วส่งให้กับธนาคารพี่เลี้ยง ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะตรวจสอบเอกสารทั้งหมดใหม่อีกครั้ง เพราะระยะเวลาระหว่างการแก้ไขเอกสารก็มีผลกระทบต่อเวลาของเอกสารด้วย เช่นรายงานงบการเงินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี นับถึงวันขึ้นของจดทะเบียน หากถึงวันขึ้นเอกสารรายงานงบการเงินเกินเวลา 2 ปีที่กำหนดก็ต้องรอนงบการเงินของปีต่อไป การตรวจเอกสารก็จะล่าช้าตามไปด้วย ลำดับต่อไปเมื่อนายทะเบียนตรวจสอบเอกสารครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะส่งเอกสารต่อไปให้นายทะเบียนคือสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลังก็จะตรวจเอกสารทั้งหมดใหม่ ในลักษณะเดียวกันกับที่ธนาคารพี่เลี้ยงทำ หากมีประเด็นสงสัย นายทะเบียนก็จะสอบถามยังธนาคารพี่เลี้ยง หรือสอบถามที่องค์กรการเงินโดยตรง หากพบประเด็นที่ต้องแก้ไข นายทะเบียนก็จะส่งเอกสารพร้อมปะหน้าประเด็นที่ต้องแก้ไขมาให้กับธนาคารพี่เลี้ยง เพื่อให้ธนาคารพี่เลี้ยงแจ้งแก้ไขไปยังกลุ่ม เมื่อแก้ไขเสร็จ ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะรวบรวมเอกสารนำเสนอ นายทะเบียนอีกครั้ง จะมีการแก้ไขกันระหว่างนายทะเบียน ธนาคารพี่เลี้ยง องค์กรการเงินชุมชนที่ขอจดทะเบียน จนกว่าเอกสารครบถ้วนถูกต้องที่สุด จึงจะเข้าสู่ขั้นตอนการจดทะเบียน เมื่อจดทะเบียนแล้วเสร็จ องค์กรการเงินชุมชนก็จะเปลี่ยนสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งจะเห็นได้ว่า นอกจากกลุ่มองค์กรการเงิน

ชุมชนที่สนใจจะจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนมีความเข้มแข็งแล้ว ธนาคารพี่เลี้ยงก็มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มจดทะเบียนได้สำเร็จเช่นกัน เพราะหากธนาคารพี่เลี้ยงไม่สนใจ ไม่ติดตาม ไม่คอยช่วยเหลือ ตรวจสอบเอกสารให้ครบถ้วนพร้อมที่จะเสนอนายทะเบียน การจดทะเบียนก็อาจจะล่าช้า หรือทำให้กลุ่มมองว่า การจดทะเบียนมีความยุ่งยาก แล้วยกเลิกที่จะไม่จดทะเบียนในที่สุด ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และสังเกตหลักฐานประกอบการยื่นขอจดทะเบียนของทั้ง 2 กลุ่ม เอกสารมีความเรียบร้อย ชัดเจน ครบถ้วน มีเทคโนโลยีในการจัดส่งเอกสาร ง่ายต่อการตรวจสอบ ทำให้องค์กรการเงินชุมชนทั้งที่ตำบลจำปาสล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และที่ตำบลน้ำขาว อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา สามารถจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว

3. การติดตามประเมินผลเพื่อรักษาผลการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสถาบันการเงินประชาชนหลังจากที่จดทะเบียนสำเร็จแล้ว จะต้องรักษาคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มาตรา 16 ให้คงไว้โดยตลอด เพราะหากหลังการจดทะเบียนแล้วกลุ่มมีข้อบกพร่องในคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง กลุ่มจะต้องถูกบอกเลิกการเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามหมวดที่ 5 เรื่องการเลิกสถาบันการเงินประชาชน มาตรา 64 โดยการติดตามประเมินผล ธนาคารพี่เลี้ยงจะมีการติดตามประเมินผลเป็นรายปี ปีละ 1 ครั้ง เมื่อพบข้อบกพร่องในคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ธนาคารพี่เลี้ยงจะทำการเจรจากับองค์กรการเงินชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน แต่หากถึงที่สุดแล้ว ไม่สามารถแก้ไขได้ ธนาคารพี่เลี้ยงก็จะต้องนำเรื่องเสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งจากการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ยังไม่พบว่ามีสถาบันการเงินประชาชนใดผิดคุณสมบัติ ตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มาตรา 16 แต่อย่างใด

อภิปรายผล

การยกระดับจากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ สอดคล้องตามแนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงของสุกชัย ยาวะประภาส คือการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นความสามารถของผู้บริหารระดับกลางในการดึงความร่วมมือของผู้บริหารระดับสูงและลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลาง จะเป็นผู้ที่ถูกกดดันมากที่สุด เพราะต้องผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต้องให้อยู่ในภาวะที่ใกล้เคียงสภาพปกติมากที่สุด เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผ่านผู้นำที่เข้มแข็งและตั้งใจจริง บุคลากรที่มีศักยภาพแฝง และชุมชนที่มีการเอาใจใส่ ตามที่การยกระดับจากองค์กรการเงินชุมชนสู่สถาบันการเงินประชาชน ผู้บริหารระดับกลางในที่นี้คือคณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชนที่ต้องรับแรงกดดันจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารออมสิน และแรงงานจากสมาชิกในองค์กรการเงินชุมชน คณะกรรมการจะต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงกล้าตัดสินใจ ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดผลดีกับสมาชิกมากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงของปีเตอร์ส มาลากุล ณ อยุธยา ที่ว่ากระบวนการขั้นตอนในการบริหารการเปลี่ยนแปลงจะ

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการวางแผนการเปลี่ยนแปลง การนำแผนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลเพื่อรักษาผลการเปลี่ยนแปลง องค์การการเงินชุมชนที่ยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชน ก่อนที่จะยกระดับฯ ก็ได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิก เพื่อร่วมกันลงมติที่วางแผนการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน ร่วมมือกันนำแผนที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติ และช่วยกันรักษาผลการเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในกรอบตามที่ พ.ร.บ. สถาบันการเงินประชาชนกำหนด โดยมีผู้นำที่คอยกระตุ้นให้ผู้ตามดำเนินการตามแผนที่วางไว้สู่เป้าหมายที่สำเร็จได้ สอดคล้องตามแนวคิดผู้นำกับการเปลี่ยนแปลง 4 แบบ จาก ผู้นำ 20 แบบ ของ Bernard M. Bass คือผู้นำแบบที่ชอบสอนงาน ผู้นำทีมงาน ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำความเปลี่ยนแปลง ซึ่งนอกจากผู้นำที่มองว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมีผลดีต่อองค์กรแล้ว การเปลี่ยนแปลงจะสำเร็จยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้ ส่วนหนึ่งต้องมาจากชุมชนที่เข้มแข็งด้วย สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเข้มแข็งของโกวิท พงงาม คือการเปลี่ยนแปลงจะสำเร็จได้ สมาชิกในชุมชนต้องมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองได้ ครอบครัวมีความอบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน และพร้อมแสดงศักยภาพที่มี ใช้อำนาจร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ เช่น การเลือกผู้นำ การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์ อย่างเท่าเทียมกันครบทุกครัวเรือนทั่วทั้งชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี ที่ว่าชุมชนเข้มแข็งเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากฐานราก มีคนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร เรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ การแก้ไขปัญหา สามารถบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

จากการศึกษาโดยการนำแนวคิดทฤษฎีเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์และกรอบการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องราวว่า กว่าจะยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จไม่ใช่เรื่องง่าย ดังเช่นสถาบันการเงินประชาชนที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษา จำนวน 2 แห่ง พบว่า สถาบันการเงินประชาชนตำบลน้ำขาว ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ขอมติที่ประชุม จนได้รับการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน 10 เดือน และสถาบันการเงินประชาชนตำบลจำปาสลือ ใช้ระยะเวลา 2 ปี 3 เดือน ระยะเวลาที่จะดำเนินการจดทะเบียนแล้วเสร็จทั้ง 2 แห่ง อาจแตกต่างกัน ด้วยข้ออุปสรรคเดียวคือ เป็นช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid - 19 การดำเนินการด้านเอกสาร การติดต่อ การประสานงานจึงเกิดความล่าช้า แต่อย่างไรก็ตามวิธีการเตรียมการและดำเนินงานการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ องค์การการเงินชุมชนต้องมีพื้นฐานที่ดีมาตั้งแต่การเป็นองค์การการเงินชุมชน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสถาบันการเงินชุมชนเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงก็จะใกล้เคียงสภาพปกติที่เป็นอยู่ ทุกคนในชุมชนก็ยินดีมีส่วนร่วมไม่รู้สึกลำบากว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง มีความพร้อมเพียงในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุมเพื่อขอมติเห็นชอบที่จะจดทะเบียนยกระดับองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน การเตรียม

เอกสารประกอบการยื่นขอจดทะเบียน การลงลายมือชื่อ การประสานงาน ความรวดเร็วในการให้ความร่วมมือหลังได้รับแจ้งแก้ไขจากธนาคารผู้ประสานงาน เป็นต้น และทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงกลับสร้างผลประโยชน์ที่ดีให้กับชุมชนมากขึ้น ทางกลับกันถ้าชุมชนไม่เข้มแข็ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้น อาจเกิดแรงต้านในการยอมรับที่แตกต่างกัน โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามานั้น มี 2 ด้าน อาจสร้างผลดีหรือผลเสียให้กับตนเองหรือชุมชน ในแง่ดีเมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลประโยชน์ต่อชุมชนจริง ผู้นำก็ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เห็นถึงประโยชน์ กว่าการเปลี่ยนแปลงจะสำเร็จก็ต้องล่าช้ากระทบต่อสภาพความเป็นจริงที่ควรเกิดขึ้นในขณะนั้น ขณะทำงานวิจัยก่อนหน้านี้ยังมีไม่มาก ที่มีอยู่จะเป็นเพียงการศึกษาเชิงกฎหมายของสถาบันการเงินประชาชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา บทสรุปสุดท้ายที่ผู้วิจัยค้นพบจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้คือ แนวคิดการบริหารการเปลี่ยนแปลงของศุภชัย ยาวะประภาษ และปัทม มาลากุล ณ อยุธยา แนวคิดผู้นำกับการเปลี่ยนแปลง ของ Bernard M. Bass แนวคิดชุมชนเข้มแข็งของโกวิท พวงงาม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ของไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นแนวคิดที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของการจดทะเบียนยกระดับจากองค์กรการเงินชุมชนเป็นสถาบันการเงินประชาชน ในพื้นที่ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ทั้งสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารออมสิน คณะกรรมการ สมาชิกองค์กรการเงินชุมชน และประชาชนในชุมชน ควรให้ความสำคัญนำแนวคิดดังกล่าว ไปประยุกต์เพื่อเป็นแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้องค์กรการเงินชุมชนจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนมากขึ้น และกระจายทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย เพื่อประโยชน์ต่อคนในชุมชนทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษากครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะสถาบันการเงินประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา และสถาบันการเงินประชาชน ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รายละเอียดด้านเอกสารเพื่อระบุช่วงเวลาของแต่ละกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มขอมติที่ประชุม จนถึงขั้นตอนการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้สำเร็จ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป อาจเป็นการศึกษาสถาบันการเงินประชาชนที่จดทะเบียนสำเร็จแล้วทั้งหมด ทั้งที่มีธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. เป็นพี่เลี้ยง ระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ ปัญหาอุปสรรคในช่วงของแต่ละขั้นตอน เพื่อวิเคราะห์ว่า แต่ละกระบวนการกับช่วงเวลามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบ

ความสำเร็จของการจดทะเบียนของสถาบันการเงินประชาชนแต่ละแห่ง และเป็นประเด็นที่สามารถต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยที่มีอยู่เดิมได้ดีขึ้น

รายการอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2545). *บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. (2552). *การพัฒนาองค์กรการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัสสาละ. (2557). *ธนาคารเพื่อความยั่งยืนในประเทศไทย*. บทความปาสาละ ปุณณรุทกิจที่ยั่งยืน.
- พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน. (2562). *เอกสารวิธีการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน*. 26 มิถุนายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.gsb.or.th/media>
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2551). *การบริหารสังคมศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- มูฮัมหมัด ยูनुส. (2553). *นายธนาคารเพื่อคนจน*. แปลโดย สถฤณี อาชวานันทกุล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2544). *การปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงานของรัฐที่ประสบความสำเร็จในการบริการประชาชน: การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฑทอง.
- สถฤณี อาชวานันทกุล และ ปัทมวดี โพนบุญกุล. (2556). *คู่มือองค์กรการเงินชุมชน: แนวทางการบริหารจัดการ องค์กรการเงินชุมชน*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อนุริดา หัตถาพันธ์. (2563). *ปัญหาวิธีการจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bill. (2011). “*Micro Finance Institutions (Development and Regulations)*”. Royal Bank of India.
- John, G., & Saks, A. M. (2001). *Organizational behavior: Understanding and managing life at work* (5th edition). Toronto: Addison Wesley Longman.
- Burns, J. M. (2003). *Transforming Leadership: A New Pursuit of Happiness*. New York: Grove Press.
- Johannsen, M. (2014). “*125 Transformational Leaders: Lists of Famous Ones From Many Countries*”. Retrieved 26 January, 2024, from https://www.legacee.com/transformational_leadership/list-of-leaders/

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม
กรณีศึกษา: พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก
**The Study on Sustainable Tourism the use of Information Technology
with Augmented Reality Technology: A Case Study of
Sgt. Maj. Thawee Folk Museum Phitsanulok Province**

จิตาภา ธรรมรักษกุล (Jidapa Tammarakkul)¹

อนิรุทธิ์ อัสวสกุลสร (Anirut Asawasakulsorn)²

¹นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงกลยุทธ์

คณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Student, Master of Business Administration in Strategic Information Technology Management, Faculty of

Business, Economics, and Communications, Naresuan University

²ดร., ประจำคณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Dr., Faculty of Business, Economics, and Communications, Naresuan University

E-mail: jidapat60@nu.ac.th¹, aniruta@nu.ac.th²

Received: 19 March 2024

Revised: 29 March 2024

Accepted: 21 June 2024

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เป็นเทคโนโลยีผสมโลกของความจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน ที่ประมวลผลมาจากคอมพิวเตอร์ทำให้เราสามารถตอบสนองกับสิ่งจำลองเหล่านั้นได้ ซึ่งจะมีศักยภาพในการนำเสนอเนื้อหาที่ได้เปรียบกว่าการใช้สื่อแบบเดิมและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้น่าสนใจและแปลกใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมกรณีศึกษา: พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับพิพิธภัณฑ์และเพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางการใช้เทคโนโลยี

ความเป็นจริงเสริมสำหรับพิพิธภัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี จังหวัดพิษณุโลก ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกัพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี และนักท่องเที่ยวและผู้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า การนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมาประยุกต์ใช้ในพิพิธภัณฑ์ ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างความน่าสนใจ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ในการนำเสนอและการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ในพิพิธภัณฑ์ โดยจัดแสดงในรูปแบบสามมิติเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้สามารถเข้าใจง่าย เพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูลเป็น การท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเดินทางจริง แต่เป็นการเดินทางแบบ “เสมือนจริง” และเป็นสื่ออีกหนึ่งช่องทางที่ใช้ เพื่อจูงใจส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีต่อไปในระดับที่ลึกลงไปได้

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

Abstract

Augmented Reality Technology It is a technology that combines the real world and the augmented reality together. processed from computer allowing us to respond to those simulations This will have the potential to present content that is more advantageous than traditional media and can be applied to various learning to be exciting and new. This research is to study on Sustainable Tourism the use of Information Technology for Thailand 4.0 with Augmented Reality Technology: A Case Study of Sgt. Maj. Thawee Folk Museum Phitsanulok Province. The objective of this research is study the guidelines for the development of tourism by using information technology for museums and Study of using Augmented Reality Technology for Sgt. Maj. Thawee Folk Museum Phitsanulok Province. This study used quality method. The samples used in this study are Museum Specialist, Travel Specialist, Museum Management and Tourist. Which from the research results showed that Augmented Reality (AR) are attract tourists, create interest and to encourage learning. Especially the application in the presentation and display of objects in the museum. By displaying them in three dimensions as a tool that can create learning to be easy to understand. It is a trip without actually traveling. But it's a "virtual" journey. And promote public relations to stimulate museum tourism. This can lead to further learning of the local wisdom of the Sergeant Thawee Folk Museum at a deeper level.

Keywords: Tourism, Augmented Reality Technology (AR), Folk Museum, Sgt. Maj. Thawee Folk Museum

บทนำ

ในปัจจุบัน กระแสเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) เป็นกระแสที่กำลังได้รับความนิยมนิยมและเปลี่ยนแปลงโลก เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของประเทศ เช่น การสื่อสาร การจราจร สาธารณสุข การประกอบธุรกิจ เป็นต้น อีกทั้งรัฐบาลได้ยังมีการผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการลดต้นทุน และลดการบริโภคของประชากร เพื่อพัฒนาการจัดการเมืองและชุมชนให้ประชาชนสามารถอยู่อาศัยได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริง และจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยในบริบทของประเทศไทยเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักของประเทศ และประชาชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ตลอดจนเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ 30 กว่าล้านคน ภาคการท่องเที่ยวไทยปี 2566 พื้นตัวต่อเนื่อง โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติกว่า 28.2 ล้านคน และนักท่องเที่ยวไทยกว่า 249 ล้านคน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวไทยทั้งผู้ที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยว และอื่น ๆ สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยรวม 2.17 ล้านล้านบาท ทั้งนี้จากสถานการณ์โควิด - 19 ที่คลี่คลายลง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติ และชาวไทยกลับมาเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี 2566 เติบโตขึ้นกว่า 154% ขณะที่นักท่องเที่ยวไทยเติบโตราว 22% จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2565 โดยพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ถือเป็นหนึ่งกำลังสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย อันจะช่วยมอบประสบการณ์อันหลากหลายให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และยังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนโบราณวัตถุล้ำค่าต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

กระแสการท่องเที่ยวของโลกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะต้องสร้างความสมดุลของมิติ 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทย ในระยะแรกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญโดยมุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ การขยายตลาด และการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังดึงดูดการลงทุนของภาคเอกชน จนส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นจึงหันมาให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, 2565)

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น รัฐบาลได้มุ่งเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวไทย โดยการพัฒนาระบบ Tourism Intelligence Center (TIC) ขึ้นโดยดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบของ กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (กกท.) สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของประเทศ หรือ ระบบ TIC เน้นบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวไทยจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลจากระบบดังกล่าวในการบริหารจัดการข้อมูล การวางแผน และการจัดทำนโยบายพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของโลก (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่นำโลกแห่งความจริง (Real) ผสานเข้ากับโลกเสมือน (Virtual) โดยใช้เทคนิคการแทนที่วัตถุด้วยภาพ 3 มิติลอยอยู่เหนือความเป็นจริง ทำให้ภาพที่เห็นน่าสนใจยิ่งขึ้น เหมือนได้สัมผัสกับวัตถุชิ้นนั้นจริง ๆ เทคโนโลยีเสมือนยังให้ความรู้สึกเหมือนได้เข้าไปร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยตรง เป็นการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอในรูปแบบใหม่ และในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน รวมถึงการประยุกต์ใช้ในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดงานในพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่มีความมุ่งหวังให้ผู้ชมงาน เกิดความเข้าใจในเนื้อหาทางได้อย่างลึกซึ้ง ลุ่มลึก และเข้าใจได้ง่าย (Phattarasaya, 2558)

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเป็นสถานที่แหล่งรวมองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นต้น และให้ความสนุกเพลิดเพลิน จัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต ปัจจุบัน ธรรมชาติและวัฒนธรรมสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จัดแสดงผ่านวัตถุ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบต่าง ๆ ตามประเภทของพิพิธภัณฑ์

การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ในความทรงจำโดยทั่วไป คือ การเดินชมสิ่งของที่นำมาจัดแสดงพร้อมกับการหยุดอ่านป้ายคำอธิบายที่เป็นข้อมูลประกอบ ซึ่งส่วนใหญ่นั้นจะมีแต่ห้องเก็บและมีวัตถุสิ่งของต่าง ๆ อยู่ในตู้กระจก หากต้องการทราบข้อมูลของวัตถุที่จัดแสดงด้านคุณค่าที่ลึกซึ้ง ต้องอาศัยการหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือสอบถามเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ของทางพิพิธภัณฑ์ ทำให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสิ่งน่าเบื่อ ลำสมัย

หากพิพิธภัณฑ์มีภาพลักษณ์ที่น่าเบื่อหน่ายแล้ว มักจะเกิดความตายด้านของพิพิธภัณฑ์และส่งผลต่อความอยู่รอดของพิพิธภัณฑ์นั้น ปัญหาเร่งด่วนที่พิพิธภัณฑ์เหล่านี้เผชิญอยู่ก็คือ วัตถุที่มีคุณค่าจำนวนไม่น้อยที่เก็บรวบรวมไว้กำลังอยู่ในสถานะเสื่อมสภาพ เพราะการจัดเก็บหรือจัดแสดงไม่ถูกวิธีและขาดการดูแลเอาใจใส่ ปัญหาการโจรกรรม และการขาดงบประมาณสนับสนุนและบุคลากรที่จะดูแลและดำเนินงานให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ทั้งที่หลายแห่งสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่นได้ไม่น้อย แม้ว่าประเทศไทยมีประวัติการเริ่มต้นของงานพิพิธภัณฑ์สถานที่เก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชีย และอาจกล่าวได้ว่ามีจำนวนพิพิธภัณฑ์สถานมากที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เมื่อมองในแง่ของการพัฒนาให้เป็นไปตามแนวทางที่เป็นมาตรฐานงานพิพิธภัณฑ์แล้ว เราคงต้องยอมรับว่าประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่เริ่มงานพิพิธภัณฑ์ช้ากว่าเรา มีการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่รู้หน้าไปอย่างมาก

จากปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสำหรับพิพิธภัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก เพื่อที่จะผลักดันให้พิพิธภัณฑ์ดำเนินไปอย่างประสบผลสำเร็จ เป็นการต่อยอด ตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 เน้นการให้บริการแก่สังคมทั้งในด้านการให้ความรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย และการทำนุบำรุงวัฒนธรรมมุ่งสู่เป้าหมายสำคัญคือการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลังในการขับเคลื่อนสังคมให้สมกับที่พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันถาวรที่สร้างขึ้นเพื่อสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับพิพิธภัณฑ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสำหรับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยโดยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์ จำนวน 2 คน ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

พื้นบ้าน จำทิว จำนวน 2 คน ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว จำนวน 4 คน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เลือกข้างต้นใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการข้อมูลเฉพาะทาง และบุคคลกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิวจังหวัดพิษณุโลก แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม ATLAS/ti เพื่อสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิว และนักท่องเที่ยวและผู้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นเพื่อที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการนำเทคโนโลยีความจริงเสริมไปใช้ในการสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นต้นแบบกรณีศึกษาสำหรับท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิว จังหวัดพิษณุโลก ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม และท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความเป็นมาทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลที่ได้รับจากการศึกษาและวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์จะถูกปรับรูปแบบการเข้าถึงผ่านทางโปรแกรมประยุกต์มากขึ้นเนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภค ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของคนไทยแปรผันตามเทคโนโลยีที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ เพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูล และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว

2. การนำเทคโนโลยีความจริงเสริมเข้ามามีส่วนในการสร้างความสนใจและใช้ดึงดูดความสนใจไปพร้อม ๆ กับการให้ความรู้เบื้องต้นโดยเฉพาะในด้านการนำเสนอและการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ในพิพิธภัณฑ์ โดยจัดแสดงในรูปแบบสามมิติเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้สามารถเข้าใจง่ายกว่าวิธีการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แบบสมัยก่อนที่เป็นแค่เพียงภาพและคำบรรยายเพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูลก่อให้เกิดการกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ และยังสามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีความสนใจเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในอดีตแบบเฉพาะเจาะจงได้อย่างง่าย สะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก สามารถสร้างความเพลิดเพลินไปพร้อมกับนำเสนอข้อมูลความรู้เบื้องต้นได้โดยไม่ต้องใช้ระยะเวลานาน เป็นการท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเดินทางจริง แต่เป็นการเดินทางแบบ “เสมือนจริง” หรือใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่พิพิธภัณฑ์และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้าชมและตัวพิพิธภัณฑ์ได้ สามารถนำมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจและใช้สร้างความสนใจให้เกิดการสืบทอดต่อ

มรดกทางวัฒนธรรมของไทยต่อไปได้โดยใช้การปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอแบบสมัยก่อนมาให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบันแต่ยังสามารถคงความรู้และสามารถถ่ายทอดข้อมูลได้ใกล้เคียงกับวิธีการให้ข้อมูลแบบเดิม และเป็นสื่ออีกหนึ่งช่องทางที่ใช้เพื่อจูงใจส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีต่อไปในระดับที่ลึกลงไปได้

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นที่เหมือนกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานจะถูกปรับรูปแบบการเข้าถึงผ่านทางโปรแกรมประยุกต์มากขึ้นเนื่องจากพฤติกรรมการบริโภค ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของคนไทยแปรผันตามเทคโนโลยีที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ เพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูล และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความคิดเห็นและข้อมูลที่ตรงกันว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยดูแลในเรื่องของการจัดการวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานในส่วนนี้ได้มีความสำคัญมาก และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องในหลายปีที่ผ่านมา แต่ในอนาคตเทคโนโลยีจะไม่ได้เป็นแค่เครื่องมือที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย แต่จะกลายเป็นผู้คิดที่ทำหน้าที่ดูแลจัดการพิพิธภัณฑสถานได้ดีกว่ามนุษย์เรามีประสิทธิภาพในการทำงานมากกว่าและใช้เวลาน้อยกว่ามนุษย์หลายเท่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โสริยา หอมชื่น (2551) ที่กล่าวว่า ลักษณะของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 คือ การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ณิชานันท์ เอี่ยมเพชร (2557) ได้กล่าวว่า หนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ เทคโนโลยี ผู้ประกอบการควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวมากขึ้น มีการพัฒนาด้านแอปพลิเคชันรวมทั้งเว็บไซต์ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของ ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (2560) ที่กล่าวว่า ในช่วงสองสามปีมานี้ โฉมหน้าของการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการบริการ พฤติกรรมการท่องเที่ยว มีการนำเทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีแสนยานุภาพทะลุทะลวง สร้างความจริงที่ยิ่งกว่าจริง true than true หรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดมร สุขปรีชา (2560) ได้วิเคราะห์ไว้ว่าการท่องเที่ยวเสมือนจริง เป็นเทรนด์ที่น่าจับตามองของการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวโดยไม่ต้องเดินทางจริง แต่เป็นการเดินทางแบบ “เสมือนจริง” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chou & Chanlin (2012) และพนิดา ดันศิริ (2553) ในการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลที่คล้ายกันและสรุปได้ว่า การนำชมในรูปแบบภาพสามมิติ ประสบการณ์จากพิพิธภัณฑสถานจะสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้าชมและตัวพิพิธภัณฑสถานเอง เออาร์เป็นหนึ่งในวิธีการที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงนั้นได้เป็นเหมือนการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างข้อมูลดิจิทัลและข้อมูลในโลกความจริงเพื่อให้เกิดการ

เรียนรู้ผ่านภาพ 3 มิติ ประสบการณ์จากพิพิธภัณฑ์ต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้าชมและตัวพิพิธภัณฑ์เอง เทคโนโลยีความจริงเสริมเป็นหนึ่งในวิธีการที่สามารถสร้างความเชื่อมโยงนั้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนพร เจียงคำ, ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิดา วรณพิรุณ (2557) ได้ทำการพัฒนา นิทรรศการเสมือน 3 มิติ พบว่า การนำภาพสามมิติมาใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเป็นการนำภาพที่มีลักษณะเสมือนจริงมาใช้ในการนำเสนอวัตถุที่อยู่ในตู้กระจกทำให้นักศึกษาสามารถเคลื่อนย้ายมุมมองและเดินไปรอบ ๆ นิทรรศการได้ ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องไปสถานที่จริงในกรณีที่สถานที่นั้นอยู่ไกลมาก ทำให้ความจริงเสมือนสามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องเวลาและระยะทางได้ นอกจากนี้ สามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นวพล ชำรงรัตนฤทธิ์ (2560) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเสมือนจริง เพียงแค่นักท่องเที่ยวเปิดแอปพลิเคชันแล้วส่องผ่านแผ่นพับหรือโบชัวร์แนะนำการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็จะมองเห็นสถานที่เหล่านั้นเป็นภาพ 3 มิติ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสรู้เสมือนว่าอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้จริง เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยวและช่วยนักท่องเที่ยวได้รับความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับบทความของ กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ (2555) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย ควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานพิพิธภัณฑ์จะพบเห็นได้หลายรูปแบบแต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง (Virtual Museum) ซึ่งเป็นสื่อที่กระตุ้นประสาทสัมผัสด้วยความเคลื่อนไหว ทำให้ผู้ชมมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ซึ่งก่อให้เกิดการรู้จักคิดได้หลายรูปแบบ (ชัยอนันต์ สาขะจันทร์, 2558, หน้า 41) ช่วยเสริมสร้างเสริมหรือเพิ่มพูนการรับรู้ให้กับพิพิธภัณฑ์ผ่านช่องทางแบบส่วนบุคคลมีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ การนำพิพิธภัณฑ์เข้าเป็นแหล่งการเรียนรู้แบบเปิดแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเครือข่ายสารสนเทศจึงยังคงจำเป็นที่ต้องปฏิบัติและพัฒนารวมกันเป็นคู่ขนานเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงผู้เข้าชมที่มีความหลากหลายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม
2. รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการรองรับการใช้งานและสอดคล้องกับซอฟต์แวร์ และมีอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่เพียงพอ เพื่อทำให้มีประสิทธิภาพในการใช้งานได้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น
3. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวยุคประเทศไทย 4.0 ให้มีความพร้อมสู่ยุคดิจิทัล

4. รัฐบาลควรขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวพหิพริทัศน์ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสามารถจำลองสถานการณ์การเรียนรู้เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในประเทศไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
2. นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแอปพลิเคชัน AR สำหรับพหิพริทัศน์ที่บ้านจำทวี ให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ สามารถใช้งานได้จริง
3. ควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน AR ที่รองรับกับระบบปฏิบัติการทุกระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้งานได้สะดวก
4. ควรมีการศึกษาและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในพหิพริทัศน์ด้านอื่น ๆ เพื่อให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น
5. ควรมีการศึกษาและการพัฒนาเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมร่วมกับทฤษฎีอื่น ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่
6. ควรมีการศึกษาและพัฒนาความรู้รูปแบบเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในเนื้อหาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้น

รายการอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). เอกสารรายงานการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และศรัณยา แสงลัมสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 136-146.
- ชัยอนันต์ สาขะจันทร์. (2558). รายงานการวิจัย การออกแบบพหิพริทัศน์เสมือนจริงเรื่อง พุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ณิชนันท์ เอี่ยมเพชร. (2557). การท่องเที่ยวไทย ในอาเซียนและทิศทางหลังเปิด AEC. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โตมร ศุขปรีชา. (2560). Food tourism 2.0. *TAT Review Magazine*, 3(1), 1-2.
- นวลพล ชำรงรัตนฤทธิ์. (2560). *Pop Culture Tourism*. Retrieved from <http://www.etatjournal.com/web/component/tags/tag/pop-culture-tourism>
- พนิดา ดันศิริ. (2553). โลกเสมือนผสานโลกจริง, *Executive Journal*, 30(2), 169-175.

- ยูวดี นิรัตน์ตระกูล. (2560). *Understanding Y*. วันที่ค้นข้อมูล 15 ตุลาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <http://www.tatreviewmagazine.com/web/menu-read-tat/menu-2017/menu-32017/798-32017-gen-y>
- รัตนพร เจียงกา, ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิศา วรรณพิรุณ. (2557). *การพัฒนานิทรรศการเสมือน มิติ เรื่อง พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทยของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)*. วันที่ค้นข้อมูล 15 ตุลาคม 2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.kmutt.ac.th/jif/>
- ไศรยา หอมชื่น. (2551). ศตวรรษที่ 21 ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา. วันที่ค้นข้อมูล 15 ตุลาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <http://www.etatjournal.com/upload/225/2SportTourism.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Chou, T. L., & Chanlin, L. G. (2012). Augmented reality smartphone environment orientation application: a case study of the Fu-Jen University mobile campus touring system. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 410-416.
- Phattharasaya. (2559). *AR Technology: เทคโนโลยีโลกความจริงเสริม*. วันที่ค้นข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2563, เข้าถึงได้จาก <https://library.stou.ac.th/>

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุบัติเหตุจราจรปี พ.ศ. 2565 ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์

Analysis of Factors Influencing Traffic Accidents in 2022: A Data Mining Approach Using Apriori Algorithm

ประจักษ์ เจริญ (Prajak Chertchom)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

Asst. Prof. Dr., Faculty of Economics and Business Services Thaksin University, Songkhla

E-mail: prajak.c@tsu.ac.th

Received: 19 April 2024

Revised: 18 June 2024

Accepted: 24 June 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่ออุบัติเหตุจราจรในปี พ.ศ. 2565 โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอปริโอรี (Apriori Algorithm) เพื่อการทำความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของอุบัติเหตุ การศึกษานี้ใช้ชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุจราจรจำนวน 20,033 แถว (Rows) ประกอบไปด้วย 6 ตัวแปร (Attributes) สำหรับการทำนายปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจราจร ได้แก่ ลักษณะทางที่เกิดเหตุ มูลเหตุสันนิษฐาน พฤติกรรมของผู้ขับขี่ สภาพอากาศและคุณลักษณะของยานพาหนะ การค้นพบเผยให้เห็นรูปแบบและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้แก่ กฎความสัมพันธ์ที่หนึ่งเท่ากับ 6,461 ครั้งเกิดจากยานพาหนะพลิกคว่ำและตกถนนในถนนเส้นทางตรง กฎความสัมพันธ์ที่สองเท่ากับ 4,998 ครั้ง เกิดจากการพลิกคว่ำและตกถนนในถนนเส้นทางตรงและทัศนวิสัยแจ่มใสและกฎความสัมพันธ์ที่ 3 เท่ากับ 5,192 ครั้ง เกิดจากการขับรถเร็วเกินกำหนด การพลิกคว่ำและตกถนนในถนนเส้นทางตรงและทัศนวิสัยแจ่มใส โดยค่าความเชื่อมั่นของโมเดลการทำนายเท่ากับ 94 % (Conf. =0.94) ซึ่งสรุปได้ว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากความประมาทและขับรถเร็วเกินอัตรากฎหมายกำหนด งานวิจัยนี้สามารถนำเสนอต่อผู้กำหนดนโยบายและการใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดึงข้อมูลที่มีค่าจากชุดข้อมูลขนาดใหญ่ นำไปสู่การตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายลดสาเหตุของอุบัติเหตุจราจร

คำสำคัญ: อุบัติเหตุจราจร, อัลกอริทึมอปริโอรี, เทคนิคการทำเหมืองข้อมูล, กฎความสัมพันธ์

Abstract

This study investigates the factors influencing traffic accidents in 2022 by employing the Apriori Algorithm, a data mining technique. The aim is to understand the fundamental reasons behind accidents, thereby enhancing road safety measures. The research utilizes a dataset pertaining to traffic accidents in 2022, encompassing 20,033 records and six variables. These variables, including scene characteristics, presumptive causes, driver behavior, weather conditions, and vehicle characteristics, are crucial for predicting significant factors contributing to traffic accidents. The findings reveal patterns and relationships among these variables. Notably, the first association rule indicates a frequency of 6,461 instances, identifying rollovers and falls off straight roads as the primary cause. The second association rule, with a frequency of 4,998 occurrences, links rollovers and falls from straight roads to clear visibility. The third association rule, with a frequency of 5,192 instances, associate's accidents with speeding, resulting in rollovers and falls off straight roads under clear visibility. The average confidence value is 94% (Conf. = 0.94), suggesting that most accidents are due to negligence and excessive speeding. These insights can be presented to policymakers, demonstrating the effectiveness of data mining techniques in extracting valuable information from large and complex datasets. The knowledge derived from this research can inform decision-making processes aimed at establishing policies to mitigate the root causes of traffic accidents.

Keywords: Traffic Accidents, Apriori Algorithm, Data Mining Techniques, Association Rules

บทนำ

อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจสำคัญที่สุดในประเทศ เช่น การเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลในวัยทำงานจากอุบัติเหตุทางถนนทำให้ประเทศสูญเสียแรงงานที่มีศักยภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนมีค่าใช้จ่ายสูง รวมถึงการรักษาในระยะยาวสำหรับผู้ที่มีภาวะทุพพลภาพ ซึ่งเพิ่มภาระทางการเงินทั้งต่อบุคคล ครอบครัวและรัฐ ถนนในประเทศไทยถือเป็นพื้นที่ที่มีการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุสูงสุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นอันดับหนึ่งในโลกตามรายงานขององค์การอนามัยโลก โดยในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนอุบัติเหตุ 29,319 ครั้งและมีคนเสียชีวิตในอุบัติเหตุทางถนน 8,673 รายหรือประมาณ 723 รายต่อเดือน (รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2562, หน้า 7) ในขณะที่มีมาตรการจำนวนมากจากรัฐบาลเพื่อลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน แต่สถานการณ์ก็ยังไม่แสดงให้เห็นถึงการดีขึ้น หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่ระบบและครอบคลุมเพื่อตัดสินใจถึงสาเหตุของอุบัติเหตุทางถนนอย่างแม่นยำ จำนวนอุบัติเหตุในประเทศไทยปีพุทธศักราช (พ.ศ.) 2562 ถึงปี

พุทธศักราช 2565 โดยปี พ.ศ. 2562 เกิดอุบัติเหตุ 29,319 ครั้ง ปี พ.ศ. 2563 เท่ากับ 33,097 ครั้ง ปี พ.ศ. 2564 เท่ากับ 31,083 ครั้งและปี พ.ศ. 2565 เท่ากับ 32,372 ครั้งตามลำดับ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2567) ข้อมูลนี้แสดงข้อมูลอุบัติเหตุที่มีในประเทศไทยโดยมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้มาตรการด้านความปลอดภัยหรือการปรับปรุงการสื่อสารที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในการลดอุบัติเหตุในแต่ละปี โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง โดยข้อมูลแสดงจำนวนอุบัติเหตุในปี พ.ศ. 2563 มีการเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2562 จำนวนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3,378 ครั้ง แต่กลับลดลงในปี พ.ศ. 2564 มีอุบัติเหตุลดลงจาก 33,097 ครั้ง เป็น 31,083 ครั้ง จำนวนที่ลดลงเท่ากับ 2,014 ครั้ง และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2565 มีอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอีกครั้งจาก 31,083 ครั้ง เป็น 32,372 ครั้ง จำนวนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1,289 ครั้ง ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นว่ามีความท้าทายในการลดอุบัติเหตุในการจัดการความปลอดภัยและวิเคราะห์หาสาเหตุเกี่ยวกับกลยุทธ์การป้องกันและลดอุบัติเหตุในอนาคตจากข้อมูลเชิงลึกโดยเทคนิคการทำเหมืองข้อมูล โดยทั่วไปอุบัติเหตุทางถนนเกิดขึ้นจากสาเหตุ 3 ประการ คือความผิดพลาดของมนุษย์ ยานพาหนะ และท้องถนนจากการศึกษา 833 กรณีพบว่าสาเหตุหลักของอุบัติเหตุทางถนนเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางถนน เช่น อุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยทางถนน ทางลาด บ้ายเตือน และป้ายจราจร ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ที่ไม่ดีและสภาพอากาศเลวร้ายก็เป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ทำให้อุบัติเหตุทางถนนมีความรุนแรงมากขึ้น (TDRI, 2024) แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอปริโอรี (Apriori Algorithm) เพื่อการทำความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของอุบัติเหตุที่แท้จริง จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงด้านหนึ่งหรือการค้นหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ทบทวนวรรณกรรม

การทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ที่แตกต่างไปจากสถิติแบบดั้งเดิมที่ใช้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกระบวนการการทำเหมืองข้อมูลคือการวิเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบ แนวโน้มหรือข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าจากชุดข้อมูลขนาดใหญ่โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ จากอัลกอริทึม (Algorithm) ทางคณิตศาสตร์ผ่านการจัดการฐานข้อมูลและการเรียนรู้ของเครื่อง (Han et al., 2012, p. 12) ซึ่งเรียกว่ากระบวนการมาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับการทำเหมืองข้อมูล (CRISP-DM) ซึ่งเป็นเฟรมเวิร์กที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ขั้นตอนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ CRISP-DM ประกอบด้วยหกขั้นตอนหลักคือ 1. การทำความเข้าใจทางธุรกิจ (Business Understanding) 2. การรวบรวมข้อมูลเริ่มต้น (Collect Initial Data) 3. การทำความสะอาดข้อมูล (Clean Data) 4. การเลือกเทคนิคการสร้างแบบจำลอง (Select Modeling Technique) 5. การประเมินผลลัพธ์ (Evaluate Results) และ 6. การนำไปปรับใช้ (Plan Deployment) (Chapman et al., 2018; Plotnikova et al., 2022, p. 139) สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอปริโอรี (Apriori Algorithm) ซึ่งเป็นเทคนิคการทำเหมืองข้อมูลที่ใช้สำหรับการค้นหากฎการเชื่อมโยงในฐานข้อมูล ซึ่งพัฒนาและแนะนำโดย Rakesh Agrawal และ Ramakrishnan Srikant จาก

บทความวิจัยเรื่อง "Fast Algorithms for Mining Association Rules" ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1994 อัลกอริทึม (Algorithm) นี้เหมาะสำหรับการค้นหาความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงที่น่าสนใจระหว่างชุดของรายการในชุดข้อมูลขนาดใหญ่ ซึ่งใช้กันทั่วไปในประเภทของชุดข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์ระบบตะกร้าตลาด (Market Basket Analysis) (Aguinis & Joo, 2013) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อค้นหารูปแบบของการเกิดขึ้นร่วมในข้อมูลธุรกรรม เทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอปริออริทำงานโดยการระบุชุดรายการที่พบบ่อยซ้ำ ๆ ในชุดข้อมูลที่ปรากฏขึ้นพร้อมกันในธุรกรรมที่มีความถี่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (Dongre et al., 2014) จากนั้นชุดข้อมูลที่พบบ่อยเหล่านี้จะถูกใช้เพื่อสร้างกฎการเชื่อมโยงที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างแอตทริบิวต์ (Attributes) และชุดไอเท็ม (Item Set) (Sucharittam, 2021, p. 27)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในข้อมูลอุบัติเหตุปี พ.ศ. 2562 โดยใช้การทำเหมืองข้อมูลด้วยเทคนิคกฎความสัมพันธ์อัลกอริทึมอปริออริ (Association Rule Mining: Apriori Algorithm)

วิธีดำเนินการวิจัย

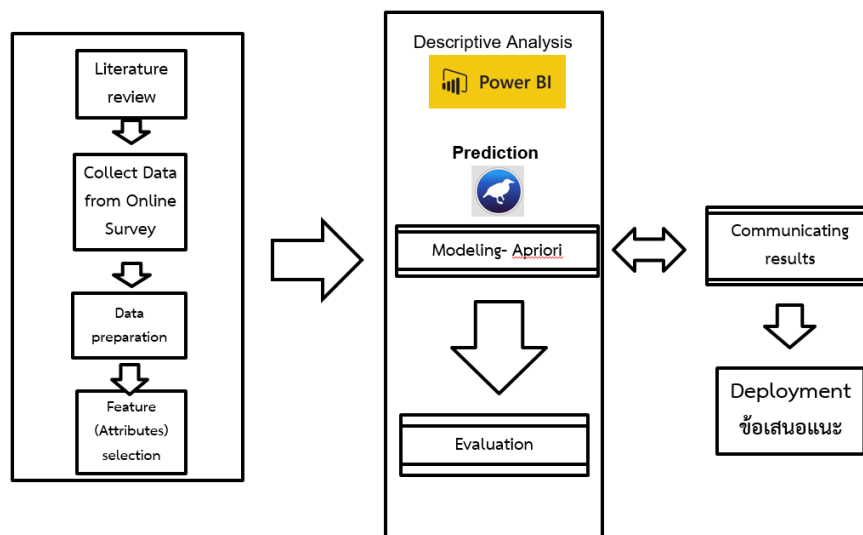
1. **ข้อมูล** ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือข้อมูลอุบัติเหตุบนโครงข่ายถนนของกระทรวงคมนาคม ประกอบด้วย อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนถนนทางหลวง ทางหลวงชนบท และทางด่วน จากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มาจากเว็บไซต์ <https://datagov.mot.go.th/dataset/roadaccident> จำนวน 20,033 แถว (Rows) และ 37 แอตทริบิวต์ (Attributes)

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและหลากหลายเพื่อดำเนินการวิจัยทางด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและเหมืองข้อมูล โดยใช้ Power BI ใช้สำหรับการวิเคราะห์และสร้างรายงานข้อมูลเบื้องต้นเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และ WEKA ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการทำ Data Mining และ Machine Learning

3. **การวิเคราะห์ข้อมูลและเทคนิคที่ใช้** หลังจากดาวน์โหลดข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปแล้ว ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้ทำการเตรียมข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ เนื่องจากข้อมูลมีรูปแบบที่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือการทำเหมืองข้อมูลได้ จึงต้องมีการเตรียมข้อมูลให้เป็นไปตามรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน และคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่สมบูรณ์และรูปแบบถูกต้อง ครบถ้วน และลดความหลากหลายของข้อมูล ได้แก่ขั้นตอนการเปลี่ยนรูปข้อมูล (Data Transformation) การลดขนาดของข้อมูล (Data Reduction) และการทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) โดยจำนวนข้อมูลที่ใช้คือข้อมูลอุบัติเหตุปี พ.ศ. 2565 จำนวน 20,033 แถวและ 6 แอตทริบิวต์ (Attributes) ประกอบไปด้วย ประเภทของรถ (CarType) บริเวณที่เกิดเหตุ/ ลักษณะทาง (IncidentScence) มูลเหตุสันนิษฐาน (Assumption) ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุ (IncidentTyper) สภาพอากาศ (Climate) ผู้เสียชีวิต (Fatality) และนำข้อมูลที่ได้คัดเลือกแล้ว

จากขั้นตอนที่ผ่านมา วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Weka และด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอพริโอริ (Apriori Algorithm) (Harun et al., 2017, p. 763, Yuan, 2017)

4. กรอบแนวคิดการทำวิจัย (Research Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย (Research Framework)

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย (Research Framework) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา โดยกระบวนการนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้ (Tiwari, Dixit, & Kesharwani, 2017)

ส่วนที่ 1: การรวบรวมและเตรียมข้อมูล (Data Collection and Preparation) Literature Review (การทบทวนวรรณกรรม) เริ่มต้นด้วยการทบทวนวรรณกรรม เพื่อศึกษาผลงานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้ว ทำให้เข้าใจถึงพื้นฐานและบริบทของปัญหาที่จะศึกษา รวมถึงแนวทางวิจัยที่เคยมีการใช้งานมาก่อน

Collect Data from Online Survey (การเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจออนไลน์) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจออนไลน์ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนน พฤติกรรมการขับขี่ เป็นต้น

Data Preparation (การเตรียมข้อมูล) เตรียมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล การแก้ไขข้อมูลที่ขาดหายหรือผิดพลาด และการจัดรูปแบบข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์

Feature (Attributes) Selection (การเลือกคุณลักษณะ) คือคัดเลือกคุณลักษณะหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น สภาพถนน สภาพอากาศ พฤติกรรมการขับขี่ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสร้างโมเดล

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์และทำนายผล (Analysis and Prediction)

Descriptive Analysis (การวิเคราะห์เชิงพรรณนา) คือการใช้เครื่องมืออย่าง Power BI ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างรายงานเชิงพรรณนา เพื่อให้เห็นภาพรวมและแนวโน้มของข้อมูล เช่น การแจกแจงความถี่ การหาค่าเฉลี่ย และการแสดงผลข้อมูลในรูปแบบกราฟิก

Modeling - Apriori (การสร้างโมเดลด้วย Apriori Algorithm) ใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) เช่น อัลกอริทึม Apriori ในการสร้างโมเดลเพื่อทำนายผลลัพธ์จากข้อมูลที่เตรียมไว้ โมเดลนี้ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ

Evaluation (การประเมินผล) ประเมินประสิทธิภาพของโมเดลที่สร้างขึ้น เพื่อดูว่ามีความแม่นยำและสามารถนำไปใช้งานได้จริงหรือไม่ เช่น การตรวจสอบค่า Confusion Matrix หรือการคำนวณค่าความถูกต้อง (Accuracy)

ส่วนที่ 3: การสื่อสารผลการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ (Communicating Results and Deployment)

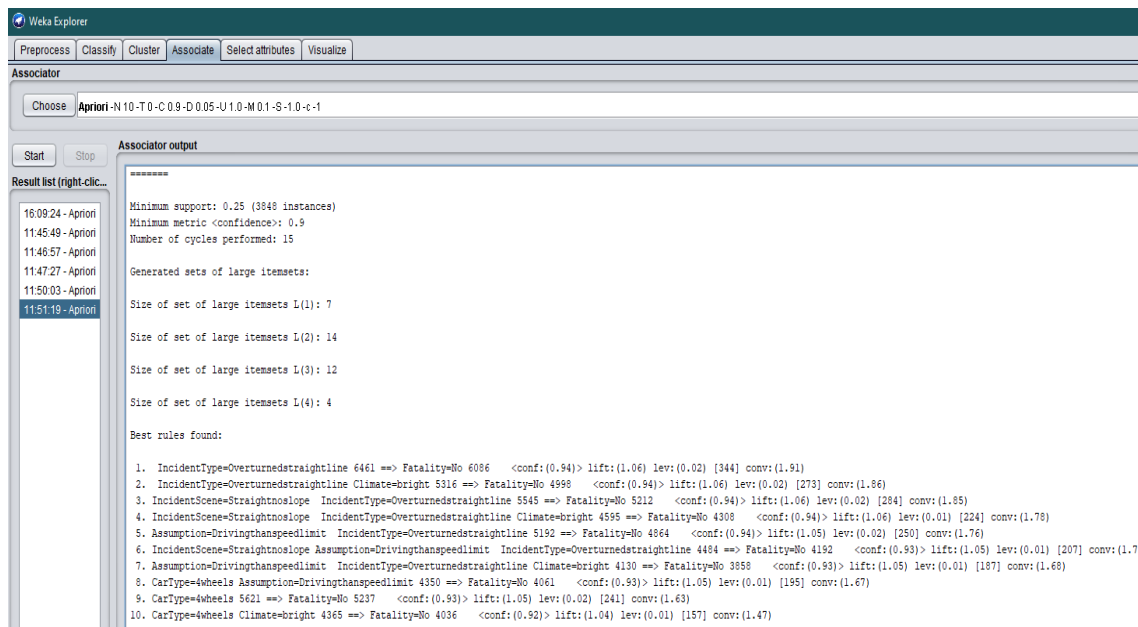
Communicating Results (การสื่อสารผลการศึกษา) คือการสื่อสารผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และการทำนายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การรายงานและการนำเสนอผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

Deployment (การนำไปประยุกต์ใช้) คือนำเสนอข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้รับจากผลการวิจัย เช่น การปรับปรุงนโยบายด้านความปลอดภัยบนท้องถนน การเพิ่มมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ และการให้ความรู้แก่ประชาชน

กรอบแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนที่เป็นระบบในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ไปจนถึงการสื่อสารผลการวิจัยและการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอพริโอริ (Apriori Algorithm)

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมอพริโอริ (Apriori Algorithm)

จากภาพที่ 2 แสดงผลการเชื่อมโยงที่สร้างขึ้นโดยอัลกอริทึม Apriori เงื่อนไขต่าง ๆ แต่ละกฎแสดงถึงการเชื่อมโยงที่ค้นพบระหว่างแอตทริบิวต์ที่แตกต่างกันในชุดข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กฎการเชื่อมโยงที่สร้างขึ้นโดยอัลกอริทึม Apriori

กฎ ประเภทเหตุการณ์	ความหมาย	ค่า lift	ค่า lev:(x.xx) [xxx] conv:(x.xx)
ข้อที่ 1 IncidentType=Overturnedstraightline 6,461 ==> Fatality=No 6,086 conf:(0.94) lift:(1.06) lev:(0.02) [344] conv:(1.91)	อุบัติเหตุเกิดจากการพลิก คว่ำบนถนนเส้นตรง เท่ากับ 6,461 ครั้ง==>และ ไม่มีการการเสียชีวิตเท่ากับ 6,086 ครั้ง ที่ระดับความ เชื่อมั่น (conf.) เท่ากับ 94%	ค่า lift:(1.06) แสดง ให้เห็นความสัมพันธ์ เชิงบวกเล็กน้อย ซึ่งหมายความว่า เหตุการณ์ก่อนหน้า จะเพิ่มโอกาสที่จะ เกิดผลที่ตามมาขึ้น 6% ("เส้นตรง	ค่า lev: (0.02) [344] conv:(1.91) แสดงถึง ความแตกต่าง ระหว่างความถี่ที่ สังเกตได้และความถี่ ที่คาดหวัง หากเหตุการณ์ก่อน หน้าและผลที่ตามมา

กฎ ประเภทเหตุการณ์	ความหมาย	ค่า lift	ค่า lev:(x.xx) [xxx] conv:(x.xx)
		ก่อให้เกิดการพลิกคว่ำ" และเหตุการณ์ที่ตามมา (การเสียชีวิต = "ไม่ใช่")	เป็นอิสระจากกัน ตัวเลขในวงเล็บเหลี่ยม [344] คือ ส่วนสนับสนุนซึ่งบ่งชี้ว่ากฎเกิดขึ้นในชุดข้อมูลบ่อขเพียงใดที่ระดับความเชื่อมั่น (conv) = 1.91 แสดงให้เห็นว่าผลที่ตามมาขึ้นอยู่กับการไม่มีเหตุการณ์ก่อนหน้ามากเพียงใด ค่าที่สูงกว่าบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่มาก
ข้อที่ 2 IncidentType=Overturnedstraightline Climate=bright 5316 ==> Fatality=No 4998 <conf:(0.94)> lift:(1.06) lev:(0.02) [273] conv:(1.86)	อุบัติเหตุเกิดจากพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงเท่ากับ 5,316 ครั้ง==> และไม่มี การการเสียชีวิตเท่ากับ 4,998 ครั้ง ที่ระดับความเชื่อมั่น (conf.) เท่ากับ 94%	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 เหตุการณ์ก่อนหน้าจะเพิ่มโอกาสที่จะเกิดผลที่ตามมาขึ้น 2 %	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 [273] คือ ส่วนสนับสนุนซึ่งบ่งชี้ว่ากฎเกิดขึ้นในชุดข้อมูลบ่อขเพียงใดที่ระดับความเชื่อมั่น (conv) = 1.86
ข้อที่ 3 IncidentScene=Straitnoslope IncidentType=Overturnedstraightline 5545 ==> Fatality=No 5212 <conf:(0.94)> lift:(1.06) lev:(0.02) [284] conv:(1.85)	อุบัติเหตุเกิดจากทางตรงไม่ลาดชันและจากพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงเท่ากับ 5,545 ครั้ง==> และ ไม่มีการการเสียชีวิตเท่ากับ 5,212 ครั้ง ที่ระดับความเชื่อมั่น (conf.) เท่ากับ 94%	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 เหตุการณ์ก่อนหน้าจะเพิ่มโอกาสที่จะเกิดผลที่ตามมาขึ้น 2 %	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 [284] คือ ส่วนสนับสนุนซึ่งบ่งชี้ว่ากฎเกิดขึ้นในชุดข้อมูลบ่อขเพียงใดที่ระดับความเชื่อมั่น (conv) = 1.85
ข้อที่ 4 IncidentScene=Straitnoslope IncidentType=Overturnedstraightline Climate=bright 4595 ==> Fatality=No 4308 <conf:(0.94)> lift:(1.06) lev:(0.01) [224] conv:(1.78)	อุบัติเหตุเกิดจากทางตรงไม่ลาดชันและจากพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงและอากาศแจ่มใสเท่ากับ 4,595 ครั้ง==> และ ไม่มีการการ	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 เหตุการณ์ก่อนหน้าจะเพิ่มโอกาสที่จะเกิดผลที่ตามมาขึ้น 1 %	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 [224] คือ ส่วนสนับสนุนซึ่งบ่งชี้ว่ากฎเกิดขึ้นในชุดข้อมูลบ่อข

กฎ ประเภทเหตุการณ์	ความหมาย	ค่า lift	ค่า lev:(x.xx) [xxx] conv:(x.xx)
	เสียชีวิตเท่ากับ 4,308 ครั้ง ที่ระดับความเชื่อมั่น (conf.) เท่ากับ 94%		เพียงใดที่ระดับความ เชื่อมั่น (conv) = 1.78
ข้อที่ 5 Assumption=Drivingthanspeedlimit IncidentType=Overturnedstraightline 5192 ==> Fatality=No 4864 <conf:(0.94)> lift:(1.05) lev:(0.02) [250] conv:(1.76)	อุบัติเหตุเกิดจากขับเร็วเกิน อัตรากำหนด และจากพลิก คว่ำบนถนนเส้นตรง เท่ากับ 5,192 ครั้ง==> และ ไม่มีการเสียชีวิตเท่ากับ 4,864 ครั้ง ที่ระดับความ เชื่อมั่น (conf.) เท่ากับ 94%	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 เหตุการณ์ ก่อนหน้าจะเพิ่ม โอกาสที่จะเกิดผลที่ ตามมาขึ้น 5 %	ความหมายเดียวกับ กฎข้อ 1 [250] คือ ส่วนสนับสนุน ซึ่งบ่งชี้ว่ากฎเกิดขึ้น ในชุดข้อมูลบ่อย เพียงใดที่ระดับความ เชื่อมั่น (conv) = 1.76

ตารางข้อมูลนี้นำเสนอการวิเคราะห์อุบัติเหตุจากการพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

กฎข้อที่ 1 อุบัติเหตุจากการพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรง 6,461 ครั้งส่งผลให้ไม่มีการเสียชีวิต 6,086 ครั้ง ที่ความเชื่อมั่น 94% ค่า lift 1.06 บ่งชี้ว่าโอกาสเกิดการเสียชีวิตลดลงเล็กน้อย (6%) จากเหตุการณ์นี้ ค่า lev 0.02 แสดงความแตกต่างระหว่างความถี่ที่คาดหวังและสังเกตได้ ส่วนสนับสนุนคือ 344 มีค่า confidence 1.91

กฎข้อที่ 2 อุบัติเหตุจากการพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงในสภาพอากาศแจ่มใส 5,316 ครั้ง ไม่มีการเสียชีวิต 4,998 ครั้ง ที่ความเชื่อมั่น 94% ค่า lift 1.06 แสดงถึงโอกาสที่ผลลัพธ์จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับกฎข้อที่ 1 มีส่วนสนับสนุน 273 และค่า confidence 1.86

กฎข้อที่ 3 อุบัติเหตุจากถนนตรงไม่ลาดชันและพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรง 5,545 ครั้ง ไม่มีการเสียชีวิต 5,212 ครั้ง ที่ความเชื่อมั่น 94% ค่า lift 1.06 บ่งชี้ว่าโอกาสการเสียชีวิตลดลงเช่นเดียวกับกฎข้อที่ 1 มีส่วนสนับสนุน 284 และค่า confidence 1.85

กฎข้อที่ 4 อุบัติเหตุจากถนนตรงไม่ลาดชัน, พลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงและอากาศแจ่มใส 4,595 ครั้ง ไม่มีการเสียชีวิต 4,308 ครั้ง ที่ความเชื่อมั่น 94% ค่า lift 1.06 บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์เล็กน้อยกับการลดโอกาสการเสียชีวิต มีส่วนสนับสนุน 224 และค่า confidence 1.78

กฎข้อที่ 5: อุบัติเหตุจากการขับเร็วเกินกำหนดและพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรง 5,192 ครั้ง ไม่มีการเสียชีวิต 4,864 ครั้ง ที่ความเชื่อมั่น 94% ค่า lift 1.05 แสดงถึงการลดโอกาสการเสียชีวิต 5% จากการขับเร็ว มีส่วนสนับสนุน 250 และค่า confidence 1.76

ทั้งหมดนี้แสดงถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการเกิดอุบัติเหตุและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยการใช้ค่า lift, lev และ confidence เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผล

กฎการเชื่อมโยงที่สร้างขึ้นโดยอัลกอริทึม Apriori ทั้ง 5 ข้อระบุถึงความสัมพันธ์ของอุบัติเหตุเกิดจากการพลิกคว่ำของยานพาหนะบนถนนเส้นตรง และไม่มีผู้เสียชีวิต ระดับความเชื่อมั่น 94% การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบที่สอดคล้องกัน ซึ่งเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพลิกคว่ำของยานพาหนะบนถนนทางตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพอากาศที่สดใสและเมื่อขับรถเร็วกว่าอัตรากำหนด ซึ่งทางภาครัฐและผู้ดูแลด้านการจราจรควรมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎจราจรที่เกี่ยวกับการจำกัดความเร็วและให้ความรู้ด้านความปลอดภัยทางถนนเพื่อลดเหตุการณ์รถพลิกคว่ำบนถนนทางตรง

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เมื่อเจาะลึกในข้อมูลทางสถิติด้านอื่นประกอบพบว่าอุบัติเหตุเกิดจากบนถนนเส้นตรงนั้นมีสาเหตุที่ทำให้สำคัญคือขับรถเร็วเกินอัตรากำหนด 3,184 เหตุการณ์ เกิดจากคนหรือรถหรือสัตว์ตัดหน้า กระชั้นชิด และมาด้วยความเร็วจึงก่อให้เกิดอุบัติเหตุ 608 เหตุการณ์ นอกจากนี้ถนนเส้นตรงก่อให้เกิดการหลับใน และเกิดการฝ่าฝืนสัญญาณไฟและเครื่องหมายจราจรเพราะหยุดห่างรถไม่ทัน

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์พลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงและการไม่มีผู้เสียชีวิต

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกเล็กน้อยระหว่างเหตุการณ์พลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงกับการไม่มีผู้เสียชีวิต ค่า lift ของกฎนี้อยู่ที่ 1.06 และความเชื่อมั่น (Confidence) อยู่ที่ 94% ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์พลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงมักไม่ค่อยส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต

ข้อคิดเห็น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เหตุการณ์พลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงมีความเกี่ยวข้องกับการไม่มีผู้เสียชีวิตอาจเป็นเพราะการพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงอาจเกิดขึ้นที่ความเร็วต่ำ หรือเกิดในลักษณะที่ไม่รุนแรงพอที่จะก่อให้เกิดการเสียชีวิต อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ขับขี่มีโอกาสเตรียมตัวหรือปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงได้มากกว่าในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุบนถนนที่มีความลาดชันหรือโค้ง

การสนับสนุนจากงานวิจัยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาโดย Theofilatos & Yannis, (2014) ที่พบว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนถนนที่มีเส้นตรงมักมีโอกาสทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือการเสียชีวิตที่น้อยกว่าบนถนนที่มีความลาดชันหรือโค้ง เนื่องจากผู้ขับขี่มีโอกาสเห็นอุปสรรคและมีเวลาเตรียมตัวในการหลบหลีกมากขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างอุบัติเหตุในสภาพอากาศแจ่มใสและการไม่มีผู้เสียชีวิต

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงในสภาพอากาศแจ่มใสกับการไม่มีผู้เสียชีวิต (lift = 1.06, confidence = 94%) ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกิดอุบัติเหตุในสภาพอากาศที่ดี ความเป็นไปได้ที่จะไม่มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ข้อคิดเห็น สภาพอากาศที่ดีมักส่งผลให้ผู้ขับขี่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการควบคุมรถที่ดีขึ้น ทำให้ลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุที่รุนแรง อย่างไรก็ตาม การขับขี่ในสภาพอากาศที่แจ่มใสอาจทำให้ผู้ขับขี่รู้สึกมั่นใจมากเกินไป และขับขี่ด้วยความเร็วสูง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยเสี่ยงเพิ่มขึ้นได้

การสนับสนุนจากงานวิจัย จากการศึกษาของ Quddus, Wang, & Ison (2010) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสภาพอากาศที่ดีมีความสัมพันธ์กับการลดลงของอุบัติเหตุรุนแรง และการวิจัยโดย Edwards (1998) พบว่าอุบัติเหตุในสภาพอากาศที่ดีมักมีความรุนแรงน้อยกว่าสภาพอากาศที่ไม่ดี เช่น ฝนตกหรือหมอกหนา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการขับเร็วเกินกำหนดและการไม่มีผู้เสียชีวิต

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ แม้ว่าการขับเร็วเกินกำหนดจะเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักในการเกิดอุบัติเหตุ แต่ผลการวิจัยนี้พบว่า มีความสัมพันธ์กับการไม่มีผู้เสียชีวิต ($\text{lift} = 1.05$, $\text{confidence} = 94\%$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการขับเร็วเกินกำหนดไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การเสียชีวิตเสมอไป

ข้อคิดเห็น การขับเร็วเกินกำหนดอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุที่ไม่รุนแรงในบางกรณี เช่น การพลิกคว่ำบนถนนเส้นตรงที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง ซึ่งผู้ขับขี่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การขับเร็วยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในการเกิดอุบัติเหตุรุนแรง ดังนั้นการใช้ความเร็วอย่างเหมาะสมและการเพิ่มมาตรการบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การสนับสนุนจากงานวิจัย จากงานวิจัยของ Elvik, Høye, Vaa, & Sørensen (2009) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขับเร็วเกินกำหนดเป็นปัจจัยที่ทำให้ความรุนแรงของอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาโดย Abdel-Aty & Radwan, (2000) ระบุว่าความเร็วที่สูงกว่าอัตราที่กำหนดในบางกรณีอาจไม่ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงเสมอไป หากมีการควบคุมความเร็วและสถานการณ์รอบตัวได้อย่างเหมาะสม

คำแนะนำสำหรับหน่วยงานที่ดูแลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการควบคุมและบังคับใช้พร้อมกฎหมาย เช่น อุปกรณ์ตรวจสอบความเร็ว เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและลงโทษการขับเร็วเกินอัตราที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

2. การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของยานพาหนะ โดยพิจารณาการปรับเปลี่ยนการออกแบบถนนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับถนนทางตรง โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นการตื่นตัวของผู้ขับขี่และหามาตรการป้องกันความเหนื่อยล้าสำหรับผู้ขับขี่รถยนต์

3. พัฒนามาตรการความปลอดภัยบนถนนเส้นตรง โดยจัดโครงการรณรงค์ให้ความรู้ถึงอันตรายจากการขับขี่ขณะเหนื่อยล้าและสนับสนุนให้หยุดพักเป็นประจำระหว่างการเดินทางไกลและส่งเสริมพื้นที่พักผ่อนสำหรับผู้ขับขี่ และร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นส่งเสริมการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการขับขี่ที่มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่

4. การให้ความรู้และรณรงค์เรื่องความปลอดภัยในการขับขี่ โดยสร้างช่องทางการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมการสนับสนุนจากชุมชนสำหรับโครงการริเริ่มด้านความปลอดภัยทางถนน

5. ส่งเสริมการใช้กฎหมายจำกัดความเร็วอย่างเคร่งครัด จากข้อมูลที่พบว่าอุบัติเหตุจากการขับรถเกินความเร็วที่กำหนดมีความเสี่ยงน้อยต่อการเสียชีวิต แต่อาจก่อให้เกิดการพลัดกว่าบนถนนเส้นตรง การบังคับใช้กฎหมายจำกัดความเร็วอย่างเคร่งครัดจะช่วยลดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยของผู้ขับขี่ได้มากขึ้น

สำหรับการทำวิจัยในขั้นต่อไป เพื่อศึกษาปัญหาอุบัติเหตุและค้นหามาตรการป้องกันนั้น ควรเพิ่มขยายชุดข้อมูลและรวบรวมตัวแปรและปัจจัยที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน เช่น สภาพถนน ข้อมูลจำเพาะของยานพาหนะ และสถิติประชากรของผู้ขับขี่ สิ่งนี้จะช่วยให้เข้าใจสาเหตุที่แท้จริงได้ครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงพัฒนาและใช้ระบบตรวจสอบแบบเรียลไทม์โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น Internet of Things (IoT) ทำให้เกิดการพยากรณ์เชิงรุกได้ นอกจากนี้การศึกษาวเคราะห์พฤติกรรมเชิงลึกของผู้ขับขี่เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง ใช้เทคโนโลยีเกิดใหม่ เช่น วิชันซิสเต็ม (Vision System) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เพื่อติดตามการกระทำของผู้ขับขี่และให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

กล่าวคือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการทำเหมืองข้อมูลเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างปัจจัยต่าง ๆ การใช้เครื่องมืออย่าง Power BI และ Apriori Algorithm ช่วยให้สามารถวิเคราะห์และสื่อสารผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้ทันที การสร้างโมเดลความสัมพันธ์ช่วยให้สามารถทำนายแนวโน้มและประเมินความเสี่ยงได้ดีขึ้น องค์ความรู้ในด้านนี้ช่วยให้เข้าใจถึงวิธีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหามหาอุบัติเหตุทางถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคนิคจากการทำเหมืองข้อมูลอัลกอริทึมออฟริโอริในการนำเสนอต่อผู้กำหนดนโยบายเพื่อการตัดสินใจในการลดสาเหตุของอุบัติเหตุจราจร

รายการอ้างอิง

- รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2562. (2562). กรุงเทพฯ: สำนักแผนความปลอดภัย, กลุ่มพัฒนาความปลอดภัย, หน้า 7.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงคมนาคม. (2567). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนน. วันที่ค้นข้อมูล 12 มกราคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://datagov.mot.go.th/dataset/roadaccident>
- Abdel-Aty, M. A., & Radwan, A. E. (2000). Modeling traffic accident occurrence and involvement. *Accident Analysis & Prevention*, 32(5), 633-642.
- Aguinis, H., Forcum, L. E., & Joo, H. (2013). Using market basket analysis in management research. *Journal of Management*, 39(7), 1799-1824.
- Chapman, P., Clinton, J., Kerber, R., Khabaza, T., Reinartz, T., Shearer, C., & Wirth, R. (2018). *CRISP- DM 1.0 Step-by-step data mining guide*. Retrieved January 12, 2024, from <https://www.the-modeling-agency.com/crisp-dm.pdf>
- Dongre, J., Prajapati, G. L., & Tokekar, S. V. (2014). The role of Apriori algorithm for finding the association rules in Data mining. In *2014 International Conference on Issues and Challenges in Intelligent Computing Techniques (ICICT)* (pp. 657-660). IEEE.
- Elvik, R., Høye, A., Vaa, T., & Sørensen, M. (2009). Assessing the Quality of Evaluation Studies. In *The Handbook of Road Safety Measures* (pp. 99-115). Emerald Group Publishing Limited.
- Han, J., Kamber, M., & Pei, J. (2012). *Data mining concepts and techniques* (3rd ed.). Burlington, MA.: Morgan Kaufmann Publishers.
- Harun, N. A., Makhtar, M., Abd Aziz, A., Zakaria, Z. A., & Syed, F. (2017). The application of Apriori algorithm in predicting flood areas. *International Journal on Advanced Science Engineering and Information Technology*, 7(3), 763.
- Plotnikova, V., Dumas, M., & Milani, F. P. (2022). Applying the CRISP-DM data mining process in the financial services industry: Elicitation of adaptation requirements. *Data & Knowledge Engineering*, 139, 102013.
- Quddus, M. A., Wang, C., & Ison, S. G. (2010). Road traffic congestion and crash severity: econometric analysis using ordered response models. *Journal of Transportation Engineering*, 136(5), 424-435.
- Sucharittham, N. (2021). *Customer Sentiment Knowledge Management in Thai Life Insurance*. JAIST. Retrieved February 5, 2024, from <https://dspace.jaist.ac.jp/>

- TDRI. (2024) . *Road accidents biggest health crisis*. Retrieved February 1, 2024, from <https://tdri.or.th/en/2020/11/road-accidents-biggest-health-crisis/>
- Tiwari, M. , Dixit, R. , & Kesharwani, A. (2017) . *Data Mining Principles, Process Model and Applications*. New Delhi, Delhi: Educreation Publishing.
- Theofilatos, A., & Yannis, G. (2014). A review of the effect of traffic and weather characteristics on road safety. *Accident Analysis & Prevention*, 72, 244-256.
- Yuan, X. (2017). An improved Apriori algorithm for mining association rules. *AIP conference proceedings*, 1820(1).

วuthichai Limarunothai, Thirawat Chantuk, Wachiraporn Chiravongvit, Teera Kulsawat, Passanan Phuangthuean, Thanpitcha Sarmart, and Somkid Petchprasert

แนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

Government Participation in Promoting Cultural Wisdom for Sustainable Community Development: A Case Study of Rattanakosin District

วuthichai Limarunothai (Wutthichai Limarunothai)¹, Thirawat Chantuk (Thirawat Chantuk)²,
Wachiraporn Chiravongvit (Vachiraporn Chiravongvit)³, Teera Kulsawat (Teera Kulsawat)⁴,
Passanan Phuangthuean (Passanan Phuangthuean)⁵, Thanpitcha Sarmart (Thanpitcha Sarmart)⁶,
Somkid Petchprasert (Somkid Petchprasert)⁷

^{1,2}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science Silpakorn University

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Faculty of Business, Sripatum University

^{4,5,6,7}คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: limarunothai_w@su.ac.th

Received: 10 June 2024

Revised: 25 June 2024

Accepted: 25 June 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ และวิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน รวมถึงพัฒนาแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์และศึกษาศักยภาพชุมชน เรียนรู้และพัฒนา ร่วมกับชุมชน เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงในพื้นที่ศึกษาโดยเลือกตามศักยภาพชุมชนที่มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และพัฒนาชุมชนร่วมกับ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 1 คน ภาครัฐ 2 คน นักพัฒนาชุมชน 1 คน ปราชญ์ชุมชน 1 คน และสมาชิกชุมชน 4 คน ต่อ 1 พื้นที่ จำนวน

ทั้งสิ้น 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนบ้านบาตร และพื้นที่ชุมชนวัดโสมนัส ที่เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนยั่งยืน ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชน การสร้างตราสินค้า (Brand) จากอัตลักษณ์ชุมชน การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การสนับสนุนทางการเงิน สนับสนุนทางด้านเครือข่ายเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการคุณภาพ, คุณค่าในแบรนด์, ผลกระทบชุมชน

Abstract

This research aims to explore the local wisdom and cultural resources in the Rattanakosin area, analyze the community's potential, and develop guidelines for government participation in promoting cultural wisdom for sustainable community development. Conducted as qualitative research, it involves surveying local wisdom and cultural resources, assessing community potential, and utilizing participatory action research (PAR) for collaborative learning and development. Key informants, selected based on community potential, include one community leader, two government officials, one community developer, one local scholar, and four community members from each of the two study areas: Ban Bat Community and Wat Somanas Community, both recognized for their potential for sustainable development. The study concludes that government efforts to promote cultural wisdom for sustainable community development should encompass knowledge support for the community, branding based on community identity, integrating cultural elements with economic development strategies, supporting community finance, and enhancing social networks to bolster community potential.

Keywords: Quality Management, Brand Identity, Community Brand

บทนำ

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมหภาค ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่กลับพบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ซึ่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคมไทย แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงถูกมองว่าเป็นวิธีการที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำให้กับสังคม และชุมชน ที่บรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ขณะที่แผนการปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน โดยในด้านการที่ 9 ที่เน้นส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตัวเอง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

ฉบับที่ 12 ที่มุ่งสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ และในการสร้างเศรษฐกิจ และสังคมให้สมดุลตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ในเป้าหมายที่ 8 เน้นให้เกิดการจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเริ่มจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

เศรษฐกิจฐานรากนั้น ถือเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

พื้นที่ย่านเกาะรัตนโกสินทร์เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทั้งในด้านพื้นที่ ชุมชน และเศรษฐกิจ โดยพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีเอกลักษณ์ภูมิปัญญา ความหลากหลายของกิจกรรมและสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจ รวมถึงความพร้อมในการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ชุมชนมีความสามารถในการสืบสานมรดกภูมิปัญญา และวัฒนธรรม มีศักยภาพด้านองค์ความรู้และทักษะในแนวทางการพัฒนามรดกทางภูมิปัญญา และความสามารถในการนำเสนอวิถีชีวิต มรดกภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันนำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อันเป็นหัวใจสำคัญในแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพื้นที่ย่านเกาะรัตนโกสินทร์จะมีศักยภาพในแง่เศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ว่าชุมชนต่าง ๆ ในย่านเกาะรัตนโกสินทร์กับพบปัญหาความเหลื่อมล้ำจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้การเกิดความไม่สมดุลระหว่างแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองและชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบ โดยที่เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองเติบโตอย่างรวดเร็ว มีแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สถานบริการ อุตสาหกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่งผลให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ในขณะที่ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ปรับตัวตามไม่ทัน และยังคงประกอบอาชีพดั้งเดิมแต่ต้องเผชิญกับค่าครองชีพที่สูง จากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมโดยรอบ อีกทั้งการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในแง่เศรษฐกิจนี้ก็ทำให้เกิดการบริโภครักษ์พาการที่ทำให้เกิดความเสื่อมลงหรือมีต้นทุนเกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือชุมชนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นเจ้าบ้าน ที่มีส่วนร่วมในฐานะการเป็นเจ้าของทรัพยากรพื้นที่ ที่ต้องแบกรับภาระต้นทุนในการดูแลรักษาพื้นที่ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ชุมชนจึงสมควรอย่างยิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งผลประโยชน์ของชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในพื้นที่ของตนเอง (พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ, 2561) โดยการที่

ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนได้ประโยชน์และสร้างรายได้ให้ชุมชนนั้น ภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ วิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน และพัฒนาแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์
3. เพื่อพัฒนาแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางในแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยเน้นการให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาจากเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยสิ่งสำคัญให้แนวทางการพัฒนานั้นคือการส่งเสริมคุณค่าของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน มาสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นการทบทวนกรรมที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แนวคิดแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐ แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน เป็นแนวคิดหลักในการวิจัยนี้

1. แนวคิดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ถือเป็นถ่ายทอดและการสร้างสรรค์ความรู้และประสบการณ์ท้องถิ่น โดยใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานหลัก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมช่วยสร้างอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นการใช้องค์ความรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ พัฒนา รวมทั้งจัดการปัญหาต่าง ๆ เป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาที่ตกผลึก และมีการถ่ายทอดจากสืบทอดกันมา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) โดยภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ถือว่ามีบทบาทในการสร้างรายได้และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการนำไปใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและนำเสนอเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ การอนุรักษ์และการจัดการภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีความสำคัญในการรักษาและสืบทอด

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

ต่อไปเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนและภูมิภาคที่หลากหลาย (ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ, 2561)

จากแนวคิดข้างต้น พบว่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่รากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสร้างอัตลักษณ์ ส่งเสริมความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือจัดการปัญหา ทั้งนี้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม สร้างรายได้ให้กับชุมชน ให้เกิดการอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปได้

2. แนวคิดแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐ

ภายใต้แนวคิดแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นหมายถึง การให้ประชาชนหรือชุมชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการและการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อประโยชน์ของการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นการสร้าง ความเข้าใจและการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและความรู้ในชุมชน ซึ่งจะแสดงออกในการตัดสินใจและการกำหนดชีวิตของตนเอง (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2549)

โดยการจะพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพนั้นสิ่งสำคัญอีกประการคือ แนวทางการมีส่วนร่วมที่มี กระบวนการในการรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อแนวทางการพัฒนาหรือ แก้ไขปัญหาของชุมชน และแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นต้องมีการประเมินผลและการปรับปรุงต่อไป เพื่อให้สามารถตอบสนองกับความต้องการและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสม แนวทางการมีส่วนร่วม ยังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างชุมชนและรัฐ และมีการสื่อสาร สองทางอย่างเปิดเผยในกระบวนการการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมนี้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่ซับซ้อนและ การสนับสนุนกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนและภูมิภาคที่หลากหลาย

จากแนวคิดข้างต้น ทำให้ทราบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ที่เน้นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนา นั้น ภาครัฐควรจะเข้าไปมีบทบาทส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและตัดสินใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยภาครัฐควรสร้างความเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งควรเน้นสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เปิดเผย เน้นการมีส่วนร่วม และควรมีกฎกติกาติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

3. แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การบริการ การบริโภค การผลิตและการกระจายผลผลิตในชุมชนนั้น ต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนเองแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานอย่างยั่งยืนและเป็นไปอย่างยั่งยืนในระยะยาว (วิลาวัณย์ มีอินตา, 2553) ในแนวทางการพัฒนาชุมชนต้องมีการสร้างความร่วมมือในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความเข้มแข็งให้กับชุมชน (สุธิดา แจ่มประจักษ์, 2560) และสิ่งสำคัญในการทำให้อาชีพชุมชนมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือและส่งเสริมแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพคือ การมี "กลุ่มกิจกรรม" ที่เป็นกลไกส่งเสริมให้เกิดแนวทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จะกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมมีความรับผิดชอบและมองเห็นถึงความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีการแบ่งหน้าที่และรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคลตามความสามารถและความสนใจของตนเอง (วรรณดี สุทธิสุนทร, 2556) เช่น มีกลุ่มที่รับผิดชอบด้านการจัดการโครงการ, กลุ่มที่รับผิดชอบด้านการวางแผน, หรือกลุ่มที่รับผิดชอบในการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การมีกลุ่มกิจกรรมนี้จะส่งผลให้เกิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และเสริมสร้างชุมชนให้มีความยั่งยืนได้ในระยะยาว โดยในแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องใช้ศาสตร์ การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (สำนักงาน กปร., 2546) โดยการเข้าใจเป็นการที่ชุมชนต้องเข้าใจปัญหาและวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้อง เข้าถึงเป็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกันทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชน ในขณะเดียวกัน แนวทางการพัฒนาเกิดขึ้นเมื่อต่างฝ่ายต่างมีความเข้าใจและเข้าถึงกันแล้ว และดำเนินแนวทางการพัฒนาให้เกิดผลที่ยั่งยืนและสมดุลในทุกด้านของชุมชน

อย่างไรก็ตามจากแนวทางการพัฒนาชุมชน ที่เน้นการเสริมพลังชุมชนด้วยภูมิปัญญาที่มีในชุมชนหรือท้องถิ่น ก็ควรคำนึงถึงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาให้เกิดการใช้ประโยชน์ ยกระดับรายได้ในชุมชนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่นั้น ๆ ให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน และมุ่งเน้นกระจายหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พวงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของตัวชุมชนอย่างแท้จริง การวิจัยนี้จึงเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การออกแบบการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ ไปจนถึงการนำเสนอผลการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 18 ราย ประกอบด้วย 2 พื้นที่ และจากนั้นทำการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัย และผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสร้างเกณฑ์ประเมินเบื้องต้นเพื่อกำหนดพื้นที่ โดยเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงเป็นพื้นที่ชุมชนที่ได้รับคัดเลือกในการเข้าไปมีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาชุมชนจากโครงการที่ภาครัฐให้การสนับสนุน จากนั้นผลที่ได้มาทำอันดับคัดเลือกพื้นที่วิจัย และผู้ให้ข้อมูลหลัก

โดยที่หลักในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนนางเลิ้ง ชุมชนบ้านบาตร โดยในแต่ละชุมชนจะสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ ผู้นำชุมชนชุมชนวัดโสมนัส 1 ราย ปราชญ์ชุมชนชุมชนวัดโสมนัส 1 ราย สมาชิกชุมชนชุมชนวัดโสมนัส 4 ราย ผู้นำชุมชนบ้านบาตร 1 ราย ปราชญ์ชุมชนบ้านบาตร 1 ราย สมาชิกชุมชนบ้านบาตร 4 ราย ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐ 4 คน และนักพัฒนาชุมชน 2 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด การบันทึกการสังเกตการณ์ เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ให้ข้อมูล ในพื้นที่ชุมชนวัดโสมนัส และชุมชนบ้านบาตร และถอดบทเรียนร่วมกับชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์ร่วมกับการวิจัยเอกสาร

3. การเก็บข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาสภาพพื้นที่เบื้องต้นเพื่อกำหนดพื้นที่เมื่อได้พื้นที่ที่น่าร่องในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยมีการประชุมเปิดตัวโครงการด้วยการจัดประชุมกับชุมชนเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัยเพื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก และทำการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยการรับฟังความต้องการและปัญหาของชุมชน โดยมีการนัดเวลาผ่านตัวแทนที่เป็นผู้ประสานงานหลักในชุมชน และเก็บข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อทำงานร่วมกัน เพื่อร่างแนวทางในการพัฒนาชุมชน ทำการประชุมกลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลและตีความผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยร่วมกันระหว่าง ผู้เชี่ยวชาญ และชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผสมผสานกับวิธีวิจัยเพื่อแสวงหาความจริงในชุมชนและวัฒนธรรมออนไลน์ (Netnography) โดยเริ่มดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างแนวทางเพื่อให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสร้างข้อสรุป ที่ได้จากการเข้าถึงเหตุการณ์ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษาสภาพจริง สัมภาษณ์และการทำสนทนากลุ่ม รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อทำงานร่วมกัน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและตีความผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Denzin, 1970) โดยมีการยืนยันความถูกต้องทั้งจากการวิจัยเอกสาร จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย และจากช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

3. ดำเนินการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของชุมชนที่มีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนผ่านแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับทางวัฒนธรรม ในพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

4. สังเคราะห์แนวทางในแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาทุนทางวัฒนธรรมภายใต้การส่งเสริมจากภาครัฐเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์พบว่า เป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์สำคัญน่าสนใจ การสร้างเกาะรัตนโกสินทร์ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างเมืองใหม่ แต่ยังเป็นการสร้างชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้สร้างเกาะรัตนโกสินทร์ให้เป็นศูนย์กลางทั้งทางการเมือง ศาสนา และสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดแนวทางการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน

การตั้งถิ่นฐานและการจัดผังเมือง การวางผังเมืองเกาะรัตนโกสินทร์แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ "เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน" และ "เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก" ทำให้การจัดการพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานมีระบบระเบียบ ชุมชนในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในมีความสำคัญทางการเมืองและศาสนา ส่วนชุมชนในเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกเป็นพื้นที่สำหรับการค้าขายและการดำเนินชีวิตประจำวัน

ศาสนสถานและกิจกรรมชุมชน ศาสนสถาน เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสระเกศ และวัดกัลยาณมิตร ไม่เพียงเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน มีการจัดงานประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่รวมชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน

ลานเมืองและการประกอบอาชีพ ลานเมือง เช่น ลานเสาชลัมภ์เมือง ลานหน้าวัดสุทัศน์ฯ และลานบริเวณคลองมหานาค เป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางสังคมและการประกอบอาชีพของชาวบ้าน การละเล่น

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

และการจัดงานกิจกรรมที่ลานเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน ช่วยเสริมสร้างความเป็นอยู่และความเชื่อมโยงระหว่างผู้คน

เศรษฐกิจและการสัญจร การวางแผนการकुคลองรอบกรุงและการขุดคลองเพื่อการสัญจรและระบายน้ำเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญ ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในการทำการเกษตร การค้าขาย และการเดินทาง ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนเติบโตอย่างมั่นคง

การขยายตัวของชุมชน ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การขุดคูเมืองชั้นนอกเพิ่มเติมและการสร้างป้อมเพิ่มเติม ช่วยขยายพื้นที่เมืองและชุมชน ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานใหม่และแนวทางการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การสร้างเกาะรัตนโกสินทร์เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับชุมชนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐาน การจัดผังเมือง การสร้างศาสนสถาน แนวทางการพัฒนาเมือง การประกอบอาชีพ และการขยายตัวของชุมชน ทั้งหมดนี้ทำให้เกาะรัตนโกสินทร์เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของชีวิตชาวบ้านและส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

จากการที่ลงพื้นที่สำรวจ และประชุมกลุ่มย่อย พบว่า ชุมชนวัดวัดโสมนัส และชุมชนบ้านบาตรเป็นชุมชนที่น่าสนใจ จึงได้ทำการคัดเลือกทั้ง 2 ชุมชน เป็นพื้นที่นำร่องเพื่อเป็นต้นแบบในการแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน โดยผลวิจัยมีดังนี้

เกาะรัตนโกสินทร์เป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยสถานที่สำคัญ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว), วัดอรุณราชวราราม และพระบรมมหาราชวัง พื้นที่นี้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและมีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมโดยมีชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัส เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนผ่านแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับทางวัฒนธรรม โดยชุมชนทั้ง 2 สามารถสร้างรายได้และรักษามรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยชุมชนบ้านบาตร มีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือการทำบาตรมือ ด้วยฝีมืออันประณีต ส่วนชุมชนวัดโสมนัส มีการร่ายรำละครชาตรีที่งดงาม และจากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนพบ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ดังนี้

จุดแข็งร่วม

1. คุณค่าทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งการทำบาตรและการแสดงละครชาตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์
2. การรวมตัวของชุมชน ทั้งสองชุมชนมีการรวมตัวและแบ่งงานอย่างชัดเจน ทำให้การผลิตและการแสดงมีคุณภาพสูง

3. สถานที่ตั้งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ

4. มีร้านอาหารไทยดั้งเดิมและร้านขนมหวานที่ทำจากสูตรดั้งเดิม ดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน
จุดอ่อนร่วม

1. การเข้าถึงและการตลาด ขาดการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ
2. การสืบสานจากคนรุ่นใหม่ ขาดการสืบสานและความสนใจจากคนรุ่นใหม่

โอกาสร่วม

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวมีความสนใจในประสบการณ์ท้องถิ่นและวัฒนธรรม
ดั้งเดิม

2. การสนับสนุนจากภาครัฐและการตลาดออนไลน์ การสนับสนุนจากภาครัฐและการใช้เทคโนโลยีในการขยายตลาดออนไลน์

3. อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร และวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร (ภูเขาทอง) อีกทั้งวัดโสมนัสเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาและประวัติศาสตร์ ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย

อุปสรรคและความท้าทายร่วม

1. การแข่งขันจากผลิตภัณฑ์และบริการที่ทันสมัยกว่า บาตรอุตสาหกรรมและบันเทิงรูปแบบอื่นที่เข้าถึงง่ายกว่า

2. สถานการณ์หลังโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมในชุมชน

จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีศักยภาพในแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมผ่านการจำหน่ายสินค้า และบริการในรูปแบบเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม โดยการเสริมสร้างจุดแข็ง การปรับปรุงการเข้าถึงและการบริหารจัดการ รวมถึงการใช้โอกาสจากการตลาดออนไลน์และการสนับสนุนจากภาครัฐ จะช่วยพัฒนาและรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาร้านอาหารและการจัดกิจกรรมในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ยังเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นั้นเป็นผลลัพธ์จากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการเพื่อศึกษากระบวนการและผลลัพธ์ของแนวทางการพัฒนาชุมชนในชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัส โดยการวิจัยพบว่า การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน จะทำให้ผลลัพธ์จากการวิจัยนี้มีแนวทางที่เกิดจากความต้องการอย่างแท้จริงจากชุมชน โดยชุมชนจะมีแนวทางการพัฒนาจากอัตลักษณ์ที่มีในชุมชน ผ่านการให้การสนับสนุนจากรัฐบาล จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน โดยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ กระบวนการสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชน การสร้าง

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

แบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชน การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางการเงิน และการสนับสนุนด้านเครือข่าย โดยผลที่ได้จากการวิจัย จากการลงพื้นที่ และสร้างแนวทางร่วมกันระหว่างภาครัฐ และชุมชนบ้านบาตร และชุมชนวัดโสมนัส มีดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางในแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมภายใต้การส่งเสริมจากภาครัฐ

ขั้นตอน	บทบาทของภาครัฐ	การมีส่วนร่วมกับชุมชน	การพัฒนา	ผลลัพธ์
1. การสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชน	- จัดโครงการอบรมและสัมมนาและศึกษาดูงาน ให้กับชุมชน	- เชิงปฏิบัติการที่จะสร้างศักยภาพและทักษะให้กับชุมชนในการดำเนินชีวิต	- พัฒนาความรู้และทักษะในชุมชน	- ชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีความรู้และทักษะในการจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน และสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนเข้ากับยุคสมัย
2. การสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชน	- สนับสนุนการสร้างแบรนด์ที่บ่งบอกตัวตนให้กับชุมชน เพื่อยกระดับมาตรฐานของชุมชน และสร้างภาพจำที่ดีให้กับผู้บริโภค	- การเปิดโอกาสให้กับชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างแบรนด์ที่เกิดจาก อัตลักษณ์ของตัวชุมชนเอง	- สร้างแบรนด์ที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนคุณค่าของชุมชน	- ชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีแบรนด์ที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างความรู้จักรกับชุมชน
3. การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	- สนับสนุนโครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่ดึงเอาเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาใส่ในผลิตภัณฑ์ใหม่	- การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้กับชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ	- การพัฒนาสินค้าและบริการท้องถิ่น	- ชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีสินค้าและบริการท้องถิ่นที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์

ขั้นตอน	บทบาทของภาครัฐ	การมีส่วนร่วมกับชุมชน	การพัฒนา	ผลลัพธ์
4. การสนับสนุนทางการเงิน	- ให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับชุมชนที่มีศักยภาพ ผ่านโครงการอบรมต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ชุมชนสามารถต่อยอดได้	- การจัดโครงการที่เปิดโอกาสให้กับชุมชนในการขอเงินทุนสนับสนุน	- การสนับสนุนการเงินในการพัฒนาธุรกิจให้กับชุมชน	- ชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีธุรกิจที่ยั่งยืนและเติบโต
5. การสนับสนุนทางด้านเครือข่ายเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชน	- สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน การสนับสนุน เครือข่ายการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันให้กับชุมชนทั้งด้านภาครัฐ สถาบันทางการศึกษา ภาคเอกชน ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน	- การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้กับชุมชนในการเข้าร่วมเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน	- การสร้างเครือข่ายที่ยั่งยืน โดยการเป็นเครือข่าย ที่ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และส่งเสริมศักยภาพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้จริงกับชุมชน และช่วยสร้างฐานลูกค้าให้เกิดขึ้นจริงกับชุมชน รวมถึงช่วยสร้างความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมให้กับชุมชนได้	- ชุมชนบ้านบาตรและชุมชนวัดโสมนัสมีเครือข่ายที่ช่วยเพิ่มโอกาสและความเข้มแข็งโดยมีองค์ความรู้ และศักยภาพใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การรักษาฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า หากพิจารณาพื้นที่วิจัยที่เป็นเกาะรัตนโกสินทร์ จะมีภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและยาวนาน ภาครัฐและชุมชนสามารถร่วมมือกันส่งเสริมภูมิปัญญาเหล่านี้เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งการเข้ามาของภาครัฐอาจทำได้โดยการสนับสนุน โครงการวิจัยและทางภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม มายกระดับรายได้และอาชีพในชุมชน หรืออาจมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรืออาจมีการส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน รวมถึงภาครัฐควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในเกาะรัตนโกสินทร์ ควรคำนึงถึงภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมภายใต้การส่งเสริมจากภาครัฐ จากตารางจะเห็นได้ว่าแนวทางที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชน การ

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

สร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชน การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางการเงิน และการสนับสนุนด้านเครือข่าย และในแต่ละกระบวนการต้องมีวิธีดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ในการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการสร้างองค์ความรู้ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในชุมชนได้ดังนี้

1.1 การประเมินความต้องการด้านองค์ความรู้ การประเมินความต้องการองค์ความรู้และทักษะของชุมชนจะช่วยให้ภาครัฐเข้าใจความต้องการและความสนใจของชุมชนในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ทำให้สามารถสร้างโอกาสให้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดอบรมและการศึกษาดูงาน การอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพในชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จะเป็นแรงบันดาลใจให้ชุมชนพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และศึกษาเทคโนโลยีและวิธีการผลิตที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเหมาะสม

1.3 การสนับสนุนด้านทรัพยากร การใช้ทรัพยากรคนที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ในการผลิตสินค้าใหม่ จะเป็นการสร้างฐานการันต์ที่ดีในการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ในชุมชน ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมและปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณค่าของสินค้า

โดยการสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชนจะเป็นการสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและมีความแข็งแกร่งในตลาดได้อย่างยั่งยืนและประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

2. กระบวนการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีเอกลักษณ์และความเชื่อมั่นในตลาด โดยมีขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวิจัยตลาดและวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชน การพัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคนที่เชี่ยวชาญด้านการตลาดและออกแบบ และองค์ความรู้ในการสร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์

และภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกระบวนการนี้ โดยการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น การให้คำแนะนำ ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการสนับสนุนทางการเงินและการสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการสร้างแบรนด์ของตนเอง ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากกระบวนการนี้คือการสร้างความรู้จักและความเชื่อมั่นในแบรนด์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าและการเติบโตของชุมชนในระยะยาว

การพัฒนาตราผลิตภัณฑ์เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างแบรนด์ที่มีเอกลักษณ์ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการตลาดและออกแบบ เพื่อให้สามารถสร้างตราผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

การใช้ทรัพยากรเป็น โดยให้ความสำคัญกับการใช้คนที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดอบรมและศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ให้กับชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างฐานการันที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ในชุมชน

โดยสรุปแล้ว กระบวนการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและส่งผลให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นและความรู้จักของชุมชนในตลาด เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรู้จักในตลาด ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าและการเติบโตของชุมชนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กระบวนการด้านบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและเข้มแข็งให้กับชุมชน จากการที่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย และเกิดการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีวิธีการในการพัฒนากระบวนการดังนี้

3.1 การวางแผนและกำหนดแนวทาง การสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม: รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์, ศิลปะ, งานหัตถกรรม, ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย วางแผนการพัฒนาโดยมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ

3.3 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือด้วยการประชุมร่วมกับชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการ และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม

3.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเชิงวัฒนธรรม โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ด้วยการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ของที่ระลึก, งานศิลปะ, อาหารท้องถิ่น หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิม ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและความน่าสนใจมากขึ้น เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่, การปรับปรุงกระบวนการผลิต จากนั้น ทำการส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ การจัดงานเทศกาลและกิจกรรมท้องถิ่นจัดงานเทศกาลที่เน้นการแสดงผลออกทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ดังนั้นในการบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้และเศรษฐกิจที่เข้มแข็งขึ้น แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม สร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน

4. การสนับสนุนทางการเงิน

การสนับสนุนทางการเงินเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้นขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง บทบาทของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสนับสนุนทางการเงินเป็นการต่อยอดมาจากการให้ความรู้ และจากกระบวนการด้านบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ

วุฒิชัย ลิมอรุณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

โดยบทบาทของภาครัฐ เป็นการมอบโอกาสในการอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการทำ ธุรกิจ และการสนับสนุนการเงินในการพัฒนาธุรกิจแก่ชุมชนที่มีศักยภาพ และการสนับสนุนด้านการเงิน เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับปรุงธุรกิจหรือผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม

ในการสนับสนุนทางการเงินช่วยเสริมสร้างธุรกิจให้มั่นคงและเติบโตอย่างยั่งยืนในชุมชน โดยการเติบโตขึ้นของธุรกิจชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งขึ้นและสามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น และช่วยสร้างรายได้ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การสนับสนุนทางการเงินจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาและเติบโตอย่าง ยั่งยืนในทุกด้านของชีวิตและเศรษฐกิจของพวกเขา โดยผ่านการวิเคราะห์ความต้องการ การอบรม การสนับสนุนการเงิน และการติดตามผลลัพธ์ที่ได้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญและมีประสิทธิภาพในการสร้าง ความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

5. การสนับสนุนทางด้านเครือข่ายเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชน ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ ชุมชนเติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

โดยต้องมีการดำเนินการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ สถาบันทางการศึกษา และภาคเอกชนเข้า ด้วยกันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มทำงานที่มีผู้แทนจากทุกภาคส่วน เพื่อความร่วมมือในการวางแผนและดำเนินการ

มีการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในรูปแบบออนไลน์ เช่น การตั้งกลุ่ม line Facebook Instagram เป็นต้น หรือ รูปแบบออฟไลน์ เช่น ตั้งสมาคม ชมรมต่าง ๆ เพื่อมีการหารือ และประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

และในการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาเครือข่ายที่สำคัญคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ สื่อสารในการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปแบบออนไลน์

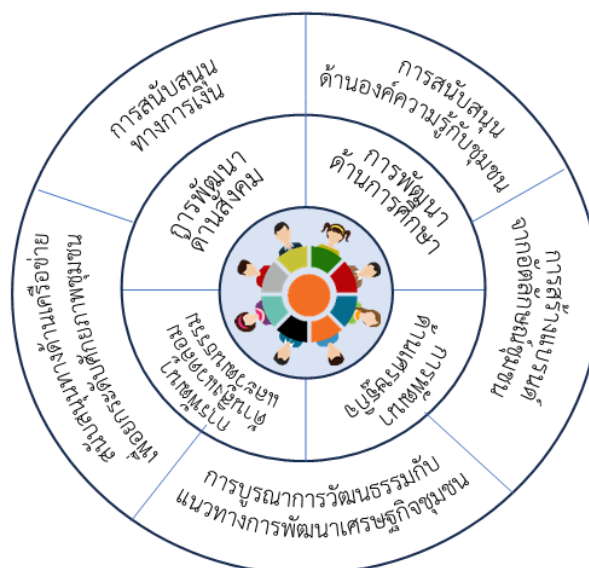
การใช้ทรัพยากรมนุษย์และความเชี่ยวชาญในการสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับ เครือข่าย โดยเฉพาะผู้นำชุมชน และผู้ประสานงานเครือข่าย โดยการสร้างเครือข่ายชุมชนไม่ใช่เพียง เชื่อมโยงระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรที่สำคัญ ของชุมชนที่แตกต่างกัน ภายใต้การสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน

ดังนั้นในการสร้างเครือข่ายชุมชนช่วยส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ เครือข่ายชุมชนช่วยสร้างโอกาสให้กับชุมชนในการเข้าถึงตลาดและเสริมสร้าง ธุรกิจให้เติบโตขึ้น ทำให้มีการเพิ่มรายได้และสร้างงานที่มีคุณค่าสำหรับชุมชน ในด้านสังคม เครือข่าย ชุมชนช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือและ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันมีคุณค่า และในด้านวัฒนธรรม เครือข่ายชุมชนช่วยส่งเสริมการรักษาและ

สืบทอคภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยสร้างเสริมความเป็นอยู่ร่วมกันในชุมชน และสร้างองค์ความรู้ร่วมให้กับชุมชนโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่วิจัย ด้วยวิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิจัย หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน และการถอดบทเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การพัฒนาชุมชนสิ่งสำคัญคือต้องสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่ฐานรากด้านองค์ความรู้ไปจนกระทั่งการสร้างเครือข่าย ดังนั้นแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านองค์ความรู้กับชุมชน การสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชน การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การสนับสนุนทางการเงิน สนับสนุนทางด้านเครือข่ายเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชน โดยกระบวนการเหล่านี้ ต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาชุมชน ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านการศึกษา 2) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 3) การพัฒนาด้านสังคม 4) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Sachs, et al., 2022) โดยการนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้มาเพื่อพัฒนาชุมชน หลังจากที่ได้มีการวิจัยด้วยวิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการพัฒนาทางด้านการศึกษ อันเป็นการพัฒนาที่สำคัญประการแรกในการสร้างความยั่งยืนในทุกมิติของชุมชน อีกทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการพัฒนาชุมชนคือ การพัฒนาบนพื้นฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วุฒิชัย ลิมอรรณทัตย์ ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมกิต เพชรประเสริฐ

ในมิติที่ 1 การพัฒนาทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะให้กับชุมชน โดยการพัฒนาศึกษาในชุมชน เป็นการส่งเสริมความรู้ทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน การศึกษาในชั้นเรียน เริ่ม ตั้งแต่การศึกษาเบื้องต้นจนถึงการศึกษาผู้ใหญ่ นอกชั้นเรียน เป็นการจัดอบรม และการสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนที่ดีนั้นต้องเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ท้องถิ่น และประสบการณ์ตรงจากชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541; ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2549)

มิติที่ 2 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญคือ ภาครัฐต้องสนับสนุนให้การสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยต้องมีการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพตัวผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาด้านภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างให้ชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และเกิดความยั่งยืนทางมิติเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยสิ่งสำคัญคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนควรนำความรู้ และประสบการณ์ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น และ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิตและพัฒนาให้มีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2549; วิลาวัณย์ มีอินตา, 2553) มิติที่ 3 การพัฒนาด้านสังคม เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนจัดกิจกรรมและ โครงการที่กระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินการพัฒนา รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ เน้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิลาวัณย์ มีอินตา, 2553; วรณดี สุทธินรากร, 2556) และ มิติที่ 4 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เป็นการมุ่งจัดการ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างรู้คุณค่าเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมคือ การสนับสนุนทางด้านวิจัยชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสร้างนโยบายและกฎหมายที่สนับสนุน เพื่อนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาเป็นส่วนสำคัญใน การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน กระบวนการเหล่านี้ต้องสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และมีการ ดำเนินการที่ครอบคลุมและเป็นระบบ เพื่อให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมสามารถคงอยู่และเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559; ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2549; วรณดี สุทธินรากร, 2556)

ในกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาใน 4 มิตินี้ สิ่งสำคัญประการแรก คือ การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ในชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยการเสริมสร้าง แหล่งองค์ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ โดยใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ

ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานหลัก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมช่วยสร้างอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถือเป็นการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมถึงช่วยสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ อันนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานของ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2559) และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชน ด้วยการสร้างแหล่งองค์ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์โดยใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐาน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) เน้นหลักและการใช้องค์ความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาตัวเองและชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

การสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชนมีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงและความเชื่อมั่นในผู้บริโภค เพิ่มมูลค่าทางการตลาด ส่งเสริมการเกิดพันธมิตร และดึงดูดการลงทุน ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างคุณค่าในแบรนด์ (Brand Equity) ที่เน้นความรู้สึกที่ดี ความประทับใจ ความมั่นใจ และมูลค่าทางการตลาดที่เกิดขึ้นจากการมีแบรนด์ที่มีคุณค่า โดยการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ชุมชนถือเป็นการสร้างความเชื่อมโยงและความเชื่อมั่นในผู้บริโภค การนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนช่วยสร้างความรู้สึกรักและความจำที่ดีให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kaili, et al. (2018) ที่ว่า คุณค่าในแบรนด์ (Brand Equity) คือตราสินค้าที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกดีและความประทับใจ ส่งผลให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มในสายตาผู้บริโภค โดยการสร้างคุณค่าในแบรนด์นั้น เป็นเสมือนการสร้างภาพจำด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการหลังการขายที่ดีช่วยสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pinar (2016) และ Ray (2016) โดยแบรนด์ที่มีคุณค่าไม่เพียงแต่สร้างความประทับใจ แต่ยังเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งการสร้างแบรนด์ถือเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการตลาด แบรนด์ที่มีคุณค่าจะช่วยสร้างมูลค่าทางการตลาดที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Manuel, & Seung-Ho., 2018; Khuram, et al., 2018; Jonathan, et al., 2019) คุณค่าในแบรนด์นั้น ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่ามหาศาลขององค์กร แบรนด์ที่มีคุณค่ายังช่วยส่งเสริมการสร้างพันธมิตรและง่ายต่อการเจรจาต่อรองทางการค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Manuel, & Seung-Ho (2018) ที่กล่าวว่าหากมีแบรนด์ที่แข็งแกร่งช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากพันธมิตรทางการค้าได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังสามารถดึงดูดการลงทุนได้อีกด้วย โดยแบรนด์ที่มีคุณค่าเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนแต่มีความสำคัญต่อความต้องการลงทุนของนักลงทุนจากมูลค่าทางการตลาดของแบรนด์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jonathan, et al., (2019) การสร้างแบรนด์ที่มีความแข็งแกร่งทำให้นักลงทุนมองเห็นโอกาสและความคุ้มค่าในการลงทุนในชุมชน

การบูรณาการวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การสนับสนุนนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้และเศรษฐกิจที่เข้มแข็งขึ้น แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งใน

วุฒิชัย ลิมอรรโณทัย ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

ชุมชน และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน โดยมีการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ชุมชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการและการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐสามารถช่วยให้กระบวนการนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการสนับสนุนด้านการศึกษาและฝึกอบรมให้ชุมชนมีความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการจัดเวทีประชุมร่วมกับชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการ การสนับสนุนนี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมและความรับผิดชอบในชุมชน และทำให้ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาตรงกับความต้องการและความสนใจของชุมชนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2549) การบูรณาการวัฒนธรรมโดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต การสนับสนุนจากภาครัฐสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานอย่างยั่งยืน การสนับสนุนนี้ยังช่วยในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีคุณค่าและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมเพื่อเพิ่มคุณภาพและความน่าสนใจ การสนับสนุนนี้ยังสามารถขยายไปถึงการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและเสน่ห์ของผลิตภัณฑ์ในตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาวัณย์ มีอินตา (2553); วรรณดี สุทธิพนารกร (2556)

การสนับสนุนทางการเงิน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบูรณาการวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน เพราะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อมีการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติงานช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปตามความต้องการและบริบทของชุมชน การสนับสนุนทางการเงินจะช่วยให้ชุมชนมีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2549) อย่างมีประสิทธิภาพ การผสมผสานการสนับสนุนทางการเงินเข้ากับการมีส่วนร่วมของชุมชนจะสร้างความเป็นเอกภาพ โดยการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแก้ไขปัญหาชุมชน การรวมพลังระหว่างชุมชนกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ช่วยให้การดำเนินโครงการพัฒนาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างชุมชนและรัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาวัณย์ มีอินตา (2553)

การสนับสนุนด้านเครือข่ายโดยภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จะช่วยสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนและเป็นที่อยู่อาศัยที่ดีของประชาชนในระยะยาว โดยการสนับสนุนด้านเครือข่ายถือเป็นส่วนช่วยในการสร้างความร่วมมือและสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับภาครัฐ อันนำไปสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

สิ่งสำคัญในการสร้างเครือข่ายคือการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุดร่วมและการประเมินผลในกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในการสร้างกลุ่มกิจกรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวทางการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ อันถือเป็นกลไก เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายควรเน้นไปที่เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับ เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชน และเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิลาวัณย์ มีอินถา, 2553; วรรณดี สุทธิวราร, 2556)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ด้านวิชาการ แนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญคือการดำเนินงานวิจัยควรเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่ได้วางแนวทางไว้ โดยการพัฒนาทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้อง การศึกษาการนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและการพัฒนาชุมชนในแง่ของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การสร้างพันธมิตรระหว่างภาครัฐและชุมชน การศึกษาเกี่ยวกับกลไกและโครงสร้างที่สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการสนับสนุนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การประเมินผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์ผลของนโยบายและกิจกรรมที่รองรับการส่งเสริมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมความร่วมมือ การศึกษาว่ามีวิธีการใดที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการสนับสนุนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน

ด้านหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐควรมีการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโดยการสร้างและสนับสนุนเครือข่ายร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสามารถรวมแรงขับเคลื่อนและนโยบายร่วมกันเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมการพัฒนาชุมชน ทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรส่วนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับชุมชนในการสร้างนโยบายและโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของชุมชน โดยนโยบายที่เหมาะสมสำหรับการบูรณาการนี้ ควรเน้นไปที่การออกนโยบายที่มีเอกภาพให้สามารถทำงานร่วมกัน และสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการพัฒนาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของชุมชนแต่ละแห่ง และให้ความสำคัญ

วุฒิชัย ลิมอรรโณทัย ชีระวัฒน์ จันทิก วชิราภรณ์ จีระว่องวิทย์ ชีระ กุลสวัสดิ์ ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน ธัญพิชชา สามารถ และ สมคิด เพชรประเสริฐ

กับการสร้างนโยบายที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในทุกภาคของประเทศ

ด้านหน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานเอกชนถือเป็นหน่วยงานที่มีความก้าวหน้าทั้งทางด้านองค์ความรู้และด้านทรัพยากรเป็นอย่างมาก การที่ผลักดันให้หน่วยงานเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก หน่วยงานภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เติบโตและยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องของโครงการและกิจกรรมความสร้างสรรค์ การค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน การสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยี เนื่องจากเอกชนเป็นหน่วยงานที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การได้รับการส่งเสริมในส่วนนี้ให้กับชุมชน จากภาคเอกชน จะส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การสร้างพันธมิตร เอกชนสามารถสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนเพื่อดำเนินการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เช่น ภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ชุมชนได้ประโยชน์จากภูมิปัญญาวัฒนธรรม

รายการอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม*

ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: อรรถพล การพิมพ์.

คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). *การส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”*.

กรุงเทพฯ: สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา, สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน.

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 8(2), 52-83.

วรรณดี สุทธิวรการ. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การวิจัยเพื่อเสริมภาพและการสรรค์สร้าง*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

วิลาวัณย์ มีอินถา. (2553). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์*. จุลนิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุธิดา แจ่มประจักษ์. (2560). กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษากลุ่มซอสพริก
ป่าพุ ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,
5(47), 95-121.
- สำนักงาน กปร. (2546). *กษัตริย์นักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ดอกเบญจ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. สถาบันบัญญัติแห่งชาติ ราชกิจจานุเบกษา. วันที่ค้นข้อมูล
กันยายน 2566, เข้าถึงได้จาก [http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/52/
lawguide/law1/6.pdf](http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/52/lawguide/law1/6.pdf)
- Denzin, N. K. (1970). *Sociological Methods: A Sourcebook*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Jonathan, et al. (2019). Let the Logo Do the Talking: The Influence of Logo Descriptiveness on Brand
Equity. *Journal of Marketing Research*, 56(5), 862-878.
- Kaili, Y. et al. (2018). An investigation of B-to-B brand value: evidence from manufacturing SMEs in
Taiwan. *Journal of Business-to-Business Marketing*, 25(2), 119-136.
- Khuram, et al. (2018). Exploration of Global Brand Value Announcements and Market Reaction.
Administrative sciences, 8(49), 1-11.
- Manuel, P. T., & Seung-Ho. (2018). Citizen-Based Brand Equity: A Model and Experimental Evaluation.
Journal of Public Administration Research and Theory, 28(3), 321-338.
- Pinar, B. (2016). Effect of Brand Value Announcements on Stock Returns: Empirical Evidence from
Turkey. *Journal of Business Economics and Management*, 17(6), 1252-1269.
- Ray, R. (2016). Corporate Brand Value Shifting from Identity to Innovation Capability: from Coca-Cola to
Apple. *Journal of Technology Management & Innovation*, 11(3), 11-20.
- Sachs, J., Lafortune, G., Kroll, C., Fuller, G. & Woelm, F. (2022). *Sustainable Development Report 2022
From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond Includes
the SDG Index and Dashboards*. Cambridge University Press. United Kingdom. 493 pages.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์:
กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี

**The Life Quality Development of the Elderly in Kalasin Province:
A Case Study of Khok Sri Subdistrict Municipality Community**

อ้อต โนนกระยอม (Aot Nongrayom)¹

พรพิทักษ์ เหมบาสัตย์ (Ponpitak Hembasat)²

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

First author, Lecturer of Bachelor of Innovation for Local Development

Faculty of Bachelor of Arts Kalasin University

²อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Corresponding author, Lecturer of Bachelor of Innovation for Local Development

Faculty of Bachelor of Arts Kalasin University

E-mail: chokphochai@hotmail.com¹, hembasat 5605@hotmail.com²

Received: 7 December 2023

Revised: 20 February 2024

Accepted: 20 March 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี 2) วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรีและ 3) พัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า 1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เงินหมุนเวียน

ไม่คล่อง 2) ด้านสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่เป็นจำนวนมาก และ 3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดระเบียบชีวิตด้านการเงิน

2. วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า 1) ด้านอาชีพ ต้องการหารายได้เสริมจากอาชีพที่ว่างจากงานหลัก 2) ด้านสุขภาพต้องการส่งเสริมสุขภาพโดยการปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน 3) ด้านการเงินต้องการเรียนรู้วิธีจัดระเบียบชีวิตด้านการเงิน

3. การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า 1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มจักสานตะกร้าพลาสติก 2) ด้านสุขภาพได้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ 3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินการกิจกรรมการบันทึกรายรับรายจ่าย กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions of problems and obstacles to improving the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community. 2) Analyze the needs to improve the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community, and 3) develop activities to improve the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community. Using qualitative research methodology, the main informants were 80 seniors aged 60 years and above.

The results of the research were as follows:

1. Conditions, problems, and obstacles to improving the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community. It was found that 1) Occupational: Most of the elderly have unstable incomes. 2) Health Most of the elderly are physically healthy, and 3) Financial Most seniors have not yet organized their financial lives.

2. Analysis of the need to improve the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community. Found that 1) Occupation 2) Health needs health promotion by growing organic vegetables in the household, and 3) Financially, they want to learn how to organize their financial life.

3. Development of activities to improve the quality of life of the elderly in Kalasin province: A case study of Khok Sri subdistrict municipality community. It was found that 1) occupational, the elderly group has carried out plastic basket weaving group activities, 2) health has carried out group activities to grow vegetables, kitchen gardens, edible fences, and 3) financial. The elderly group has carried out accounting activities. Funeral Home Group

Keywords: Life Quality; Elderly; Life Quality Development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและนำมาซึ่งความท้าทายในหลายมิติ ทั้งการลดลงของจำนวนแรงงานที่อาจส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การออกแบบระบบบำนาญและบำนาญ การสร้างความมั่นคงทางการเงินหลังวัยเกษียณ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุล้วนแต่จำเป็นต้องมีมาตรการและการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุ (Aging society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 กล่าวคือ มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งหมด (วิณา พิงวิวัฒน์กุล, 2564, หน้า 57) ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยได้เป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว (complete aged society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565, หน้า 1) สัดส่วนประชากรสูงวัยที่กำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมไทยในอนาคตเต็มไปด้วยผู้สูงอายุ ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้สูงอายุซึ่งจะเป็นประชากรหลักของชาติเป็นบุคคลคุณภาพ

แม้ในช่วงระยะหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระ ได้ให้ความสำคัญและพยายามเข้ามาบริหารจัดการและช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการบรรจุเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ การร่างกฎหมายเพื่อรองรับการบริหารงานด้านผู้สูงอายุ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านเพื่อการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่ค่อยบรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบบการบริหารงานที่ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องระหว่างหน่วยงาน ขาดการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณ และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง สุดท้ายการจัดสวัสดิการหรือการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุและไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริง ไม่สามารถครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยพบข้อเสนอแนะไว้ว่าควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมให้มากขึ้น โดยเน้นบทบาทในด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่มีอยู่ไปสู่คนรุ่นหลังเพื่อเพิ่มความรู้สึกรักคุณค่าในตนเองให้กับผู้สูงอายุ (Khamwong, et al., 2011) จากการได้เข้าร่วมกิจกรรมสถานที่ที่เป็นทุนทางสังคม เช่น เพื่อนบ้าน ตลาด เป็นต้น (Zahava & Bowling, 2004) จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชนเป็นสถานที่ ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง (Department of Local Administration, n.d.)

อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 166,900 คน ซึ่งสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในขณะที่ปี 2571 จังหวัดกาฬสินธุ์จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 219,000 คน ซึ่งสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่นับเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ส่วนคนวัยหนุ่มสาวย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นหรือต่างจังหวัด ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในชุมชนอย่างโดดเดี่ยว แม้จะมีโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เอื้ออำนวยให้กับผู้สูงอายุ แต่ผู้สูงอายุยังประสบปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การเดินทางไปยังสถานพยาบาล ค่าเดินทางและการขาดแคลนผู้ดูแลผู้สูงอายุ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ส่งผลต่อภาวะร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ทั้งนี้ หากผู้สูงอายุได้รับการพัฒนา การกระตุ้นในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของช่วงวัยของตนจะส่งผลต่อสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตลอดจนเพื่อวิเคราะห์ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในอนาคตและชุมชน รวมถึงได้แนวทางสำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพในการดำเนินชีวิตที่ดีและสามารถ

ดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางในพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหรือในท้องถิ่นและเพื่อส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี
3. เพื่อพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เชื่อว่า การปรับตัวต่อการเป็นผู้สูงอายุน่าจะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาท คือ บุคคลนั้นจะรับบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันไปตลอดชีวิตของเขา เช่น บทบาทการเป็นพ่อ แม่ สามี ภรรยา ฯลฯ ความเป็นอยู่ของบุคคลจะถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ที่ตนกำลังรับผิดชอบอยู่ บุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนต่อบทบาทที่กำลังเป็นอยู่ได้อย่างเหมาะสมเพียงใด โดยบทบาทอาจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล ในช่วงชีวิตที่ผ่านมา ส่งผลถึงการยอมรับบทบาททางสังคมที่กำลังจะมาถึงหรือกำลังจะเปลี่ยนแปลงในอนาคต นอกจากนี้ โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิร์สต์ (Robert Havigherst) ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ จะมีบุคลิกภาพกระฉับกระเฉง มีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ใด ๆ มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในด้านบวก และชื่นชอบในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมถือเป็นการทดแทนบทบาทในสังคมที่สูญเสียไปได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมคิด แทวกระโทก (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ด้านสุขภาพอนามัย แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ หน่วยงานควรร่วมมือกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการให้ความรู้หรือการจัดกิจกรรม การให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ แนะนำอุปกรณ์กีฬาและเสริมเครื่องออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ณ ลานออกกำลังกายชุมชนด้วย

นิธิวรรณ คุเจริญไพศาล (2564) ได้ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการต้องเน้นการพัฒนาสุขภาพทางกาย สังคม จิต และปัญญาให้ดีขึ้น เน้นในการดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยตัวเอง ครอบครัว และชุมชน โดยแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ การดำเนินการเพิ่มเติมในแต่ละด้านและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

สนธยา สวัสดิ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านร่องเม้ง ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรพิจารณาไปพร้อมกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายควรบำรุงรักษาให้แข็งแรง ด้านอารมณ์ควรหาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส ด้านสังคม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม บำรุงศาสนา และด้านสติปัญญา คือ การสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นบุคคลสำคัญของชุมชน (Key informants) ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 51 คน ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 40 คน 2) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโคกศรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล นักพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน และ 3) ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลโคกศรี และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใช้วิธีคัดเลือกตัวแทนกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจาก 4 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน และ ตัวแทน อสม.จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 คน รวมเป็น 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (interview) มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 2) ประเด็นสนทนากลุ่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค ความต้องการ และการร่วมกันสร้างกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดประเด็นข้อคำถามการสัมภาษณ์
2. กำหนดโจทย์หรือคำถามการวิจัย (Research Question) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์และเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ทั้งคำถามสำหรับการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)
4. ตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความแตกต่างกันโดยใช้คำถามชุดเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล 2) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และ 3) การทบทวนข้อมูลหรือสรุปข้อมูล
5. ปรับแก้เครื่องมือและนำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เอกสารการประชุม รายงานวิเคราะห์ บทความ วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า

1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ แต่ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ ผู้สูงอายุมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เงินหมุนเวียนไม่คล่อง บางคนถูกหลอกไม่ให้ส่งเงินมาให้ ได้แต่รอรับเงินเดือนที่ทางรัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นรายเดือน ทำให้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละเดือน สำหรับด้านการปลูกพืชผักสวนครัว ปัญหาอุปสรรคที่เห็นได้ชัดเจน คือ ภัยแล้งน้ำใช้ไม่เพียงพอ ทำให้ผลผลิตน้อยลงกว่าเป้าหมายที่กำหนด แต่เมื่อมีผลผลิตกลับมีปัญหาในการนำสินค้าไปขาย นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางคนมีอายุมาก จึงมีปัญหาในการเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งเป็นอุปสรรคในการทำมาหาเลี้ยงชีพ

2) ด้านสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ อีกทั้งได้เข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาลตำบลโคกศรีจัดขึ้นอยู่เป็นประจำ แต่ยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่พบว่ามีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากการบริโภคอาหารและพักผ่อนแหล่งค้าขายต่าง ๆ เช่น ตลาดสดของชุมชน ทำให้เกิดการสะสมของสารพิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกาย จึงเกิดเป็นปัญหาต่อสุขภาพตามมา เช่น ความดัน โรคเบาหวาน อีกทั้งผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการออกกำลังกายให้ถูกต้องตามช่วงวัย หรือมีจังหวะการออกกำลังกายที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวของร่างกาย นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอยู่เป็นประจำต่อเนื่องทุกเดือน โดยมีหน่วยงานเคลื่อนที่ในระดับชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ยังไม่มี การจัดระเบียบชีวิตด้านการเงินเท่าที่ควร นอกจากการได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลแล้ว ยังมีรายได้จากการค้าขาย รับจ้างทั่วไป รายได้จากการทำเกษตร และเงินช่วยเหลือเลี้ยงดูจากบุตรหลาน ซึ่งบางเดือนอาจมีรายได้ไม่แน่นอนทำให้เกิดปัญหาหารายรับไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต อีกทั้งจากการที่ค่าครองชีพมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทำให้รายรับและรายจ่ายไม่สมดุลกัน นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นการช่วยเหลือกลุ่มให้กับครอบครัวที่เสียชีวิต แต่ผู้สูงอายุอีกหลายคนที่ยังไม่เข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งบางคนให้เหตุผลว่า รายจ่ายในแต่ละเดือนไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกลุ่มได้

2. วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า

1) ด้านอาชีพ จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยเทคนิคการระดมความคิด (Brainstorming) สิ่งที่ผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความต้องการให้มีการดำเนินการ คือ การหารายได้เสริมจากงานหลัก ซึ่งอาชีพที่ผู้สูงอายุส่วนมากต้องการและมีความถนัด คือ การจักสาน ตะกร้าพลาสติก การทำเชื้อเห็ดฟาง การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ปักเสื่อ ปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุยังมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสนับสนุนและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้และมีเงินออมในอนาคตต่อไป

2) ด้านสุขภาพ จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยเทคนิคการระดมความคิด (Brainstorming) สิ่งที่สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความต้องการให้ดำเนินการ คือ การส่งเสริมสุขภาพโดยการปลูกผักปลอดสารพิษในครอบครัว “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” “ผักสวนครัวรั้วกินได้” ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพของสูงอายุในเบื้องต้นเพื่อเป็นการ “สร้างนาซ่อม” นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายที่เอื้อต่อกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมทำกิจกรรมออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุย อันเป็นการลดความเสี่ยงจากโรคซึมเศร้าได้ นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกลุ่ม “เพื่อนดูแลเพื่อน” ในเรื่องการตรวจเช็คสุขภาพเบื้องต้นก่อนที่จะไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือโรงพยาบาลของรัฐ ตามกำหนดนัดหมายแต่ละครั้ง โดยการให้ความช่วยเหลือของกลุ่มผู้สูงอายุเอง เช่น การตรวจความดัน

3) ด้านการเงิน จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยเทคนิคการระดมความคิด (Brainstorming) สิ่งที่สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความต้องการให้ดำเนินการ คือ ให้เรียนรู้วิถีชีวิตระเบียบชีวิตด้านการเงิน การบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้ที่มาของรายรับและการใช้จ่ายในแต่ละเดือน เพื่อวางแผนในการใช้เงินแต่ละวัน รวมถึงการหารายได้เสริมเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่ายในแต่ละเดือน นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุยังมีความต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อนันทนาการ เนื่องจากแต่ละปีที่มีการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นถือเป็นภาระของผู้สูงอายุ แต่หากมีการวางแผนการออมเดือนละหนึ่งร้อยบาท อาจช่วยแบ่งเบาภาระลงได้

3. การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า

1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอาชีพเพื่อให้มีรายได้เสริม เกิดกลุ่ม “จักสานตะกร้าพลาสติก” โดยมีการจัดทำโครงสร้างของกลุ่ม และแผนผังโครงสร้างการปฏิบัติงานกลุ่มสร้างอาชีพผู้สูงอายุ ทั้งนี้จากการประเมินการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้านพัฒนาอาชีพโดยการจัดเวทีถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ตนเองและกลุ่มได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมและได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้น

2) ด้านสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านการอยู่การกิน โดยผู้สูงอายุยินดีเข้าร่วมกลุ่ม “ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้” ซึ่งทางผู้วิจัยมีการติดตามประเมินผลทุกสัปดาห์ ตลอด 2 เดือนหลังจากที่ดำเนินกิจกรรมส่วนนี้ สำหรับการออกกำลังกายมีกลุ่มผู้สูงอายุบางคนที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ โดยมีตารางออกกำลังกายทุกสัปดาห์ในโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี นอกจากนี้เกิดกลุ่มตรวจสุขภาพการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข โดยมีการกำหนดรูปแบบการตรวจสุขภาพ การจัดทำตารางตรวจสุขภาพ จัดทำบันทึกข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ

เบื้องต้น โดยมีการจัดทำโครงสร้างของกลุ่ม และแผนผังโครงสร้างการปฏิบัติงานกลุ่มสุขภาพผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จากการประเมินการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้านพัฒนาสุขภาพโดยการจัดเวทีถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ตนเองและกลุ่มได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมและได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น

3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการเงิน โดยได้เริ่มต้นกิจกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกันติดตามประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเบื้องต้น ทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุเองยังได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้เข้าร่วมกลุ่ม “ฉาปนกิจสงเคราะห์” ให้เข้าร่วมอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากการประเมินการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการเงินโดยการจัดเวทีถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบและดำเนินกิจกรรมด้านการเงินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า 1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน และจากการเกิดภัยแล้งส่งผลกระทบต่ออาชีพการทำเกษตร รวมถึงปัญหาในการนำสินค้าไปขาย นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางคนที่มีอายุมากทำให้มีปัญหาในการเคลื่อนไหวร่างกาย จึงเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ 2) ด้านสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่อาจมีปัญหามาจากกระสอของสารพิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกาย สำหรับโรคประจำตัวที่พบ ได้แก่ โรคความดัน โรคเบาหวาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การเคลื่อนไหวทางร่างกายของผู้สูงอายุเป็นอุปสรรคต่อการออกกำลังกาย จึงจำเป็นต้องหาวิธีหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายให้ถูกต้องตามช่วงวัย 3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดระเบียบชีวิตทางการเงิน เช่น ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือบัญชีรายรับรายจ่าย ส่งผลให้เกิดปัญหารายรับรายจ่ายไม่สมดุลกัน นอกจากนี้อุปสรรคสำคัญ คือ ผู้สูงอายุหลายคนยังไม่เข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดระเบียบด้านการเงิน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุบางคนยังได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและหน่วยงานของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ สุขภาพ และการเงิน ซึ่งผู้สูงอายุบางคนต้องพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญอีกทั้งยังต้องเลี้ยงดูบุตรหลานที่พ่อแม่ออกไปทำงานต่างจังหวัด บางคนต้องปลูกผักขายตามตลาดนัดต่าง ๆ หรือตลาดที่ทางเทศบาลได้จัดสรรพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุได้นำผัก ปลา อาหารต่าง ๆ เข้ามาขายในตลาดเพื่อนำเงินส่วนนี้มาจุนเจือครอบครัวนั่นเอง แต่ถึงกระนั้น การดูแลสุขภาพก็ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สูงอายุต้องใส่ใจเป็นพิเศษ กอปรกับหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลัง การดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุให้ถูกต้องตามช่วงวัย จะได้เคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้องและไม่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา

นอกจากนี้ ผู้สูงอายุบางคนยังไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มออกกำลังกายที่ทางโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินการ อาจเป็นเพราะการเงินที่ไม่แน่นอน บางคนยังรอความช่วยเหลือจากบุตรหลานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายรับจึงไม่แน่นอนในแต่ละเดือนจึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่มออกกำลังกายเพื่อจัดระเบียบชีวิตด้านการเงิน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ นิธิวรรณ คุงเจริญไพศาล (2564) ได้ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการต้องเน้นการพัฒนาสุขภาพทางกาย สังคม จิตและปัญญาให้ดีขึ้น เน้นในการดูแลสุขภาพช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยตัวเอง ครอบครัว และชุมชน และมีความคล้ายคลึงงานวิจัยของ สมคิด แทวกระโทก (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ด้านสุขภาพอนามัย แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ หน่วยงานควรร่วมมือกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการให้ความรู้หรือการจัดกิจกรรม การให้ความรู้เชิงปฏิบัติการแนะนำอุปกรณ์กีฬา และเสริมเครื่องออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ณ ลานออกกำลังกายชุมชนด้วย

2. วิเคราะห์ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยเทคนิคการระดมความคิด (Brainstorming) พบว่า 1) ด้านอาชีพ สิ่งที่ผู้สูงอายุมีความต้องการให้มีการดำเนินการ คือ การหารายได้เสริมจากอาชีพที่ว่างจากงานหลัก ซึ่งอาชีพที่ผู้สูงอายุส่วนมากต้องการ คือ การจักสานตะกร้าพลาสติก การทำเชื้อเห็ดฟาง การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ปักเสื่อ ปลูกผักปลอดสารพิษ นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุยังมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้และมีเงินออมในอนาคตต่อไป 2) ด้านสุขภาพ สิ่งที่ผู้สูงอายุมีความต้องการ คือ การส่งเสริมสุขภาพโดยการปลูกผักปลอดสารพิษในครอบครัว “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” “ผักสวนครัวรั้วกินได้” กลุ่มออกกำลังกายที่เอื้อต่อกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเพื่อนดูแลเพื่อน 3) ด้านการเงิน สิ่งที่ผู้สูงอายุมีความต้องการให้เรียนรู้วิธีจัดระเบียบชีวิตด้านการเงิน การบันทึกบัญชีครัวเรือน แห่ลงรายได้เสริม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อนันทนาการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนของเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสังคมผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ในปี พ.ศ. 2578 ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องเล็งเห็นสถานการณ์ที่ต้องให้ความสนใจเร่งด่วน อาทิ เรื่องเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอกับความต้องการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตรงตามความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้สูงอายุบางคนมีความต้องการแค่เพียงได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ทำกิจกรรมสำคัญ ๆ กับเพื่อน ๆ แต่บางคนมีความต้องการมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความต้องการของผู้สูงอายุอาจขึ้นอยู่กับฐานะทางครอบครัว สุขภาพเป็นสำคัญ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ็อต โนนกระยอม และพรพิทักษ์ เหมบาสัย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา ศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียน ผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของผู้สูงวัย โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ต้องการส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ คล้ายคลึงงานวิจัยของ นิธิวรรณ คุงเจริญไพศาล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ การดำเนินการเพิ่มเติมในแต่ละ ด้านและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

3. การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชน เทศบาลตำบลโคกศรี พบว่า 1) ด้านอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มจักสานตะกร้าพลาสติก 2) ด้านสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มตรวจสุขภาพการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข 3) ด้านการเงิน กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินการกิจกรรมการ บันทึบบัญชี กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ทั้งนี้จากการประเมินการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาการเงิน โดยการจัดเวทีถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ร่วมกัน ออกแบบและดำเนินกิจกรรมทั้งด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ และด้านการเงินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้สูงอายุได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย ด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ และด้านการเงิน ซึ่งการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ได้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปถึงความต้องการและ ได้ออกแบบกิจกรรมร่วมกันทุกขั้นตอนกับหน่วยงานที่มีเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล และนักวิชาการ จนได้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้าน ดังที่ได้กล่าว มาแล้วข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันธยา สวัสดิ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในชุมชนบ้านร่องเม็ง ตำบลหนองแห่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควรพิจารณาไปพร้อมกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายควรบำรุงรักษาให้แข็งแรง ด้านอารมณ์หาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส ด้านสังคม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม บำรุงศาสนา และด้านสติปัญญา คือ การสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม

สรุป

“การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อวิเคราะห์ ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเพื่อพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่มในการค้นหาข้อมูลสภาพปัญหาและอุปสรรค ตลอดจน วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลโคกศรี อำเภอขามเฒ่า

จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน ศึกษาฐาน พัฒนาเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนถอดบทเรียนในแต่ละกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งนี้ได้ใช้เนื้อหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ แผนอาชีพ แผนสุขภาพ และแผนการเงิน เป็นเนื้อหาการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อให้ชุมชนผู้สูงอายุจัดการชีวิต จัดระเบียบชีวิต เตรียมความพร้อมในวัยสูงอายุได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีอยู่มีกินในท้องถิ่นด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดสรรงบประมาณพร้อมทั้งจัดจ้างบุคลากร เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกลุ่มอาสาสมัครที่ออกตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุเพื่อรับฟังปัญหาและอุปสรรค มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งสวัสดิการกองทุนแก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงเพียงพอที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และกองทุนผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะทางการศึกษา

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกับเขตเทศบาลตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกับเขตเทศบาลตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. ได้ทราบถึงกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมในจังหวัดกาฬสินธุ์

รายการอ้างอิง

- นิธิวรรณ ภูเจริญไพศาล. (2564). การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนครสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชนบทภาคเหนือ โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน. รายงานวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). การเข้าถึงระบบบริการทางสังคมของประชากรในครัวเรือนก่อนวัยสูงอายุและผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยต่างกันเพื่อนำไปสู่แนวทางการสนับสนุน การบริการที่เหมาะสม. วันที่ค้นข้อมูล 18 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://ipsr.mahidol.ac.th>
- สนธยา สวัสดิ์. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านร้องเม็ง ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมคิด แนวระโทก. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย, 11(1), 158-170.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดกาฬสินธุ์. วันที่ค้นข้อมูล 18 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://kalasin.nso.go.th>
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อ็อต โนนกระยอม และพรพิทักษ์ เข็มบาสัย. (2565). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยบูรพา, 11(2), 72-86.
- Department of Local Administration. (n.d.). *Standards of Community Learning Center. Department of Local Administration*. Bangkok: Ministry of Interior.
- Khamwong, W. et al. (2011). Factors Relating to Quality of Life of Elderly. *Journal of Health Science Research*, 5(2), 32-40.
- Zahava, G., & Bowling, A. (2004). Quality of life from the perspectives of older people. *Ageing & Society*, 24(5), 675-691.

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: จากความคาดหวังสู่อนาคต Education Management for Sustainable Development: From Expectations to the Future

โสภณ ลือดั่ง (Sopon Leudang)¹

ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ (Chayaporn Chaturapornprakit)²

¹รองประธานกรรมการบริหาร โรงเรียนวัฒนาานุศาสน์

First author, Vice-President, Wattananusas School

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Corresponding author, Assistant Professor, Faculty of Political Science and Laws, Burapha University

E-mail: chayapon@go.buu.ac.th

Received: 2 April 2024

Revised: 24 June 2024

Accepted: 25 June 2024

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากต่างประเทศและการประยุกต์ใช้สู่การจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่าน การพัฒนาการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา การพัฒนาที่ยั่งยืนและการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รูปแบบและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: บทเรียนจากประเทศอังกฤษสู่ประเทศไทย และ บทสรุป เพื่อปูทางการปฏิรูปการศึกษาไทยไปสู่อนาคตที่ยั่งยืนมากขึ้นในการก้าวเข้าสู่เวทีระดับโลก ประเด็นที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบันคือการรักษาทรัพยากรของโลกไว้อย่างไร ขณะเดียวกันก็พัฒนาความมั่งคั่งและความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การกีดกันยิ่งใหญ่นี้ถูกกำหนดไว้ในแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ประชาคมโลกได้ตกลงที่จะจัดการกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการตอบสนองสนธิสัญญาดังกล่าวการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้มีการเปิดตัวเพื่อเป็นคำตอบในการรับมือกับความยั่งยืน ซึ่งโครงสร้างผลลัพธ์ของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถถ่ายทอดผ่านผลลัพธ์ของนักเรียนได้อย่างแท้จริงในแง่ของจิตสำนึกด้านความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, การปฏิรูปการศึกษา, จากความคาดหวังสู่อนาคต

Abstract

This article aims to explore the concepts and theories of education sustainable development, as well as to investigate international strategies in educational sustainable. Specifically, it discusses the beginnings of educational development and reform in the United States, sustainable development, and education sustainable development. It examines patterns and pathways to success in educational management for sustainable development: lessons from the United Kingdom to Thailand. The conclusion seeks to pave the way for reforming Thai education towards a more sustainable future on the global stage. The most significant issue in the current era is how to preserve global resources while simultaneously developing wealth and improving living standards for an increasing population. This grand mission is defined within the framework of sustainable development. Over the past 30 years, the global community has agreed to address sustainable development through international treaties. Education for sustainable development has been introduced as a response to these challenges. The outcomes of sustainable educational development can genuinely be imparted to students in terms of fostering sustainability consciousness.

Keywords: Sustainable Development; Education Sustainable Development; Educational Reform; From Expectations to the Future

บทนำ

บทความชิ้นนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากต่างประเทศและการประยุกต์ใช้สู่การจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาที่ยั่งยืนและการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รูปแบบและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: บทเรียนจากประเทศอังกฤษสู่ประเทศไทย และบทสรุป

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 ประเทศต่าง ๆ ได้มีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาหลังผ่านวิกฤตการณ์ครั้งใหญ่ของโลก ทั้งจากภาวะสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำ การแข่งขันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสัญญาณเตือนถึงความต้องการให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม โดยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ คือการสร้างการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จกับระดับโลก เช่น

โลกาภิวัตน์ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม เป็นต้น โดยเฉพาะยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการพัฒนาในด้านสำคัญต่าง ๆ โดยการเพิ่มความสำคัญทางการค้าการลงทุนจากต่างประเทศ และการโอนย้ายเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การพัฒนาด้านการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา ประเทศที่ในยุคโลกาภิวัตน์ให้เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จคือการบรรลุเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมกับระบบเศรษฐกิจโลก การศึกษาจึงถือเป็นสิ่งสำคัญในการบรรลุเงื่อนไขเบื้องต้นนี้ ทำให้ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมาประชาคมโลกได้ให้ความสำคัญในการจัดการกับการพัฒนาความมั่งคั่งและความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ถูกกำหนดไว้ในแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development - SD) การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นข้อตกลงผ่านสนธิสัญญาระหว่างประเทศ และการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development - ESD) จึงเป็นคำตอบในการรับมือกับความพยายามในการพัฒนาของประชาคมโลกสู่ความยั่งยืนอย่างถาวร

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาการศึกษา

“ระบบที่ดีที่สุด (one best system)” คำนี้แสดงถึงระบบการศึกษาที่ออกแบบไว้ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาที่ดีและตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับผู้นำและ “ประสิทธิภาพ” ในการวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาจะพิจารณาในประเด็นเรื่อง หลักสูตรที่ใช้และบรรทัดฐานการสอนที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และความแตกต่างของความถนัดในการเรียนรู้ พัฒนาการศึกษาก่อตัวมาจากการวิจัยด้านความรู้ความเข้าใจในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาโดยวิทยาศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง สมมติฐานการพัฒนาการศึกษาในปี ค.ศ. 1920 คือการยึดถือในระเบียบขั้นตอนของการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน โดยทั้งตัวผู้สอนและโรงเรียนต้องยึดการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน ทฤษฎีและสมมติฐาน เพราะฉะนั้นหากในปัจจุบันต้องการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูประบบการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนระบบการศึกษาให้ออกมาจากยุคของการยึดถือแต่ระเบียบกฎเกณฑ์ดังที่ผ่านมา

1. ทฤษฎีการพัฒนาการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่าน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีทฤษฎีสำคัญหลักในยุคพัฒนาการศึกษา ได้แก่ **ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theory of Learning)** ของ Edward L. Thorndike (อ้างถึงใน Lauren, B.R., & Megan, W.H., 1988) ซึ่งได้พัฒนาเครื่องมือทางการศึกษาต่างๆ เช่น คำரா บทเรียน การทดสอบและการวัดผล รวมไปถึงการฝึกอบรมครู เป็นต้น ทฤษฎีการเรียนรู้ คือ ข้อความที่พรรณา อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนได้ สำหรับ Edward L. Thorndike ได้กล่าวเพิ่มเติมในทฤษฎีและได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยาอย่างมากในทศวรรษนั้น ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ เรียกได้ว่า **ทฤษฎีองค์การแห่งการ**

เรียนรู้ (Associationist theory of learning) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างจิตใจหรือสิ่งเร้าภายนอกและการตอบสนองทางจิตภายใน การเรียนรู้เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ ความผูกพันขึ้นอยู่กับความดี และไม่ดี ความผูกพันเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติต่อกันของคนในองค์กร การได้รับรางวัลหรือการลงโทษ ซึ่งแนวคิดนี้ทำให้เกิดระบบการสร้างและวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งของครูเพื่อการตกย้ายพัฒนาการหรือนำไปสู่เทคโนโลยีใหม่ๆในยุคนั้น

ในทฤษฎีดังกล่าวยังได้ทำการพัฒนา และสร้างรูปแบบต่างๆเป็นต้นแบบที่นำมาประยุกต์ใช้จนถึงปัจจุบัน เช่น การแบ่งระดับของความสามารถในกลุ่มต่างๆทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมไปถึง การวัดผลการทำงาน และการสั่งงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรของประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคนั้น สมุดจดรายละเอียดงาน รูปแบบการบรรยายของครูที่เน้นใช้เฉพาะกลุ่ม การประเมินผลเป็นรายบุคคล การสร้างแรงจูงใจและการให้รางวัล ปัจจุบันได้ถูกปรับให้ทันสมัยขึ้นเรียกว่า “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ (Associationist theory of learning) ได้กลายเป็นพื้นฐานสำหรับมาตรฐานการสอนและขั้นตอนการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นที่คุ้นเคยของครู ครอบครัวยุคใหม่และชุมชน (David, 1974)

การนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้นั้นทำให้เกิดข้อเสียหลายประการ เช่น การออกแบบหลักสูตรในการฝึกปฏิบัติครูเป็นการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกทำให้การตอบสนองไม่ตรงตามความต้องการ หรือ นักวิชาการบางกลุ่มตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการกดขี่ทางปัญญา การกำหนดรูปแบบในการปฏิบัติทำให้ศักยภาพของครูไม่ได้ถูกดึงออกมาใช้ ในทางกลับกันคือการควบคุมครูให้อยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ การศึกษาจึงเปรียบเสมือนอุตสาหกรรมการศึกษาที่ผลิตสินค้าออกในรูปแบบเดียวกัน

ทฤษฎีที่ควบคู่กับทฤษฎีการเรียนรู้และเกิดขึ้นมาในยุคเปลี่ยนผ่าน ได้แก่ **ทฤษฎีความถนัด (Theory of Aptitude)** เป็นทฤษฎีที่สืบทอดมาจากช่วงปี ค.ศ. 1920 โดยศึกษาว่า ใครที่สามารถเรียนรู้ได้ และนักเรียนกลุ่มต่างๆ ต้องการอะไร ทฤษฎีนี้เชื่อเกี่ยวกับความฉลาดที่สืบทอดมาจากกรรมพันธุ์ ดังนั้นโรงเรียนในช่วงทศวรรษปี 1920 จะทำงานบนสมมติฐานที่ว่าความถนัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ พวกเขามุ่งหวังที่จะแยกแยะความสามารถโดยธรรมชาติและจัดให้แต่ละกลุ่มของนักเรียนให้มีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปตามพรสวรรค์ และความสามารถ ทฤษฎีนี้จึงเชื่อในเรื่องของการวัดผลและแบ่งแยกนักเรียนผ่านการวัดความสามารถทางสติปัญญา (IQ) หลักสูตรจะปฏิเสธนักเรียนที่มีความสามารถน้อย ดังนั้น การแข่งขันและเปรียบเทียบเฉพาะความฉลาด การให้คุณค่าของคะแนนและเกรดเกิดขึ้นเสมอในหลักสูตรหรือโรงเรียนที่ใช้ทฤษฎีนี้ในการพัฒนาระบบการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนบางคนไม่มีโอกาสได้เรียนในหลักสูตรที่มีความต้องการสูงและมีความคาดหวังสูง ซึ่งเป็นการแบ่งระดับของนักเรียนอย่างแท้จริง (Lauren, 1995)

ทฤษฎีนี้ได้รับการโต้แย้งอย่างมากถึงการปฏิรูประบบการศึกษา จากการศึกษาของ Edward L. Thorndike (อ้างถึงใน Lauren & Megan, 1988) กลุ่มการขับเคลื่อนเพื่อการศึกษาเด็ก (Child Study Movement) ได้ยกทฤษฎีการศึกษาที่มุ่งเป้าไปที่การเลี้ยงดู การเจริญเติบโตของเด็กตามรูปแบบการพัฒนา

ของเด็กตามช่วงวัย นักจิตวิทยาการศึกษาเด็กมักพูดถึงเรื่องการศึกษาก่อนวัยเรียนและการศึกษาปฐมวัย โดยเน้นที่การพัฒนาทางสังคมและอารมณ์เป็นหลัก และการจัดองค์กรให้เป็นเพลย์สเตชัน คั่นด้วยกิจกรรมกลุ่ม เช่น การอ่านนิทานและดนตรี อย่างไรก็ตามในยุคนั้น แนวคิดเรื่องการศึกษาเด็กไม่เคยมีอยู่ในโรงเรียน ยกเว้นในโรงเรียนอนุบาลบางแห่งเท่านั้น จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นนักทฤษฎีการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่สุดของศตวรรษที่ 20 มีรากฐานมาจากลัทธิปฏิบัตินิยมเชิงปรัชญา เสนอแนวคิดให้เปลี่ยนโรงเรียนให้กลายเป็นโลกเสมือนของสังคม ซึ่งเด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ทั้งการปฏิบัติ ทั้งความรู้และรูปแบบของการให้เหตุผล และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่จะทำให้พวกเขาเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย แนวคิดของดิวอี้ถูกนำไปปฏิบัติในโรงเรียนเอกชนจำนวนมาก ซึ่งหลายแห่งเกี่ยวข้องกับสถาบันฝึกอบรมครูที่มีความก้าวหน้า แต่ในความคิดของสังคมทั่วไป ณ ขณะนั้นมองว่าเป็นการสอนเด็กโดยขาดวินัย ทำตามความสนใจของเด็กมากเกินไป และให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับเนื้อหาอย่างเหมาะสม แม้ว่างานเขียนของดิวอี้จะเป็นแก่นของการจัดการหลักสูตร Foundations of Education ทุกที่แต่ในทางปฏิบัติ แนวคิดดังกล่าวไม่เคยได้นำไปใช้จริงได้อย่างแพร่หลาย (Hirsch, 1996).

2. การพัฒนาการศึกษาในยุคหลังเปลี่ยนผ่าน

The New Learning Theory: Knowledge-based Constructivism ตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1960 การวิจัยทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจได้มุ่งเน้นไปที่ธรรมชาติของกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการคิดและการเรียนรู้ นักวิชาการการศึกษาพยายามใช้วิธีการที่หลากหลายและตรวจสอบกระบวนการรับรู้ในคนทุกวัยและทุกสภาพสังคม เพื่อที่จะสรุปประเด็นสำคัญของข้อตกลงพื้นฐานที่ทำให้สามารถใช้เป็นทฤษฎีหลักใหม่ในการเรียนรู้ ผู้คนต้องสร้างความเข้าใจของตนเองไม่ใช่เพียงบันทึกเป็นความทรงจำ เช่นเดียวกับกล้องถ่ายรูปหรือเครื่องบันทึกเทป แต่ต้องเป็นผู้คนสร้างการแสดงออกทางจิตที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบและการเชื่อมโยงกันของประสบการณ์และข้อมูล การเรียนรู้เป็นการสื่อความหมายและเชิงอนุมาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการหาเหตุผลเชิงรุกและการ “พูดคุยโต้ตอบ” นอกจากนี้ ผู้เรียนที่มีความสามารถยังมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองในกระบวนการรับรู้ของตนเอง ซึ่งก็คือ ในรูปแบบของความรู้ความเข้าใจที่เรียกว่า อภิปัญญา และการตรวจสอบตนเอง ความรู้ในวิทยาศาสตร์เชิงปัญญา หรือ พุทธิปัญญา (Cognitive Science) จึงได้รับความสนใจ

ดังนั้นการศึกษาในยุคนี้สอนเพื่อ “รู้” ยังไม่พอจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรให้นักเรียน “คิดต่อยอดหรือคิดเป็น” ได้ด้วย นักคิดในยุคนี้พบว่าความรู้มีความสำคัญต่อการคิดและการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ เช่น เด็กจะไม่สามารถเข้าใจบทเรียนเกี่ยวกับสังคมได้หากไม่เคยมีประสบการณ์ด้านนั้นจริง ๆ สิ่งที่เรารู้ตอนนี้ก็คือข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียวไม่ก่อให้เกิดความรู้และพลังการคิดที่แท้จริง ดังนั้น กระบวนการคิดจึงไม่สามารถดำเนินไปโดยปราศจากสิ่งที่ต้องคิดได้ ดังนั้นแม้ว่าเด็ก ๆ จะต้องมีประสบการณ์ในการค้นพบและการประดิษฐ์คิดค้นก็ตาม ประสบการณ์ของพวกเขาจะต้องมีร่วมด้วยนั่นคือ ความรู้และโดยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการใช้เหตุผลและตรรกะของเด็ก

Effort-based Learning: The New Aptitude Theory ข้อเสนอแนะแนวความคิดใหม่ของความฉลาดและการพัฒนา นักคิดต้องการเห็นความสามารถทั่วไปในการเรียนรู้พัฒนาการในนักเรียนจึงจำเป็นต้องมีคำจำกัดความของ “ความฉลาด” กับ “ความใส่ใจในรายละเอียด” เฉพาะของกระบวนการคิดหรือโครงสร้างความรู้ การวิจัยส่วนใหญ่พัฒนาโดยนักพัฒนาสังคมที่สนใจในการกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ เป้าหมายและความสำเร็จประเภทต่าง ๆ ดังนั้นเป้าหมายของความสำเร็จหลายประเภทมีความเกี่ยวเนื่องกับแนวคิดที่แตกต่างกัน ความสำเร็จ ความล้มเหลว ตลอดจนความเชื่อที่แตกต่างกันเกี่ยวกับตนเอง การเรียนรู้งาน และงานที่ออกมา ไม่เพียงแต่ที่จะส่งผลต่อความพยายามของผู้คนทุ่มเทให้กับงานหรือการเรียนรู้เท่านั้น แต่มันยังส่งผลที่แสดงต่อประเภทของความพยายามด้วย (James, & Pellegrino, 1982)

ทฤษฎีนี้มีเป้าหมายสองประเภท คือ มุ่งเน้นรูปแบบ และ มุ่งเน้นการเรียนรู้ ผู้ที่มีเป้าหมายที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานจะพยายามรับการประเมินความสามารถเชิงบวกของตน และหลีกเลี่ยงการแสดงหลักฐานว่ามีความสามารถไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับผู้อื่น เป้าหมายการปฏิบัติงานสัมพันธ์กับมุมมองของความสามารถในฐานะองค์กระด้างโลกที่ไม่เปลี่ยนแปลงซึ่งแสดงอยู่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเผยให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีหรือขาดความสามารถ มุมมองของความสามารถหรือความถนัดนี้บางครั้งเรียกว่า “เขาวนปัญญา” ในทางตรงกันข้าม คนที่มีเป้าหมายในการเรียนรู้มักจะพยายามพัฒนาความสามารถของตนตามงานเฉพาะเจาะจง เป้าหมายการเรียนรู้สัมพันธ์กับมุมมองของความถนัดว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ด้วยความพยายาม และได้รับการพัฒนาโดยการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นต่อโอกาสในการเรียนรู้และการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้สัมพันธ์กับมุมมองของความสามารถซึ่งเป็นทักษะที่ขยายได้อย่างต่อเนื่องผ่านความพยายามของตน ดังนั้นทักษะเกี่ยวกับความถนัดนี้จึงถูกเรียกว่าทฤษฎีความฉลาดแบบค่อยเป็นค่อยไป

Socializing Intelligence เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของความฉลาด การเรียนรู้ และความฉลาดทางอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างแต่ละบุคคลในความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของความฉลาดและในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ความเชื่อเหล่านี้มาจากไหน ความฉลาดทางอารมณ์ได้มาอย่างไร สิ่งเหล่านี้โดยทั่วไปไม่ใช่สิ่งที่เราเรียนรู้จากการสอนโดยตรง และไม่ใช่ว่าจากบทเรียนในโรงเรียนทั่วไป สิ่งเหล่านี้เกิดได้มาโดยผ่านกระบวนการที่นักพัฒนามักเรียกว่า “การเข้าสังคม” การเข้าสังคมเป็นกระบวนการที่เด็กได้รับมาตรฐาน ค่านิยม และความรู้เกี่ยวกับสังคมของตน เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นทันทีที่เด็กเกิดมาและบุคคลนั้นถูกรวมเข้าเป็นสมาชิกของชุมชน ด้วยการชี้แนะ ทำทนาย และจัดสภาพแวดล้อมและงานที่ต้องเผชิญ ผู้ใหญ่และบุคคลที่มีความรู้ในชีวิตของเด็กมีส่วนช่วยในการขัดเกลาทางสังคมของเด็ก (Barbara, 1989)

การเข้าสังคมไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง แต่ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการสังเกตและการสร้างแบบจำลอง การมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความคาดหวังร่วมกันด้วย โรงเรียนพร้อมรับทราบกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หน้าที่ และผลิตภัณฑ์ของ

มัน ในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ทุกวัน และนอกโรงเรียน เช่น ครอบครัว แต่มีข้อกเว้นบางประการ นักวิชาการการศึกษาจะไม่ตระหนักถึงบทบาทของโรงเรียนในการทำงานทางปัญญาในบริบททางสังคม วัฒนธรรมเท่าที่ควร

ทฤษฎีการสอนที่เหมาะสมสำหรับการทำให้เกิดการเข้าสู่สังคมเป็นสิ่งที่ทฤษฎี Knowledge-based Constructivism เช่น สำหรับการสอนความเข้าใจในการอ่าน แนวคิดทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และ วิชาอื่น ๆ ใช้การพูดคุยอย่างรับผิดชอบ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความรู้ เด็กพัฒนากลยุทธ์ด้านความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อที่เน้นความพยายามเกี่ยวกับความฉลาด ความฉลาดทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ขั้นสูง เมื่อพวกเขาถูกกดดันอย่างต่อเนื่องให้ตั้งคำถามและยอมรับความท้าทาย ค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่ไม่ชัดเจน ในทันที เพื่ออธิบายแนวคิด ให้เหตุผล ให้เหตุผลและแสวงหาข้อมูล เมื่อเราไม่ถือว่าเด็กต้องรับรู้ต่อ พฤติกรรมอันชาญฉลาด พวกเขาถือเป็นสัญญาณว่าเราไม่คิดว่าพวกเขาฉลาด และมักจะยอมรับการตัดสินนี้ ความขัดแย้งก็คือเด็กจะฉลาดโดยได้รับการปฏิบัติราวกับว่าพวกเขาฉลาดอยู่แล้ว นี่คือจุดเด่นของการสอน แบบ Knowledge-based Constructivism

การพัฒนาที่ยั่งยืนและการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development -SD) แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SD) เป็นพยายามที่จะผสมผสานการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ แนวคิดนี้ เริ่มมีอิทธิพลในช่วงทศวรรษปี 1980 ผ่านรายงาน Brundtland ในปี ค.ศ. 1987 เกิดจากการก่อตัวของปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้นบนโลกใบนี้ เช่น มลพิษ การขาดแคลนทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งแนวคิดการพัฒนา ที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมและ เศรษฐกิจ ในสังคมปัจจุบันการพัฒนาที่ยั่งยืนคือเป้าหมายที่ครอบคลุมในเรื่องของการสร้างสมดุลระหว่าง ความเป็นอยู่ที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรโลกและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ

องค์การสหประชาชาติได้ยกระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นวาระระดับโลกเพื่อการพัฒนาสู่ อนาคตที่ยั่งยืน UNESCO ได้สรุป 3 ประเด็นสำคัญในมิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ไว้ดังนี้ (1) มิติด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ (น้ำ พลังงาน การเกษตร ความหลากหลายทางชีวภาพ) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การพัฒนาชนบท การขยายตัวของเมืองอย่างยั่งยืน การป้องกันภัยพิบัติ และการบรรเทาผลกระทบ (2) มิติทางสังคมวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน สันติภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ความเท่าเทียมทางเพศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม สุขภาพ (เอ็ดส์) และธรรมาภิบาล และ (3) มิติทางเศรษฐกิจ การลดความยากจน ความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อ องค์กร และระบบตลาด การดำเนินการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถพิจารณาได้ในระดับของ รัฐบาล ธุรกิจ องค์กร และปัจเจกชน ในปัจจุบันการตรวจสอบระดับของปัจเจกชนนั้นสามารถดูได้จากมิติของการศึกษา โดยดูที่ผลลัพธ์และการประเมินผล (UNESCO, 2005)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ รวมไปถึงโครงสร้างทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้รับการพัฒนาให้สัมพันธ์กับมติดการพัฒนของ UNESCO เพื่อให้บรรลุการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ยั่งยืน องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงในระดับพลเมืองแต่ละบุคคล ได้แก่ ความเข้าใจที่ดีขึ้น ทักษะเชิงบวกต่อการพัฒนา และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน ฉะนั้น “การศึกษา” จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมพัฒนาเพื่อ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเปลี่ยนเส้นทางแห่งอนาคตของสังคมได้อย่างยั่งยืน

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education Sustainable Development) คือความพยายามด้านการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียน ในการดำเนินการเพื่อจัดการกับองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลง ความสามารถและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ ความมั่นใจในอิทธิพลของตนเอง และความเต็มใจที่จะกระทำการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน Breiting, & Mogensen (1999) ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสะท้อนถึงความสามารถในการดำเนินการด้านความยั่งยืนของนักเรียน การให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในระบบการศึกษาในระบบ หวังว่าจะแก้ไขปัญหาการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) คู่มือโดย UNESCO ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนถูกนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้เติบโตจากแนวคิดไปสู่การเคลื่อนไหวในระดับโลก โดย UNESCO (2005) ได้ให้คำนิยามของ *การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education Sustainable Development)* ไว้ว่า การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึงการรวมประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญไว้ในการเรียนการสอน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความหลากหลายทางชีวภาพ การลดความยากจน และการบริโภคอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังต้องมีวิธีการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่กระตุ้นและให้อำนาจผู้เรียนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและดำเนินการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงส่งเสริมความสามารถ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การจินตนาการถึงสถานการณ์ในอนาคต และการตัดสินใจในลักษณะการทำงานร่วมกัน

ภายในคำจำกัดความแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่สำคัญสองประการของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและเกี่ยวกับการสอน ตามคำจำกัดความของ UNESCO นั้น เนื้อหาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมสาขาวิชาที่หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความยากจน การบริโภค เป็นต้น เนื่องจากสหวิทยาการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการ

ทำความเข้าใจความซับซ้อนของประเด็นการพัฒนายั่งยืน แนวคิดนี้เรียกว่า แนวทางการสอนแบบองค์รวม (holism) เนื่องจากมีมุมมองที่หลากหลายในเนื้อหา การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการรวมมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมิติต่าง ๆ และปฏิสัมพันธ์ในช่วงเวลาและพื้นที่ มุมมองแบบองค์รวมของการพัฒนาที่ยั่งยืนตระหนักถึงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมักเป็นสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม และมักมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของบุคคลและสังคมระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งดังกล่าวไม่เพียงขยายออกไปในสาขาวิชาเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับมุมมองของท้องถิ่นและระดับโลกตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในโครงสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนใน แบบดั้งเดิมที่ระบุประเด็นสำคัญสามประการของการสอนแบบองค์รวม ได้แก่ การเชื่อมโยงมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของประเด็นการพัฒนายั่งยืน โดยบูรณาการผลกระทบในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และมุ่งเน้นไปที่ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และทรัพยากรธรรมชาติ

2) คุณลักษณะสำคัญประการที่สองของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการสอนและการเรียนรู้ โดยเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและความสามารถในการดำเนินการเพื่อความยั่งยืน การสอนนี้เรียกว่าพหุนิยม บนพื้นฐานของมุมมองและค่านิยมที่แตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นไปที่การสะท้อนประเด็นต่าง ๆ แนวทางการสอนแบบนี้เป็นการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียน ดังนั้นกลยุทธ์ที่ใช้ในการสอนจึงเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตามคุณค่า การเรียนรู้ทางสังคม โดยพื้นฐานแล้วการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจโลกตามการสังเกตของตนเองและพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตเพื่อความยั่งยืน จึงเป็นความท้าทายสำหรับครูและโรงเรียนที่มุ่งมั่นที่จะนำการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติ

การบูรณาการระบบการศึกษาที่มีคุณภาพให้เข้ากับเป้าหมายและผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นรากฐานสำคัญของโครงการ “Global Action Programme” เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิรูปและปรับปรุงการศึกษาในระดับโลก ถึงแม้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศจะพัฒนาไปได้ไกลกว่าการปฏิรูป แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายยังจำเป็นต้องมีการปฏิรูปโดยการประยุกต์ใช้หลักสูตรที่เป็นนวัตกรรม เนื้อหา การสอนแบบก้าวหน้า สื่อการสอนที่มุ่งเน้นความยั่งยืน มาตรฐานการปฏิบัติ กลไกการติดตามและประเมินผลสำหรับการสอน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก (Didham & Ofei-Manu, 2012) โดยการจัดการปฏิรูปการศึกษา มีคำถามสำคัญว่า “การศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร” ผ่าน 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาเชิงวิพากษ์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปแบบและแนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: บทเรียนจากประเทศอังกฤษสู่ประเทศไทย

การประชุมสุดยอดโลกครั้งที่สองว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (The second World Summit on Sustainable Development - WSSD) ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองโจฮันเนสเบิร์กในปี พ.ศ. 2545 ตระหนักว่าการศึกษามีศักยภาพที่จะมีบทบาทสำคัญในการบรรลุ “วิสัยทัศน์แห่งความยั่งยืนที่เชื่อมโยงความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจด้วยความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม โลก และ ทรัพยากรของตน” ต่อมาสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองข้อมติที่ 57/254 และประกาศให้ช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2557 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (DESD) ที่เป้าหมายโดยรวมของ DESD คือ เพื่อบูรณาการค่านิยม กิจกรรม และหลักการที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยธรรมชาติเข้ากับการศึกษาและการเรียนรู้ทุกรูปแบบ และช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม และค่านิยมเพื่อให้แน่ใจว่าอนาคตที่ยั่งยืนมากขึ้นในแง่สังคม (รวมถึงการจ้างงาน สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ สันติภาพ และความมั่นคงของมนุษย์ การย้ายถิ่น โรงระเบิด) สิ่งแวดล้อม (รวมถึงน้ำ การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ และขยะ) และเศรษฐกิจ (รวมถึงการลดความยากจน ความรับผิดชอบขององค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคม) (UNESCO, 2007)

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ถือเป็นการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการให้ความรู้แก่เยาวชนและคนในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน โดย UNESCO นำเสนอการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ให้เป็นโครงการพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ และ แรงผลักดันให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้ (UNESCO, 2007)

วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปเพื่อ

- 1) สร้างเครือข่าย การเชื่อมโยง การแลกเปลี่ยน และการโต้ตอบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) ส่งเสริมคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ด้านการศึกษาที่เพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) ช่วยให้ประเทศต่าง ๆ มีความก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษผ่านความพยายามของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 4) ส่งเสริมให้ประเทศที่พยายามปฏิรูปการศึกษานำหลักการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูป

ในส่วนของแรงผลักดันให้เกิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ต้องมีการเปิดโอกาสให้เข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ การปรับแผนโปรแกรมการศึกษาที่มีอยู่ การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักของสาธารณชน และการจัดการฝึกอบรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนวิธีที่เด็กและผู้ใหญ่เรียนรู้ที่จะคิด เห็นคุณค่า และจัดการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปในแบบคู่ขนานกับหลักสูตรที่มีอยู่ เช่น การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาสันติภาพ การศึกษาของประชากร การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน การศึกษาและการพัฒนาพลเมือง การศึกษา แม้ว่าแนวทางหลักสูตรและ

การสอนและขอบเขตระหว่าง หัวข้อ หรือ หัวข้อข้ามหลักสูตร เหล่านี้บางครั้งอาจถูกโต้แย้งโดย นักการศึกษาที่สนับสนุนประเด็นเหล่านี้ โดยต้องสร้างให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นร่วมกันในการ เปลี่ยนแปลงเนื้อหาทางการศึกษาและการนำเสนอ (Angela & Green, 2009)

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความโดดเด่นด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง แนวทางแบบองค์รวม และการขยายความกังวลก่อนหน้านี้เกี่ยวกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ไปสู่ความยั่งยืนของสังคมและ เศรษฐกิจ ด้วยวิธีการแบบ “สหวิทยาการ” ได้รับการส่งเสริมผ่านรูปแบบการศึกษาที่อยู่ในระบบ และนอก ระบบในทุกระดับ โดยผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจุดมุ่งหมายในการตอบสนองต่อ ความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับวัฒนธรรม และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายที่ส่งเสริม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อลดแรงกระแทกที่จะเกิดกับสังคมโดยรวมในระดับ สากลให้เกิดความเสมอภาค และสันติภาพ

แนวทางสู่ความสำเร็จของประเทศต่าง ๆ ในการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอยู่กับ

- 1) ทุนทางสังคม ของแต่ละเทศ อันได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ และทุนทางเศรษฐกิจ
- 2) บทบาทของสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมความสามัคคีและการจัดการความขัดแย้งของคน ในสังคม ส่วนใหญ่ถือว่าหลักสูตรการศึกษาเป็นแหล่งของสันติภาพ ความมั่นคงของมนุษย์ และ ความยุติธรรมทางสังคม
- 3) หลักสูตร เนื้อหา การสอน การจัดองค์กรและโครงสร้างทางสังคม ที่นำไปสู่สันติภาพและ ความมั่นคงทางสังคม การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเปรียบเสมือนวาทกรรมที่มีลักษณะเฉพาะและ สนับสนุนโครงการการศึกษา ความตระหนักรู้ และการฝึกอบรม โดยสร้างความแตกต่างให้กับการศึกษา รูปแบบเดิม คือความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือต่อการพัฒนา ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ หรือความอดทนต่อชนกลุ่มน้อย เป็นต้น
- 4) การเมืองระหว่างประเทศและการเมืองระดับชาติที่ไร้เสถียรภาพมักเป็น “ข้อจำกัด” ในการ ปฏิรูปการศึกษา และการสร้างการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างแนวทางในการจัดการศึกษาแบบยั่งยืนตามเป้าหมายของ Department for Children Schools and Families – DCSF ประเทศอังกฤษ คือโรงเรียนทุกแห่งควรมีความยั่งยืนภายในปี 2010 และเพื่อ ช่วยบรรลุเป้าหมายดังกล่าว DCSF โดยมีวัตถุประสงค์หลักของเป้าหมายในภาพรวม คือ เพื่อบูรณาการการ พัฒนาที่ยั่งยืนในหลักสูตรและสาขาวิชาต่าง ๆ การปลูกฝังการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนเข้าไปในกิจวัตร กิจกรรม และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้นอกห้องเรียน ดังนั้นเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าว DCSF จึงกำหนดวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน 8 ประการ ดังนี้ (Gadsby, & Bullivant, 2011)

1. อาหารและเครื่องดื่ม (Food and drink)

เพื่อป้องกันโรคอ้วนในเด็กที่เพิ่มสูงขึ้น และเพื่อสร้างความเข้าใจว่าการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเด็กทั้งจากที่บ้านและโรงเรียน อาหารและเครื่องดื่มจึงเป็นส่วนสำคัญของชีวิตในโรงเรียนตั้งแต่ของว่างในช่วงพักไปจนถึงอาหารกลางวันที่ดีต่อสุขภาพและครบถ้วนตามโภชนาการ แรงผลักดันให้ทุกโรงเรียนเลือกใช้วัตถุดิบสดใหม่ในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์และการให้ความรู้แก่ผู้เรียนว่าอาหารของพวกเขามาจากไหนและผลิตอย่างไร แบ่งออกเป็น

ในระดับหลักสูตร สามารถให้การศึกษารับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคต ตลอดจนการพิจารณาการผลิตอาหารที่ยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ควรพิจารณาหัวข้อต่าง ๆ เช่น การค้าที่เป็นธรรม การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การทำเกษตรอินทรีย์ ระยะทางด้านอาหาร และความพร้อมตามฤดูกาล

ในระดับโรงเรียนควรพัฒนากลยุทธ์การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและส่งเสริมของว่างและอาหารเพื่อสุขภาพ ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าทางเลือกที่ดีต่อสุขภาพเหล่านี้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น ฟาร์มในท้องถิ่น และเศรษฐกิจอย่างไร และควรจัดหาอาหารที่ผลิตในท้องถิ่น

ในระดับชุมชน ควรใช้พื้นที่ของตนหากเป็นไปได้เพื่อปลูกอาหารที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับการสร้างความร่วมมือกับผู้ผลิตในพื้นที่

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรเริ่มพัฒนาการเชื่อมโยงกับผู้ผลิตในท้องถิ่นโดยใช้หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อช่วยในเรื่องนโยบายด้านอาหาร ตลอดจนช่วยพัฒนาโครงการเชื่อมโยงฟาร์ม สวนของโรงเรียน และคำนึงถึงการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

2. พลังงานและน้ำ (energy and water)

การใช้พลังงานและน้ำของโลกเพิ่มมากขึ้น การผลิตพลังงานส่วนใหญ่ยังคงผ่านการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนและฝนกรด เมื่อประชากรเติบโตขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น ความต้องการพลังงานก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน และน้ำ ชื้นหินอุ้มน้ำโลกกำลังถูกคุกคามในหลายส่วนของโลก ซึ่งนำไปสู่การขาดแคลนน้ำอย่างเฉียบพลัน โรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศ มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด 25% ใช้พลังงานต่อผู้เรียนมากกว่าสามเท่าของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 25% ภายในอาคารประเภทเดียวกัน

ในระดับหลักสูตร หัวข้อการดูแลพลังงานและน้ำควรได้รับการศึกษาโดยผู้เรียน ผู้เรียนต้องตระหนักถึงความจริงที่ว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่มีจำกัดและไม่ได้กระจายไปทั่วโลกอย่างเป็นธรรม และมีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตพลังงานหมุนเวียนและไม่หมุนเวียนในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น/ ส่วนบุคคล

ในระดับโรงเรียนสามารถปรับใช้แนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและติดตามการใช้พลังงานและน้ำได้ เพียงแค่การให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้ปิดไฟ เครื่องทำความเย็น และคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการปิด

หน้าต่างและประตูเมื่อออกจากห้องก็อาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการใช้พลังงาน ตอนนี้โรงเรียนใหม่ทั้งหมดจะถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในระดับชุมชน ผู้รับเหมาจะต้องสร้างระบบและแปลนการก่อสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และพันธมิตรเพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานและน้ำที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้อย่างยั่งยืน ของแหล่งพลังงานและเริ่มพัฒนาโครงการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การรีไซเคิลน้ำสีเทา หน่วยงานท้องถิ่นควรจะสามารถสนับสนุนและให้คำแนะนำโรงเรียนเกี่ยวกับวิธีที่ดีที่สุดในการก้าวไปข้างหน้า และ โครงการใดจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมมากที่สุด

3. การเดินทางและการจราจร (Traffic and travel)

รถยนต์บนท้องถนนในช่วงเปิดเทอมตอนเช้าเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อระดับมลพิษรอบ ๆ โรงเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงรูปแบบการเดินทาง โดยทางเลือกที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มขึ้นบนท้องถนนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก เช่น การเดินและการใช้จักรยาน โรงเรียนกำลังช่วยเติมเต็มโครงการริเริ่มของโรงเรียนที่ดีต่อสุขภาพ และยังช่วยเพิ่มระดับสมรรถภาพโดยรวมของผู้เรียนอีกด้วย

ในระดับหลักสูตร ผู้เรียนควรเข้าใจความหมายของตัวเลือกการเดินทางต่าง ๆ ที่มี และจะต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาดจากทางเลือกต่าง ๆ ที่ได้รับการพูดคุยอย่างเปิดเผยทั้งในระดับมลพิษและความแออัด ภาวะโลกร้อน ผู้เรียนควรได้รับการศึกษาให้ตั้งคำถามถึงความจำเป็นในการเดินทางทุกครั้ง ตั้งแต่การขึ้นรถไปโรงเรียนไปจนถึงการเดินทางทางอากาศ

ในระดับโรงเรียนควรพยายามพัฒนาแผนงานเพื่อลดจำนวนผู้เรียนที่ใช้ระบบขนส่งเอกชน ควรส่งเสริมแผนการเดินทางและปั่นจักรยานอย่างปลอดภัย ตลอดจนสนับสนุน โครงการแบ่งปันรถโดยไม่มีทางเลือกอื่น ควรส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งสาธารณะอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วย เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของโรงเรียนในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดียิ่งขึ้นในหมู่ผู้เรียน

ในระดับชุมชน โรงเรียนควรส่งเสริมการใช้การขนส่งที่ยั่งยืนในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานท้องถิ่น หรือหน่วยงานทางด้านความปลอดภัยเพื่อพัฒนา และดำเนินการตามแผนการเดินทางของโรงเรียน เกี่ยวกับทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการขนส่งด้วยรถยนต์

4. การจัดซื้อและการกำจัดของเสีย (purchasing and waste)

การกำจัดขยะเป็นปัญหาในปัจจุบัน เป้าหมายเกี่ยวกับการรีไซเคิลและการกำจัดขยะถือเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับหลายประเทศ และจะมีผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตในอนาคต จึงจำเป็นต้องให้

ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับข้อดีของการรีไซเคิล และจำกัดขยะ เพื่อไปสู่สังคมที่มีความรับผิดชอบต่ออย่างยั่งยืนมากขึ้น

ในระดับหลักสูตร ควรมีการสำรวจหัวข้อของสินค้าและบริการ ควบคู่ไปกับการอภิปรายเรื่องการรีไซเคิล การเรียกเก็บเงินสำหรับการกำจัดขยะ และวิธีการส่งเสริมการรีไซเคิลและการนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่มากขึ้น สิ่งนี้สามารถเสริมได้ด้วยการรีไซเคิลอย่างกว้างขวางในโรงเรียนเพื่อเป็นต้นแบบการปฏิบัติที่ดี

ในระดับโรงเรียนควรจัดทำแผนการรีไซเคิล การใช้ซ้ำ การซ่อมแซมที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการลดการผลิตวัสดุเหลือใช้ การลดบรรจุภัณฑ์ที่อาหารที่ผลิตจากโรงเรียนถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี

ในระดับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนโรงเรียนในการจัดทำแผนการลดของเสียหากเป็นไปได้ โรงเรียนควรใช้บริษัทที่มีจริยธรรมในการรีไซเคิลและนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ โรงเรียนควรตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถสนับสนุนพวกเขาได้ เช่น แผนการทำปฏิกิริยาในชุมชน

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรเริ่มต้นจากเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยการรีไซเคิลกระดาษ พลาสติก การแยกขยะ และพัฒนาเป็นวิสัยทัศน์ของเสียผ่านโปรแกรมการนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบต่อการใช้รีไซเคิลและอาจจะทำให้เป็นการแข่งขันในกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

5. อาคารและสถานที่ (buildings and grounds)

ทุกโรงเรียนสามารถตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์แบบยั่งยืน ผู้เรียนสามารถได้รับการส่งเสริมให้อภิปรายข้อดีและข้อเสียของเฟอร์นิเจอร์ที่ยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน และความจำเป็นในการอนุรักษ์และปกป้องโครงสร้างของอาคาร ผู้เรียนและครูควรได้รับการส่งเสริมให้ติดตามการใช้พลังงานและน้ำ และควรพิจารณาว่าจะทำให้ห้องเรียนมีความยั่งยืนมากขึ้นได้อย่างไร

ในระดับหลักสูตร ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจว่าเหตุใดอาคารบางหลังจึงยั่งยืนและอาคารอื่น ๆ ไม่ยั่งยืน พวกเขาต้องตระหนักว่าประเภทของวัสดุก่อสร้างที่ใช้จะส่งผลต่อความยั่งยืน และแม้ว่าอาคารจะเก่า แต่ทางเลือกที่ยั่งยืนยังคงสามารถทำได้ด้วยการติดตั้งอุปกรณ์ โดยสร้างความเข้าใจว่าสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ ไม่เพียงแต่การใช้วัสดุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการออกแบบโดยรวมของอาคารด้วย

ในระดับโรงเรียนควรมุ่งมั่นปรับปรุงพื้นที่ภายในและภายนอกอย่างจริงจังเพื่อส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิภาพของนักเรียน

ในระดับชุมชน โรงเรียนควรพยายามให้แน่ใจว่าการพัฒนาใหม่ ๆ บนพื้นฐานของการมีจริยธรรมและยั่งยืน การใช้ผู้รับเหมาและบริษัทในท้องถิ่นจะช่วยสร้างชุมชนที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ การสนับสนุนให้เสนอแนวคิดเพื่อการปรับปรุงที่ยั่งยืน ในแง่ของการคำนึงถึงจริยธรรมของวัสดุรีไซเคิลและการผลิตพลังงานหมุนเวียน

6. การมีส่วนร่วม (inclusion and participation)

ประเด็นนี้ส่งเสริมด้านความสามัคคีของชุมชนและการเคารพผู้อื่น โรงเรียนสามารถมีส่วนร่วมสำคัญในการทำให้ชุมชนที่หลากหลายเป็นหนึ่งเดียวกันโดยการสร้างแบบจำลองความอดทนและการยอมรับในวงกว้าง วัฒนธรรมและมุมมองที่หลากหลายซึ่งจะช่วยสร้างชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนซึ่งผู้เรียนทุกคนรู้สึกว่าจะสามารถมีส่วนร่วมในชีวิตของโรงเรียนและพื้นที่ท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

ในระดับหลักสูตร ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เคารพซึ่งกันและกัน แม้จะมีวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างกัน ผู้เรียนควรได้รับการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนและได้รับการสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ผ่านการใช้นิเวศวิทยาการสอน

ในระดับโรงเรียน จะต้องทบทวนนโยบายของตนและให้แน่ใจว่าได้ส่งเสริม วัฒนธรรมการเคารพซึ่งกันและกัน ควรจัดให้มีพื้นที่การเรียนการสอนและสังคมให้เป็นเช่นนั้นเข้าถึงได้ทุกคนและไม่อนุญาตให้มีการข่มขู่หรือกีดกันทางสังคม

ในระดับชุมชน การทำงานร่วมกันของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมากที่โรงเรียนจะต้องคัดเลือกพันธมิตรที่มีศักยภาพทั้งหมดและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาถือมาตรฐานที่ครอบคลุมเช่นเดียวกับโรงเรียน

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรตรวจสอบให้แน่ใจว่า แนวคิดเรื่องการอดกลั้นต่อความแตกต่างและการเหยียดเชื้อชาติเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ควรส่งเสริมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานทุกช่วงอายุ และผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการออกแบบพื้นที่ทางสังคมภายในบริเวณโรงเรียน

7. ความเป็นอยู่ที่ดีในท้องถิ่น (local well-being)

เป็นการสร้างชุมชนภายในท้องถิ่นโดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ความเชี่ยวชาญด้านการสอน ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่กลุ่มและองค์กรท้องถิ่น โรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลาง” โดยการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนทั้ง ระหว่างและหลังวันเรียน ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีความท้าทายอย่างเข้มข้นมากขึ้นในชุมชนท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมในโครงการของชุมชนและการตัดสินใจ นอกจากนี้ โรงเรียนยังสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่เป็นกลางสำหรับกลุ่มต่างๆ เพื่อพบปะและหารือเกี่ยวกับโครงการ/ ประเด็นปัญหาของชุมชน

ในระดับหลักสูตร ผู้เรียนจะต้องเข้าใจว่าคุณลักษณะใดที่ทำให้พลเมืองท้องถิ่นมีประสิทธิผลและให้ความร่วมมือ และจะต้องเข้าใจว่าชุมชนตัดสินใจอย่างไร รวมถึงกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะในวงกว้างในโครงการของชุมชน

ในระดับโรงเรียนควรจัดให้มีพื้นที่ว่างสำหรับกลุ่มชุมชนนอกวันเรียน

ในระดับชุมชน โรงเรียนควรช่วยเหลือกลุ่มท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงความยั่งยืนของพื้นที่ ซึ่งอาจรวมถึงการริเริ่มโครงการภายใต้วาระเพิ่มเติมของโรงเรียน เช่น ชมรมทำสวน หรือการทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับผู้ปกครองในท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ อาจนำร่องด้วยการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน โดยปรับปรุงและบำรุงรักษาสวนสาธารณะในท้องถิ่น การอนุญาตให้ชุมชนใช้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสันตนาการของโรงเรียน การทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียน และการให้ความรู้แก่พลเมืองที่มีความรับผิดชอบซึ่งดูแลและภาคภูมิใจในพวกเขา สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

8. ความเป็นพลเมืองโลก (global citizenship)

แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องมิติระดับโลก ตามที่กล่าวไว้แล้ว ผู้เรียนต้องเข้าใจว่าการตัดสินใจทั้งหมดมีผลกระทบไม่เฉพาะกับพวกเขาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงชุมชนในวงกว้างด้วย ความท้าทายใหญ่ที่ต้องเผชิญกับโลกแห่งความยากจนและภาวะโลกร้อนจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของทุกคน ดังนั้นผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนว่า การจัดการในระดับท้องถิ่นถึงระดับโลกอย่างไรให้ยั่งยืน

ในระดับหลักสูตร ผู้เรียนควรได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพลเมืองโลก ส่วนหนึ่งสามารถทำได้สำเร็จโดยการพัฒนาการเชื่อมโยงกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วโลกผ่านทั้งหลักสูตรและเส้นทางอภิบาล ซึ่งจะช่วยให้แน่ใจว่าผู้เรียนเริ่มเข้าใจวัฒนธรรมอื่นและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองโลกที่ได้รับความรู้

ในระดับโรงเรียนควรใช้นโยบาย “การค้าที่เป็นธรรม” ในการซื้ออาหารและอุปกรณ์ และควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียน

ในระดับชุมชน โรงเรียนควรตรวจสอบว่าพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดดำเนินงานในฐานะพลเมืองโลก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ โรงเรียนควรพยายามตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้รับเหมาทั้งหมดที่จะสนับสนุนความเป็นพลเมืองโลก

จากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ โรงเรียนในประเทศไทยควรมองหาการพัฒนาความร่วมมือกับโรงเรียนทั้งในและต่างประเทศ โดยนำไปสู่การเยี่ยมชมการแลกเปลี่ยน การประชุมทางวิดีโอ และโครงการการสอนร่วมกัน

สำหรับบริบทในประเทศไทย มีแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินงานทางการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาที่นำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของหน่วยงานทางการศึกษาในห้วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่วางแผนการดำเนินงานภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และเป็นหัวใจสำคัญในการวางแผนดำเนินงานตามนโยบายทางการศึกษาของสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัด

การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564, หน้า 2-11) ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ก, หน้า 6) โรงเรียนและผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญาสากลและแผนยุทธศาสตร์ในการสร้างความยั่งยืนและลงมือปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และพฤติกรรมของมนุษย์ และช่วยให้บุคคลเข้าในในเจตคติของการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

บทสรุป

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education Sustainable Development) เป็นการรวมประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญไว้ในการเรียนการสอน หลักสูตร และกิจกรรมต่าง ๆ ตัวผู้สอน เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในสังคมโลกให้ตระหนักและเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเกิดของประชากรจำนวนมากและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น โดยอาศัยความเข้าใจท้องถิ่นของตนเองเป็นพื้นฐาน ผสมกับการอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเชื้อชาติ ศาสนา การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนในสังคมที่ใหญ่ขึ้น เพื่อการสร้างคนให้เป็นพลเมืองโลก จากการวิเคราะห์ในการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นโจทย์ที่ท้าทายในการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่จะปฏิรูปการศึกษาให้มีศักยภาพ นอกจากการตอบสนองต่อตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศอย่างเดียวยังคงไม่พอ แต่จะต้องตอบสนองต่อการรักษาโลกด้วยความเข้าใจและไม่เห็นแก่ตัวตามระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยม ซึ่งแน่นอนว่า ทฤษฎีการศึกษาแบบดั้งเดิมจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยในโลกยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้นตามสาระสำคัญของการพัฒนาการศึกษาคือ การทำงานอย่างครอบคลุมทั้งองค์กรวมทุกองค์ประกอบ และทุกขั้นตอนของกระบวนการ อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ตั้งแต่ โรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง ในการสร้างเจตคติที่ดีของนักเรียนและอนาคตของชาติต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แนวทางการจัดทำแผนระดับที่ 3 และการเสนอแผนระดับที่ 3 ในส่วนของแผนปฏิบัติการด้าน...ต่อคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560ก). *รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทย ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Angela, W. L., Green A. (2009). Successful globalisation, education and sustainable development. *International Journal of Educational Development*, 29, pp. 166–174.
- Barbara, R. (1990). *Apprenticeship in Thinking: Children's Guided Participation in Culture*. New York: Oxford University Press.
- Breiting, S., & Mogensen, F. (1999). Action competence and environmental education. *Cam. J. Ed.*, 29, 349–353.
- David, B. T. (1974). *The One Best System: A History of American Urban Education*. New York: Harvard University Press.
- Didham, R. J., & Ofei-Manu, P. (2012), "Education for Sustainable development country status reports: An Evaluation of National Implementation during the UN Decade of Education for Sustainable Development (2005-14). in *East and Southeast Asia, Hayama, Japan*" วันที่ค้นข้อมูล 2 กันยายน 2566, เข้าถึงได้จาก <http://pub.iges.or.jp/modules/envirolib/view.php?docid=4140>
- Gadsby, H. & Bullivant, A. (2011). *Global Learning and Sustainable Development*. London, UK: Routledge.
- Hirsch, E. D. (1996). *The Schools We Need and Why We Don't Have Them. For a contrary view of progressive influence on the schools*. New York: Doubleday.
- James, W., & Pellegrino, R. G. (1982). Analyzing Aptitudes for Learning: Inductive Reasoning. In Glaser, R., Ed. *Advances in Instructional Psychology* (pp. 269-345). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lauren, B. R. (1995). From Aptitude to Effort: A New Foundation for our Schools. *Daedlus*, 124(4), 89-118.
- Lauren, B. R., & Megan, W. H. (1988). Learning Organizations for Sustainable Education Reform. *Daedlus*, 127(4), 89-118.
- UNESCO. (2007). *The UN Decade for Education for Sustainable Development (DESD 2005–2014): the first two years*. Paris: UNESCO.

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการ ในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทรรศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นวารสาร ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือน มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม ของ ทุกปี

ข้อกำหนดของการเขียนบทความ ดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15-20 หน้ากระดาษ A4 (บน-กั้นหน้า 1.5 นิ้ว / ล่าง-กั้นหลัง 1 นิ้ว)
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ AngsanaNew ขนาด 16 พอยท์

3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ

ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10-25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิง

4. รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10 -25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- วัตถุประสงค์การวิจัย
- กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- รายการอ้างอิง (นาม-ปี APA)

5. การอ้างอิงเนื้อหาใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตามหนังสือ สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า (ภาควิชาสารสนเทศศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์, 2551. และการค้นคว้าและการเขียนรายงาน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การค้นคว้าและการเขียนรายงาน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540)

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

สำหรับการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์นั้น

กรุณากรอกแบบนำส่งบทความแล้วสแกน แบบนำส่งบทความ พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูลของบทความฉบับเต็มเป็น word และ pdf. เข้าระบบ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

***** กรณีที่บทความไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และรูปแบบการเขียนบทความอย่างครบถ้วน ขอสงวนสิทธิ์ในการส่งกลับไปยังผู้เขียน เพื่อความถูกต้องและเรียบร้อยต่อไป**

- โทรศัพท์ 0-3810-2369 ต่อ 122 หรือ 115, 0-3839-0243 ฌปภา จิรมงคลเลิศ และธารทิพย์
ภาวะวิภาด

- ในกรณีที่เป็นบุคคลภายนอก ต้องชำระค่าลงวารสาร จำนวน 2,500 บาท โดยชำระได้ที่
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หรือ ชำระผ่านทางธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัย
บูรพา เลขที่บัญชี 386-1-00442-9 สาขาแหลมทอง บางแสน และส่งหลักฐานการ ชำระเงินมาที่ E-mail:
polscilawjournal@gmail.com กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผล
การพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิใน
สาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และ ลำดับการตีพิมพ์ก่อน – หลัง ทั้งนี้
ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นและข้อสรุปในบทความย่อและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน
โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

The Guidelines for Articles Submitting to be Considered for Publication in Journal of Public Administration and Politics

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Public Administration and Politics with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Public Administration and Politics. The journal publishes every 6 months (2 issues per year). The scheduled print publication months are June and December. The requirements are as follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Angsana New font 16

3. The format for submitting academic articles consists of

- Title (Thai and English) – Abstract (Thai and English)
- Full Name, position and organization
- Thai and English Abstract must have the same content.
- The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one.

The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.

- Keywords
- Introduction
- Main text
- Conclusion
- Reference

4. The format for writing research article/ The research article format consists of

- Research Title (Thai and English)
- Abstract (Thai and English)
- Thai and English Abstract must have the same content.
- Full Name, position and organization
- The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one. The

text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.

- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Review of Related Literatures
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example Citing References in Text

(Downs, 2012, p. 60) or Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) หรือ Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example References

Ritchie, B. W. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon, UK: Channel View Publications.

Lewin, K., Lippit, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. *Journal of Social Psychology*, 10(2), 271-301.

BBC. (2013). *Chile's judges apologize for their actions after coup*. Retrieved September 5, 2015, from <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-23967816>

The authors can contact the editorial board via Email polscilawjournal@gmail.com in order to get a file about reference method for publishing Journal of Public Administration and Politics. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending, please send

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

